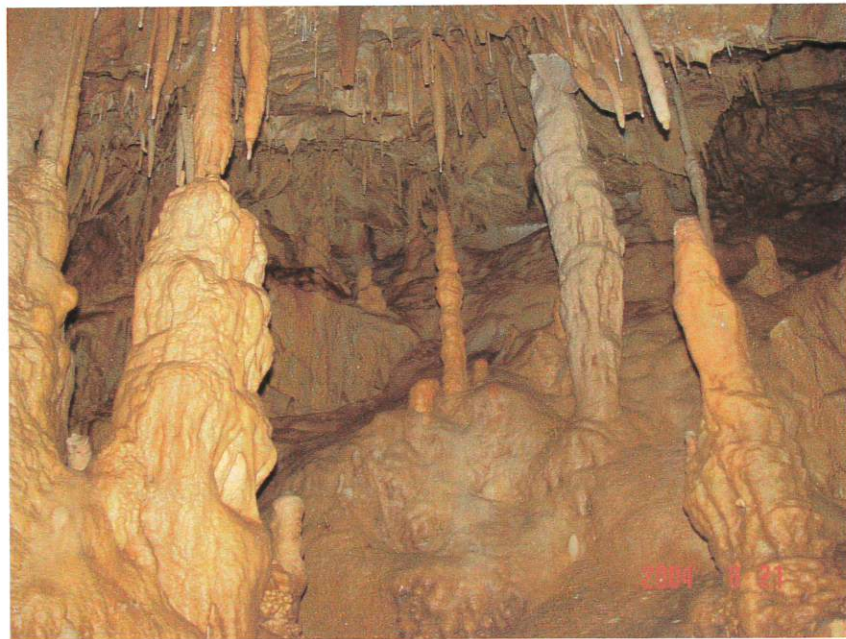

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
«ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΣΠΗΛΑΙΩΝ Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ»

*Δρ. Στέλιος Γαλούκας, γεωλόγος –
παλαιοντολόγος - σπηλαιολόγος
Κώστας Ζούπης – σπηλαιολόγος*

*Γιάννης Πολυμενίδης – τοπογράφος μηχ.
Δημήτρης Βλειώρας – μηχ. Περιβάλλοντος
Νίκος Παγώνης – τοπογράφος μηχ.*

ΜΑΙΟΣ 2006

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα ομάδα συγκροτήθηκε για να καταγράψει τα σπήλαια που υπάρχουν στο Νομό. Αξιοποιήθηκαν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα μέσα και οι πόροι που υπήρχαν διαθέσιμοι στην παρούσα φάση (σε χρήμα, σε χρόνο και σε ανθρώπινο δυναμικό).

Για την οικονομία των πόρων, δεν επισκεφθήκαμε εκ νέου, σπήλαια τα οποία είχαν με βεβαιότητα διαπιστωθεί ή περιγραφεί στο παρελθόν. Για αυτά τα σπήλαια χρησιμοποιήσαμε τα στοιχεία από τις βιβλιογραφικές ή όποιες άλλες διαθέσιμες πηγές. Επίσης, για την εύκολη ταυτοποίησή τους, ώστε το κάθε ένα από αυτά να είναι μονοσήμαντα ορισμένο, σε όποιο σπήλαιο είχε δοθεί από κάποια προηγούμενη πηγή, Αριθμός Μητρώου (π.χ. της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας), αυτός αναφέρεται στην παρούσα καταγραφή (Α.Σ.Μ.).

Σε όσα σπήλαια υπήρχε αμφιβολία για την ύπαρξή τους ή ερωτηματικά σχετικά με πιθανή ταύτισή τους με κάποια άλλα, εκεί έγιναν επί τόπου αυτοψίες.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι δεν υπάρχει βιβλιογραφική αναφορά ή απόπειρα εξερεύνησης σε σπήλαια της Μαγνησίας που δεν συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα καταγραφή.

Η καταγραφή αυτή, έπρεπε να είναι – και είναι - πλήρης σε περιεχόμενο, απολύτως αξιόπιστη και όσο γίνεται περιεκτική σε στοιχεία.

Είναι η μοναδική ολοκληρωμένη καταγραφή που έχει γίνει ποτέ για τη Μαγνησία και αποτελεί ασφαλές υπόβαθρο για την συνέχιση οποιασδήποτε μελέτης ή προσπάθειας ανάδειξης των σπηλαίων του Νομού.

Συγκεντρώθηκαν για πρώτη φορά και τοποθετήθηκαν σε χάρτη όλα μαζί τα σπήλαια, επιβεβαιώθηκε η ύπαρξη (ή μη) αμφισβητούμενων σπηλαίων, συγκεντρώθηκαν όσες περιγραφές και αποτυπώσεις βρέθηκαν στη βιβλιογραφία, έγιναν προσθήκες στις υπάρχουσες και προστέθηκαν αναφορές, αποτυπώσεις και περιγραφές και φωτογραφήθηκαν τα σπήλαια που επισκεφθήκαμε.

Η οποιαδήποτε περαιτέρω λεπτομερής εξέταση του κάθε ενός σπηλαίου, μπορεί να αποτελέσει μία ξεχωριστή εργασία.

Ας σημειωθεί επίσης εδώ, ότι ξεχωριστή επίσης εργασία θα πρέπει να αποτελέσει η καταγραφή όλων των ενάλιων σπηλαίων σε ολόκληρη την ακτογραμμή του Νομού, μήκους δεκάδων χιλιομέτρων (π.χ. περιοχή Κεραμιδίου). Οι αναφορές που παρατίθενται εδώ είναι όλες όσες υπήρχαν από προγενέστερες επισκέψεις σε αυτά, αλλά πιστεύεται ότι υπάρχουν και αρκετά ακόμη ενάλια σπήλαια που δεν έχουν ποτέ καταγραφεί.

Τέλος, σε κάποιες απομακρυσμένες περιοχές οι πόροι δεν επήρκεσαν για την επί τόπου διαπίστωση των στοιχείων των σπηλαίων, οπότε εκείνα τα σπήλαια, απλά αναφέρονται ως υφιστάμενα, χωρίς όμως κανένα περαιτέρω στοιχείο.

Από την καταγραφή διαπιστώνεται η ύπαρξη 132 σπηλαίων, αριθμός που υπερβαίνει κατά πολύ, όλες τις μέχρι σήμερα προβλέψεις για τον νομό.

Τα 132 σπήλαια κατηγοριοποιήθηκαν (όπως αναγράφονται και συμβολίζονται στον συνημμένο χάρτη) ανάλογα με:

- την πρόσβασή τους και τον τρόπο δημιουργίας τους σε:
 - Σπήλαια χερσαία οριζόντια (67)
 - Βάραθρα (44)
 - Ενάλια (21)
- το περιεχόμενό τους και το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν σε:
 - Γεωλογικού ενδιαφέροντος - πλούσιος λιθωματικός διάκοσμος (16)
 - Αρχαιολογικά (11)
 - Θρησκευτικού ενδιαφέροντος - Εκκλησίες (2)
 - Τουριστικού ενδιαφέροντος – δυνατή η πρόσβαση & η αξιοποίηση (31)

Πιο αναλυτικά, τα στοιχεία έχουν ως εξής:

- Χερσαία σπήλαια ενδιαφέροντος:
 - Γεωλογικού: 9
 - Αρχαιολογικού: 10
 - Θρησκευτικού: 1
 - Τουριστικού: 12

- Βάραθρα ενδιαφέροντος:
 - Γεωλογικού: 6
 - Αρχαιολογικού: 1
 - Θρησκευτικού: -
 - Τουριστικού: 5

- Ενάλεια σπήλαια ενδιαφέροντος:
 - Γεωλογικού: -
 - Αρχαιολογικού: -
 - Θρησκευτικού: 1
 - Τουριστικού: 13

Τέλος, κάποια από τα παραπάνω σπήλαια παρουσιάζουν συνδυαστικό ενδιαφέρον:

Τουριστικό ενδιαφέρον, μαζί με...

Αρχαιολογικό: 3

Γεωλογικό: 8 (= 4 σπήλαια + 4 βάραθρα)

Αρχαιολογικό και με Γεωλογικό: 3

Αρχαιολογικό και με Θρησκευτικό: 2

Η σημασία της παρούσας καταγραφής - μελέτης είναι τεράστια και τα μελλοντικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν από την ορθή αξιοποίησή της, δύσκολο να υπολογιστούν.

Το εγχείρημα έχει επιχειρηθεί πολλές φορές στο παρελθόν και από διαφορετικούς φορείς, όμως αυτή είναι η πρώτη φορά που φέρεται εις πέρας επιτυχώς και ολοκληρώνεται.

Με τις κατάλληλες μελέτες πολλά από τα σπήλαια που αναφέρονται εδώ, μπορούν να αναδειχθούν και να προσδώσουν προστιθέμενη (τουριστική ή άλλη) αξία στην κοινότητα ή στο δήμο που ανήκουν, αλλά και στο Νομό συνολικά..

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<u>Δ. ΑΓΡΙΑΣ</u>	<u>5</u>
1. «ΑΛΥΚΟΠΕΤΡΑ»	5
<u>Δ. ΑΙΜΥΡΟΥ</u>	<u>7</u>
2. «ΠΟΥΡΝΑΡΕΣ»	7
3. «ORK HOLE»	8
4. «ΒΑΡΑΘΡΟ ΚΩΦΟΙ-ΨΗΛΟΡΑΧΗ 1»	8
5. «ΒΑΡΑΘΡΟ ΚΩΦΟΙ-ΨΗΛΟΡΑΧΗ 2»	9
6. «ΝΕΡΟΣΠΗΛΙΑ»	10
7. «ΝΕΡΟΣΠΗΛΙΑ ΜΙΚΡΟ»	12
8. «ΝΕΡΟΣΠΗΛΙΑ ΜΙΚΡΟ 2»	13
9. «ΓΚΡΙΤΖΑΝΟΤΡΥΠΑ»	14
10. «ΝΕΡΑΙΑΔΑΣ»	14
11. «ΚΟΥΔΟΥΝΟΤΡΥΠΑ»	15
12. «ΣΟΕ4»	15
13. «ΤΙΤΑΝΟΣΠΗΛΙΑ»	16
14. «ΚΕΔΡΟΣΠΗΛΙΑ»	17
15. «ΝΕΡΑΪΔΟΠΗΓΑΔΟ»	18
16. «ΦΥΛΑΚΗΣ»	18
<u>Δ. ΑΙΟΝΝΗΣΟΥ</u>	<u>20</u>
17. «ΚΥΚΛΩΠΑ»	20
18. «ΓΙΟΥΡΩΝ»	21
126. «ΤΟΥ ΑΝΤΡΙΑ»	21
<u>Κ. ΑΝΑΒΡΑΣ</u>	<u>22</u>
19. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΠΟΡΤΑΣ»	22
20. «ΣΚΡΥΠΤΑ»	22
21. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ»	23
22. «ΡΙΖΟΥΜ»	23
<u>Δ. ΑΡΤΕΜΙΔΑΣ</u>	<u>24</u>
23. «ΑΓ. ΒΛΑΣΗΣ»	24
<u>Δ. ΒΟΛΟΥ</u>	<u>25</u>
24. «ΠΑΝΑΓΙΑ ΓΟΡΙΤΣΑ – ΤΡΥΠΑ»	25
25. «ΜΕΓΑΛΗ ΣΠΗΛΙΑ»	26

26.	«ΛΟΦΟΥ ΓΟΡΙΤΣΑΣ»	26
27.	«ΑΝΑΚΑΣΙΑΣ»	27
28.	«ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ»	27
29.	«ΑΓ. ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ 1»	27
30.	«ΑΓ. ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ 2»	27
31.	«ΑΓ. ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ 3»	27
32.	«ΤΣΑΓΓΑΡΗ ΤΡΥΠΑ»	28
33.	«ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ» Η «ΧΕΙΡΩΝΕΙΟΝ ΑΝΤΡΟΝ»	28
34.	«ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ»	29
35.	«ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ - ΤΡΥΠΑ»	29
36.	«ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟ»	30
37.	«ΠΑΓΑΣΩΝ 1»	30
38.	«ΠΑΓΑΣΩΝ 2»	30

Δ. ΖΑΓΟΡΑΣ 32

39.	«ΛΑΚΑΣ-ΛΑΝΤΟΒΙΤΟ»	32
40.	«ΔΡΑΚΟΣΠΗΛΙΑ»	32
129.	«ΠΟΥΡΙ»	32
132.	«ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ»	32

Δ. ΚΑΡΛΑΣ 33

41.	«Α»	33
42.	«Ζ»	33
43.	«ΑΝΩΝΥΜΟ ΚΕΡΑΣΕΑΣ»	34
44.	«ΑΝΩΝΥΜΟ ΡΙΖΟΜΥΛΟΣ»	34
45.	«ΑΝΩΝΥΜΟ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚΕΙΟ»	34
46.	«ΒΙΓΛΑΣ ΚΑΝΑΛΙΩΝ»	34
47.	«ΛΥΓΕΡΗΣ»	34
48.	«ΧΑΡΟΒΡΑΣΙΑ»	34
49.	«ΠΑΠΑ-ΚΑΛΥΒΙ»	34
50.	«ΔΡΑΚΟΠΗΓΑΔΟ»	35
51.	«ΔΡΑΚΟΠΑΤΗΜΑ»	38
52.	«ΒΑΡΑΘΡΟ ΔΡΑΚΟΤΡΥΠΑ»	38

Κ. ΚΕΡΑΜΙΔΙΟΥ 39

53.	«ΜΠΟΥΚΩΜΑ 1»	39
54.	«ΜΠΟΥΚΩΜΑ 2»	40
55.	«ΚΙΣΣΟΥ»	40
56.	«ΜΑΡΑΤΖΙΝΕΣ»	41
57.	«ΜΠΛΙΟΥ 1»	42
58.	«ΜΠΛΙΟΥ 2»	42
59.	«ΒΑΓΙΑΝΑ»	43
60.	«ΓΥΦΤΟΠΗΔΗΜΑ 1»	44
61.	«ΓΥΦΤΟΠΗΔΗΜΑ 2»	45
62.	«ΔΕΣΠΟΤΗ»	45
63.	«ΜΑΝΤΡΑΚΙ»	46
64.	«ΠΙΝΟΣ» Η «ΜΑΓΕΡΓΙΟ»	47
130.	«ΒΑΛΟΤΡΥΠΑ»	48

<u>Κ. ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΗΣ</u>	<u>49</u>
65. «ΣΑΡΑΚΗΝΟ»	49
66. «ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ»	49
<u>Δ. ΜΗΛΕΩΝ</u>	<u>50</u>
67. «ΜΑΛΑΚΙ» Η «ΤΩΝ ΚΕΝΤΑΥΡΩΝ» Η «ΑΝΤΡΟΝ ΧΕΙΡΩΝΟΣ»	50
68. «ΑΝΩΝΥΜΟ»	53
128. «ΑΝΤΡΟ ΧΕΙΡΩΝΟΣ»	53
<u>Δ. ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ</u>	<u>54</u>
69. «ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΑΣ»	54
70. «ΤΣΟΥΚΑ»	55
71. «ΚΕΝΤΑΥΡΩΝ»	55
72. «ΑΜΜΟΥΔΙΑΣ ΚΑΡΤΑΛΗ»	59
<u>Δ. ΠΤΕΛΕΟΥ</u>	<u>60</u>
73. «ΚΑΤΑΒΟΘΡΑ 1»	60
74. «ΚΑΤΑΒΟΘΡΑ 2»	60
75. «ΚΟΚΚΑΛΙΑ - ΤΡΥΠΑ»	61
76. «ΚΡΙΚΟΜΑΝΤΡΙΑ»	63
77. «ΜΕΤΑΞΟΛΑΚΑΣ»	63
78. «ΜΠΟΥΜΠΟΥΝΑ»	65
79. «ΠΡΙΝΙΩΤΙΣΣΑ 1»	66
80. «ΠΡΙΝΙΩΤΙΣΣΑ 2»	67
81. «ΚΡΟΥΝΙΑ»	67
82. «Η ΤΡΥΠΑ ΤΗΣ ΒΑΕΛΑΣ»	68
83. «ΚΟΡΥΦΗΣ ΧΛΩΜΟΥ»	69
84. «ΚΟΡΥΦΗΣ ΧΛΩΜΟΥ - ΜΙΚΡΟ»	71
85. «ΚΑΝΕΝΑΣ»	71
86. «ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΡΥΠΑ»	73
87. «ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ»	73
<u>Δ. ΣΗΠΙΑΛΟΣ</u>	<u>74</u>
88. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΠΡΟΜΥΡΙΟΥ»	74
89. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΜΗΛΙΝΑΣ»	74
90. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΛΑΥΚΟΥ»	74
<u>Δ. ΣΚΙΑΘΟΥ</u>	<u>75</u>
91. «ΜΕΓΑΛΗ ΣΠΗΛΙΑ»	75
92. «ΧΑΛΚΙΝΗ ΣΠΗΛΙΑ»	75
93. «ΓΑΛΑΖΙΑ ΣΠΗΛΙΑ»	75

<u>Δ. ΣΚΟΠΕΛΟΥ</u>	76
94. «ΠΑΝΟΡΜΟΥ»	76
95. «ΚΟΥΡΟΥΝΙ»	76
96. «ΚΡΥΦΟΣΠΗΛΙΑ»	77
97. «ΚΟΡΑΚΟΣΠΗΛΙΑ»	77
98. «ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ»	78
99. «ΤΡΥΠΗΤΗ ΣΠΗΛΙΑ»	78
100. «ΤΟΥ ΦΑΡΟΥ»	79
127. «ΜΑΚΡΥΡΑΧΗ»	79
<u>Δ. ΣΟΥΡΠΗΣ</u>	80
101. «ΑΡΑΧΝΟΣΠΗΛΙΑ»	80
102. «ΚΥΔΩΝΙΤΣΑΣ»	81
103. «ΤΕΤΡΑΣΤΟΜΟ»	82
<u>Κ. ΤΡΙΚΕΡΙΟΥ</u>	86
104. «Ω1» Η «ΠΑΡΑΚΑΝΑ»	86
105. «Ω3» Η «ΑΡΑΝΙΑΣ» Η «ΠΕΝΤΟΧΙΛΙΑΡΙΝΑΣ»	86
106. «Ω2» Η «ΒΙΓΛΑΣ»	86
107. «Ω4» Η «ΜΟΥΡΣΙ – ΜΕΞΙΑΣ»	87
108. «Ω5» Η «ΚΟΤΤΕΣ»	87
<u>Δ. ΦΕΡΩΝ</u>	88
109. «ΓΕΡΟ-ΜΠΕΚΟΥ»	88
110. «ΟΒΡΙΑΣ 1»	88
111. «ΟΒΡΙΑΣ 2»	88
112. «ΤΟΥ ΣΑΝΤΙΚΗ»	88
113. «ΠΑΤΩΜΑ»	89
114. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΜΙΚΡΟ ΠΕΡΙΒΟΛΑΚΙ»	89
115. «ΨΗΛΟΡΑΧΗ 1»	89
116. «ΨΗΛΟΡΑΧΗ 2»	90
117. «ΜΑΓΟΥΛΑ 1»	90
118. «ΜΑΓΟΥΛΑ 2»	90
119. «ΜΑΓΟΥΛΑ 3»	91
120. «ΚΟΚΚΙΝΑ 1»	91
121. «ΚΟΚΚΙΝΑ 2»	91
122. «ΠΥΡΓΑΚΙ 1»	91
123. «ΠΥΡΓΑΚΙ 2»	92
124. «ΒΑΘΕΙΑ ΚΟΚΚΙΝΑΣ»	92
125. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΥ»	94
131. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ»	94

Δ. Αγριάς

1. «ΑΛΥΚΟΠΕΤΡΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΑΛΥΚΟΠΕΤΡΑ - ΔΡΑΚΕΙΑΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Β39° - Α22° / υψόμετρο 900 μ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ: Το σπήλαιο είναι γνωστό από πολλά χρόνια. Η παράδοση λέει, ότι μέσα σ' αυτό, είχε το εργαστήριο του ο Κένταυρος Χείρων, όπως επίσης και την σχολή του, όπου μαθήτευσαν ο Ιάσων, ο Αχιλλέας και άλλοι ομηρικοί ήρωες.

Οι βοσκοί του Πηλίου έφραξαν με πέτρες την είσοδο του, για την προστασία των κοπαδιών τους. Μερικοί θαρραλέοι που κατέβηκαν παλαιότερα με σχοινιά για να σώσουν τα κατσίκια τους που είχαν πέσει μέσα, διηγούνται ότι: «υπήρχαν χαραγμένα σχέδια πάνω στους βράχους της σπηλιάς, αγκωνάρια από παλαιά κτίσματα και σκαλιά, που οδηγούσαν σε βαθύτερη σπηλιά και όπου φοβήθηκαν να πάνε». Η φαντασία τοποθέτησε μέσα στο σπήλαιο, αρχαίο ναό ή μαντείο.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται στην τοποθεσία «Αλυκόπετρα», σε απόσταση 50μ. περίπου από την δεξιά πλευρά της αμαξιτής οδού Βόλου – Χανίων. Η περιοχή είναι πολύ επικλινής, με άγρια θαμνώδη πυκνή βλάστηση και θαυμάσια θέα προς τη Δράκεια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το στόμιο του σπηλαίου είναι σχήματος αχλαδιού, διαστάσεων 22X12μ. στο πλατύτερο τμήμα του. Η ανατολική πλευρά του σπηλαίου, έχει κατακόρυφο βάθος 17μ. με τοίχωμα αρνητικό. Η δυτική πλευρά, είναι κατά 9μ. ψηλότερη, με πολύ επικλινές τοίχωμα μέχρι βάθους 16μ., από όπου συνεχίζει με ενδιάμεσα αρνητικά κενά.

Το ανώτερο τμήμα του σπηλαίου έχει διαστάσεις 27X9-11μ. Προς το δεξιό τέλος του, διανοίγεται αρκετά ανηφορική εσοχή μήκους 6μ.Χ 3μ πλάτος. Το προς νότο τμήμα του, εκτείνεται σε μήκος 16μ. με άνοιγμα 9X8-2,20μ., το οποίο επί 4μ. είναι ακάλυπτο. Από το σημείο αυτό αρχίζει το κυρίως σπήλαιο, το οποίο είναι βαραθρώδες.

Το δάπεδο του είναι καλυμμένο με ογκόλιθους αποσπασμένους από την οροφή. Προς το τέλος του ανωτέρω τμήματος, μεταξύ βράχων, διανοίγεται διάδρομος ανηφορικός διαστάσεων 9X1,3X3μ., ο οποίος καταλήγει σε πολύ ανηφορικό θάλαμο, διανοιγμένο πάλι μεταξύ ογκολίθων και διαστάσεων 7X5X4,5μ. Στο κέντρο του και προς τα αριστερά, υπάρχουν φυσικά τοποθετημένοι, δύο

παράλληλοι και περίπου συμμετρικοί, λευκοί ογκόλιθοι, οι οποίοι πιστεύεται ότι αποτελούν υπολείμματα ναού.

Μεταξύ των ογκόλιθων του κυρίως σπηλαίου υπάρχουν κενά, δια μέσου των οποίων επιτυγχάνεται η πρόσβαση σε χαμηλότερα και πολύ απότομα τμήματα του σπηλαίου, συνολικού βάθους 22μ. Πριν από το τελευταίο κενό, μεταξύ των ογκόλιθων, βρέθηκε κρυστάλλινο δοχείο.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο διανοίχθηκε μέσα σε ασβεστόλιθο, αρχικά με διάβρωση και στη συνέχεια με πίεση των υδάτων. Στο βαθύτερο τμήμα του βαράθρου, η θερμοκρασία είναι 15^ο και η υγρασία ανέρχεται σε 90%.

Δ. Αλμυρού

2. «ΠΟΥΡΝΑΡΕΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΠΟΥΡΝΑΡΕΣ - ΚΩΦΟΙ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το βάραθρο βρίσκεται 5.400μ. μετά την διασταύρωση με το χωριό Κωφοί ανεβαίνοντας τον ασφαλτόδρομο που ενώνει τους Κοκωτούς με τους Κωφούς. Σε εκείνο το σημείο, το βάραθρο βρίσκεται στην κάτω πλευρά του δρόμου, σε απόσταση 15 μ. περίπου από αυτόν.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το στόμιό του είναι μικρό, διαμέτρου περίπου 1μ. Το συνολικό του βάθος είναι 26,50μ. Πάνω από το στόμιο του βάραθρου υπάρχει ένας βράχος ο οποίος εξέχει από το έδαφος προς το κέντρο του στομίου.

Από εκεί, το πρώτο πάτημα γίνεται στα 6μ. (όπου υπάρχουν τα οστά κάποιου ζώου). Το εύρος του βάραθρου εκεί είναι 1,20μ. Μετά τα 6μ. προχωράει επικλινώς για άλλα 1,5μ. οπότε και σχηματίζεται επόμενο βάραθρο βάθους 10μ. Λίγο πιο κάτω από το ξεκίνημα του δεύτερου βάραθρου προς τα Δυτικά το μέγεθος του γίνεται 6-7μ., ενώ προς τα ανατολικά του αυξάνει στα 4μ. περίπου. Μετά τα 10μ. έχει ένα τμήμα επικλινές και ακολουθούν άλλα 3,90μ. κάθοδος.

Εκεί βρίσκεται το ψηλότερο σημείο ενός σωρού με χονδρές λατύπες ο οποίος εκτείνεται κατηφορικά προς δύο κατευθύνσεις με διεύθυνση Ανατολή-Δύση.

Προς τα δυτικά, κατεβαίνοντας περίπου 1,6μ., υπάρχει αριστερά μια μικρή εσοχή, ενώ δεξιά δημιουργείται ένας μικρός διάδρομος που συνεχίζεται για 7μ. Στην αρχή του έχει ύψος 0,80μ. και στην συνέχεια φτάνει στα 4μ. Το πλάτος αυτού του διαδρόμου κυμαίνεται από 0,60μ.-1,20μ. Στα τελευταία του σημεία σχηματίζεται μικρή λιμνούλα. Όλος ο χώρος είναι γεμάτος από λιθωματικό διάκοσμο.

Από την άλλη μεριά, προς τα Ανατολικά, υπάρχει κατέβασμα με λατύπες αρκετά απότομο. Περνώντας έναν χώρο σαν πόρτα και συνεχίζοντας την κατάβαση, μετά από 7,50μ. ανοίγεται μία αίθουσα αρκετά μεγάλη. Το ύψος της είναι περίπου 15μ. ενώ οι λοιπές διαστάσεις της είναι 4,6 X 8μ. Το δάπεδο είναι καλυμμένο με παχιά λάσπη. Στα τοιχώματα είναι αποτυπωμένες στάθμες νερού, η ανώτερη από τις οποίες βρίσκεται σε ύψος 1,60μ.

Προς τα Βόρεια και προς τα Δυτικά, σχηματίζονται τρεις εσοχές οι οποίες σχηματίζουν ισάριθμες καμινάδες. Στις δύο από αυτές, είναι ορατές οι οροφές

τους, ενώ η τρίτη φαίνεται μέχρι ψηλά στα 6μ. περίπου, από όπου στη συνέχεια προχωρά προς τα ΒΔ και δεν φαίνεται να κλείνει. Χρειάζεται να γίνει αναρρίχηση για να διαπιστωθεί πως συνεχίζεται.

Παντού όλα τα τοιχώματα είναι διακοσμημένα από βαρύ λιθωματικό διάκοσμο.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Βρέθηκαν αρκετοί σκελετοί ζώων και διάφορα έντομα.

3. «ORK HOLE»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΚΟΚΚΩΤΟΙ - ΝΕΡΟΣΠΗΛΙΑ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται περίπου μια ώρα οδήγησης από το χωριό Κοκκωτοί και περίπου 15 λεπτά περπάτημα από μια μικρή στάση στην περιοχή Νεροσπηλιά. Η είσοδος φαίνεται στη δεξιά άκρη ενός φαραγγιού, στο πάνω μέρος του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το μέγεθος της εισόδου είναι μικρό (0,30x0,60μ) και έχει μια μεγάλη πέτρα μέσα της. Στη συνέχεια είναι κάθετη – 14,77μ. ο πάτος είναι επικλινής και καλυμμένος με ιζήματα. Στο χαμηλότερο σημείο της σπηλιάς φαίνεται μια συνέχεια που πηγαίνει προς ένα στένεμα, από όπου δεν είναι δυνατή η πρόσβαση. Στο σημείο αυτό υπάρχουν σταλαγμίτες και σταλακτίτες. Το συνολικό βάθος της σπηλιάς είναι 16,6μ, ενώ το μέγιστο πλάτος της 6μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα της εισόδου, όσο και του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά.

4. «ΒΑΡΑΘΡΟ ΚΩΦΟΙ-ΨΗΛΟΡΑΧΗ 1»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ : 39° 04' 214" N 22° 41' 874" E, υψόμ. 1155μ

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΚΩΦΟΙ - ΨΗΛΟΡΑΧΗ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο ανήκει στο φύλλο χάρτη «Ευξεινούπολη», της ΓΥΣ (Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού). Το βάθος του σπηλαίου είναι 20μ, ενώ το μήκος του 7μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα, τόσο της εισόδου, όσο και του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά. Εντός του βρέθηκαν μύγες και κουνούπια, καθώς και ένα κόκκαλο ανθρώπινου μηρού.

5. «ΒΑΡΑΘΡΟ ΚΩΦΟΙ-ΨΗΛΟΡΑΧΗ 2»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ : 39° 04' 362" N 22° 41' 771" E, υψόμ. 1150μ

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΚΩΦΟΙ - ΨΗΛΟΡΑΧΗ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ανεβαίνοντας από το χωριό Κωφοί προς το βουνό από την ασφαλτοστρωμένη οδό, φτάνουμε ψηλά σε διασταύρωση, η οποία αριστερά οδηγεί στο μνημείο του αεροπορικού δυστυχήματος, ενώ ευθεία κατεβαίνει προς δασικό δρόμο που πηγαίνει προς τα προσήλια. Ακολουθούμε τον τελευταίο δρόμο και περνάμε από δολίνη, η οποία δημιουργεί μια μεγάλη επίπεδη επιφάνεια, όπου υπάρχει μια βρύση και ποτίστρα. Συνεχίζοντας προς τα κάτω, και αφού έχουμε μπει στο ελατοδάσος, στα αριστερά μας βλέπουμε μια δολίνη με εξωτερική διάμετρο περίπου 25μ, η οποία είναι η αρχή του σπηλαιοβάραθρου. Η δολίνη αυτή στο εξωτερικό της είναι κατάφυτη από έλατα, πολλά από τα οποία είναι ξεραμένα και κάποιοι κορμοί είναι σαπισμένοι και έχουν πέσει στον πυθμένα της. Οι κορμοί αυτοί, μαζί με κλαδιά και χώματα κάνουν αδύνατη την κατάβαση στον πυθμένα της δολίνης, αν κανείς δεν βγάλει πρώτα όλα αυτά τα υλικά αποσάθρωσης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο ανήκει στο φύλλο ΓΥΣ «Ευξεινούπολη», όπου φαίνεται σαν δολίνη. Στη βορινή πλευρά, στο βάθος της δολίνης, σε έναν κατακόρυφο τοίχο, υπάρχει ένα άνοιγμα σαν μικρό παράθυρο, με διαστάσεις 0,5x0,6μ, το οποίο είναι και η αρχή του σπηλαιοβάραθρου. Πίσω από αυτό το άνοιγμα, του οποίου το άνοιγμα είναι μικρό, θα βρεθούμε σε μια καταφορική αίθουσα με λατύπες στο επικλινές δάπεδό της και κλίση 45° περίπου. Η αίθουσα είναι κωνικού σχήματος με το φάρδος στο πάνω μέρος της να είναι περίπου 4μ, ενώ στο κάτω μέρος να ξεπερνά τα 10μ. Το επικλινές της μήκος είναι 20μ, ενώ το συνολικό της βάθος περίπου 15μ. Η οροφή, χαμηλή στην αρχή της, αποκτά αρκετό ύψος κατεβαίνοντας, δίχως να ακολουθεί το ανάγλυφο του δαπέδου. Τα τοιχώματά της έχουν αρκετό στόλισμα, γαιωδών ως επί το πλείστον χρωμάτων. Στο δάπεδό της ανάμεσα στις πέτρες βρέθηκαν οστά από μικρά ζώα, ενώ λίγο πριν τον πυθμένα της βρέθηκαν οι σκελετοί από δυο ανθρώπους νεαρής ηλικίας. Ίσως να ήταν από την εποχή της κατοχής ή του εμφύλιου.

6. «ΝΕΡΟΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΟΚΚΩΤΟΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Όρος Όρθρυς

Η Νεροσπηλιά είναι το μεγαλύτερο σε μήκος μέχρι στιγμής γνωστό σπήλαιο του Ν. Μαγνησίας. Είναι υπόγειος ποταμός του οποίου η έξοδος στο περιβάλλον είναι ταυτόχρονα και η είσοδος του σπηλαίου. Βρίσκεται στο Όρος Όρθρυς σε υψόμετρο 1090μ. κάτω από την κορυφή Πήλιουρας.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Για να το προσεγγίσει κανείς πρέπει να βρεθεί στο χωριό Κοκκωτοί. Από κει και λίγο μετά την πλατεία του, στην μια όχθη της ρεματιάς η οποία διασχίζει το χωριό, υπάρχει χωματόδρομος μέτριας βατότητας αλλά αρκετού πλάτους. Ακολουθώντας τον, μετά από αρκετά χιλιόμετρα φτάνουμε σ' ένα διάσελο όπου υπάρχει διασταύρωση, ακριβώς κάτω από το κτήμα του κ. Παυλίδη, το μοναδικό σημείο του βουνού όπου υπάρχουν σεγκόγιες.

Συνεχίζοντας ευθεία μετά από δυο περίπου χιλιόμετρα κατηφορικής πορείας, βρισκόμαστε στο πανέμορφο Πετροκάναλο, που βρίσκεται και το πολύ γραφικό καταφύγιο του ορειβατικού συλλόγου Αλμυρού. Μετά τη ρεματιά ο δρόμος αυτός συνεχίζει ανηφορικά μέσα στα έλατα και μετά από 4-5χλμ δίχως άλλες διασταυρώσεις θα μας περάσει μπροστά από την είσοδο της σπηλιάς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος βρίσκεται στη βάση μιας ορθοπλαγιάς με αρκετό ύψος. Καθώς το νερό κυλάει αργά από την είσοδο της σπηλιάς, έχει δημιουργήσει για μια μεγάλη απόσταση αποθέσεις οι οποίες δημιουργούν πέτρωμα, ενώ στη συνέχεια και μετά τον δρόμο σχηματίζεται ένας μεγάλος καταρράχτης πριν το νερό καταλήξει στο φαράγγι του.

Ακριβώς στη μέση του δρόμου, κατά τις εργασίες διάνοιξης του, δημιουργήθηκε ένα άνοιγμα μικρής διαμέτρου κάτω από το οποίο αποκαλύφτηκε ένα μικρό έγκοιλο. Είναι το σπήλαιο με το όνομα 'Μικρό Νεροσπηλιάς' το οποίο αναφέρεται από μόνο του σε άλλη παράγραφο.

Η είσοδος του σπηλαίου έχει σχήμα ωοειδές, με μέγιστο ύψος 7μ. περίπου και πλάτος 4μ. Στα 20μ. πιο μέσα, από το αριστερό της τοίχωμα, παρατηρούμε ότι τους μήνες με χαμηλή υδροδότηση υπάρχει παροχή νερού. Το νερό βγαίνει από ένα μικρό άνοιγμα, όπου είναι αδύνατο να εισχωρήσει άνθρωπος, και δημιουργεί από εδώ ως την έξοδο ένα μικρό ποταμάκι.

Στη συνέχεια έχουμε αρχικά κάμψη του στα δεξιά, ενώ μετά το πέρασμα ενός χαμηλώματος, το σπήλαιο αρχίζει να κλίνει προς τα αριστερά. Για αρκετά ακόμη

μέτρα έχουμε τέτοιου είδους κάμψεις, μια δεξιά και μια αριστερά, έως ότου (200μ. από την είσοδο περίπου) συναντούμε την πρώτη μεγάλη λίμνη, την οποία δεν μπορούμε να αποφύγουμε. Με βάθος 1μ. περίπου υποχρεώνεσαι να βραχείς αρκετά για να διασχίσεις τα 10μ. μήκος της. Τα επόμενα 100μ. γίνονται σε ξερό έδαφος μέχρι να συναντήσουμε την επόμενη πιο ρηχή όμως λιμνούλα με 0.5μ. βάθος, που όμως μας αναγκάζει να ξαναμπούμε στο νερό. Στα επόμενα 550μ. του σπηλαιίου συναντούμε άλλες δυο τέτοιου είδους λίμνες. Εδώ βρίσκεται μια διακλάδωση. Το νερό έρχεται από το βάθος της σπηλιάς, σχηματίζει έναν μικρό καταρράχτη και φεύγει αριστερά μας με ΒΑ κατεύθυνση. Αυτός ο ποταμός είναι στενότερος από το κυρίως σπήλαιο, με πλάτος μικρότερο του 1μ. και ύψος κυμαινόμενο στα 2μ. Είναι γεμάτος με νερό, αφού από εδώ συνεχίζει η ροή του ποταμού, και μετά από 200μ. περίπου γίνεται πολύ στενός (0.40μ) με το νερό να φτάνει ως την οροφή του. Δεν έχει γίνει σκέψη για κατάδυση σ' αυτό το σημείο, πρώτον γιατί είναι πολύ στενό και δεύτερον γιατί γνωρίζουμε ότι αυτός ο πλόκαμος οδηγεί το νερό στην αρχή της εισόδου μας στο σπήλαιο, όπως το περιγράψαμε πιο πάνω.

Ξαναγουρίζοντας στη διακλάδωση, συνεχίζουμε προς το βάθος, εβρισκόμενοι διαρκώς μέσα ή δίπλα σε νερό που ρέει προς την έξοδο. Από τα 350μ. ως τα 700μ. η διεύθυνση του είναι νότια ενώ μετά στρέφεται προς τα δυτικά. Λίγο πριν τα 700μ. δημιουργείται μια λίμνη αρκετά βαθιά στην οποία πρέπει να κολυμπήσει κάποιος για 2-3μ. μέχρι να την προσπεράσει. Μπορεί όμως και να την αποφύγει αν ανέβει στο αριστερό τοίχωμα, λίγα μέτρα πιο πάνω, όπου υπάρχει περιθώριο παράκαμψής της. 50-60μ. μετά την αλλαγή διεύθυνσης του σπηλαιίου, θα συναντήσουμε μια μεγάλη λίμνη, μήκους 30μ., πλάτους 2.5μ. και ύψους 2μ. περίπου. Δυστυχώς αυτή έχει βάθος 1.5μ. περίπου κάτι που μας αναγκάζει να μπούμε στο νερό ως το στήθος. Μετά απ' αυτήν ακολουθεί μια άλλη λίγο μικρότερη σε μήκος και με βάθος νερού γύρω στο 1μ., αλλά με ύψος οροφής 1,40μ., κάτι που μας αναγκάζει να την περάσουμε αρκετά σκυφτοί άρα και πάλι μέσα στο νερό. 70μ πιο πέρα βρίσκεται το σιφόνι. Ακριβώς πριν απ' αυτό υπάρχει μια αρκετά ευρύχωρη αίθουσα με διάμετρο 5μ. Το σιφόνι είναι άνετο στην αρχή του με διαστάσεις 3μ πλάτος και 2μ. ύψος, ακολουθεί την ίδια διεύθυνση με τον προ αυτού διάδρομο, δηλαδή δυτικά. Έχει κατηφορική κλίση τέτοια που το κάνει να έχει μετά από 35μ. μήκος 17μ. βάθος. Σε εκείνο το σημείο κάνει ένα σπάσιμο δεξιά και συνεχίζει ξανά δυτικά, αυτή τη φορά όμως

ανηφορίζοντας, πολύ πιο ομαλά από πριν. Στα 110μ. από την αρχή του έχει ανέβει στα 10μ. βάθος. Εκεί σχηματίζεται ένα φουγάρο με μικρές διαστάσεις και πολύ λάσπη στα τοιχώματα του. Ακριβώς εκεί σταμάτησε η εξερεύνηση, θεωρώντας επικίνδυνο να περάσει το σημείο αυτό, λόγω στενότητας και λάσπης. Πιστεύεται πως μετά απ' αυτό είμαστε κοντά στην έξοδο ή στην έξοδο από το σιφόνι, μετά από το οποίο το σπήλαιο σαφέστατα συνεχίζει.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Σε ολόκληρο το μήκος του, 1χλμ χωρίς την παράκαμψη, οι διάδρομοί του είναι άνετοι σε όλες τις διαστάσεις, ενώ κατά τόπους σχηματίζονται και ευρύχωρες αίθουσες. Ως εν ενεργεία καρστικός αγωγός, φυσικά δεν μπορεί να έχει πλούσιο λιθωματικό διάκοσμο, κάτι που όμως δεν το καθιστά και τελείως γυμνό. Σε πάρα πολλά σημεία του υπάρχει διάκοσμος κάθε είδους, σε χρώματα γαιώδη, και κυρίως στις διάφορες σχηματιζόμενες αίθουσες.

Κατά το φθινόπωρο και την αρχή χειμώνα έχει χαμηλή τροφοδοσία νερού. Όλο τον υπόλοιπο χρόνο και ειδικά την άνοιξη, η ποσότητα του νερού είναι τέτοια που η παράκαμψη δεν μπορεί να την χωρέσει, οπότε σ' ολόκληρο το μήκος του είναι ποτάμι και δεν υπάρχουν οι μικρές λίμνες που περιγράφηκαν.

7. «ΝΕΡΟΣΠΗΛΙΑ ΜΙΚΡΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΟΚΚΩΤΟΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Όρος Όθρυς

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται έξω από τη Νεροσπηλιά, στον δρόμο ο οποίος οδηγεί από τους Κοκκωτούς στους Μύλους, διαμέσου της τελευταίας.

Το σπήλαιο – έγκοιλο, αποκαλύφθηκε ύστερα από εργασίες στο δασικό δρόμο που διέρχεται έξω από την είσοδο της Νεροσπηλιάς. Προφανώς έγινε εκβραχισμός σε βάθος ενός μέτρου, με αποτέλεσμα να αποκαλυφθεί το υψηλότερο σημείο του σπηλαίου. Στις παρειές του αγροτικού δρόμου φαίνεται το βάθος της εκβράχισης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του σπηλαίου είναι βαραθρώδης με διάμετρο 1μ και η κάθοδος γίνεται με καταρρίχηση 3μ. Στο δάπεδο, κάτω ακριβώς από την είσοδο, υπάρχει συγκέντρωση υλικών από την κατάρρευση που προκλήθηκε από σκαπτικό μηχάνημα. Το σπήλαιο αποτελείται από μια αίθουσα με μέγιστο άξονα 10,5μ και διεύθυνση ΒΑ – ΝΔ. Ο τραβερτινικός διάκοσμος είναι αξιόλογος και

πλούσιος. Αποτελείται από σταλακτίτες, σταλαγμίτες, κοράλλια των σπηλαίων, ενώ κατά θέσεις υφίστανται συγκεντρώσεις ύδατος, με αξιολογότερη αυτή που βρίσκεται στην απόληξη του κεντρικού θαλάμου προς ΝΔ. Επίσης παρατηρήθηκαν ίχνη από παλαιοστάθμες. Στα τοιχώματα και στην οροφή του σπηλαιώματος υπάρχουν διακλάσεις και διαρρήξεις σχετικά πρόσφατες. Πιο έντονες είναι οι διαρρήξεις στην περιοχή της εισόδου του σπηλαίου, προφανώς από τις εργασίες του δρόμου. Το άνοιγμα τους, το μήκος και η σχετική τους θέση, θέτουν σε κίνδυνο τη στατικότητα της οροφής και του σπηλαίου γενικότερα. Η άσκηση βάρους εξωτερικά είναι πολύ πιθανό να προκαλέσει κατάρρευση της οροφής. Σε πολλά σημεία μάλιστα, οι διακλάσεις της οροφής έχουν διευρυνθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε διέρχεται φυσικό φως. Γύρω από την είσοδο εξωτερικά του σπηλαίου έχουν τοποθετηθεί σωροί από πέτρες που προειδοποιούν τους διερχόμενους για την ύπαρξη της βαραθρώδους εισόδου και του σπηλαιώματος.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Από την είσοδο της σπηλιάς εκρέει νερό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, δίνοντας μάλιστα και πλημμυρικές φάσεις. Εξωτερικά παρατηρείται ροή νερού, με διαφορές παροχής στη διάρκεια του έτους, καταρράκτες και κλιμακωτές λίμνες. Το νερό που εξέρχεται παραμένει υπέρκορο σε ανθρακικό ασβέστιο (CaCO_3) το οποίο αποτίθεται στην έξοδο του σπηλαίου, δημιουργώντας πρωτογενή σπήλαια τραβερτίνη. (Ονομάζονται πρωτογενή, διότι το τραβερτινικό υλικό αποτίθεται σύγχρονα με τη δημιουργία του σπηλαίου).

8. «ΝΕΡΟΣΠΗΛΙΑ ΜΙΚΡΟ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΓΕΡΑΚΟΒΟΥΝΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 0649370N - 4321837E / υψόμ. 1255μ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται 30 μέτρα δεξιά από το δρόμο που οδηγεί στη Νεροσπηλιά. Πιο συγκεκριμένα βρίσκεται 500μ ΝΔ της Νεροσπηλιάς (σε ευθεία γραμμή). Η προσπέλαση γίνεται οδικώς μέσω όχι ιδιαίτερα βατού χωματόδρομου, ο οποίος ξεκινά από το χωριό Βρύναινα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το βάραθρο έχει μια μεγάλη σχεδόν κυκλική είσοδο. Από αυτήν ξεκινά μια κατάβαση 18 μέτρων, η οποία καταλήγει σε ένα σωρό από υλικά που έχουν αποτεθεί εκεί μετά από την κατάρρευση παλαιότερης οροφής, η οποία δημιούργησε την είσοδο. Η κατάβαση αυτή των 18 μέτρων καταλήγει στη βόρεια

πλευρά της μεγάλης αίθουσας που ακολουθεί. Είναι στην ουσία η κύρια είσοδος σε αυτή. Η αίθουσα του βεράθρου είναι αρκετά μεγάλη σε διαστάσεις και ξάφνιασε ευχάριστα τους εξερευνητές της. Έχει ύψος περίπου 11-12 μέτρα, ενώ το πλάτος της είναι σε ορισμένα σημεία περίπου 20μ. Η αίθουσα είναι ελαφρά κατηφορική και εξελίσσεται προς τα Δυτικά – Νοτιοδυτικά. Στην Ανατολική της πλευρά υπάρχει ανηφορικός διάδρομος ο οποίος είναι φραγμένος, αφήνοντας πολύ μικρές ελπίδες για συνέχεια της εξερεύνησης. Στο τέλος τους υπάρχουν και λίγα σταλαγματικά υλικά (τοιχωματικά), τα οποία όμως είναι ανενεργά. Διάφοροι ογκόλιθοι βρίσκονται κατά μήκος του δαπέδου, οι οποίοι μαρτυρούν την καταρρευσιγενή δημιουργία της αίθουσας. Το σπήλαιο δεν παρουσιάζει σιφώνια. Το συνολικό μήκος του σπηλαίου είναι περίπου 60μ, ενώ το συνολικό βάθος 32μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Στο δάπεδο της μεγάλης αίθουσας υπάρχουν ίχνη από ροή νερού, πιθανότατα το χειμώνα ή την άνοιξη με το λιώσιμο του χιονιού η ροή να αυξάνεται. Στη Νότια πλευρά υπάρχουν ίχνη από γουανό νυχτερίδων σε μέτρια ποσότητα. Στην οροφή ακριβώς από πάνω υπάρχουν και τα αντίστοιχα ίχνη από αποικία νυχτερίδων. Τα πετρώματα του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά.

9. «ΓΚΡΙΤΖΑΝΟΤΡΥΠΑ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Κοντά στην Νεροσπηλιά

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Σπηλαιοβάραθρο. Αναφέρεται ένα συνολικό βάθος 110 μ. που καταλήγει σε νερό.

10. «ΝΕΡΑΙΔΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΟΚΚΩΤΟΙ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Μετά το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία (άσφαλτος), συνεχίζουμε αριστερά και φτάνουμε σε πλάτωμα μετά από 1χλμ περίπου χωματόδρομο. Αφήνουμε το αυτοκίνητο, κατεβαίνουμε στο πλάτωμα και συνεχίζουμε προς το ρέμα ακολουθώντας ένα μονοπάτι ανάμεσα σε πουρνάρια και πέτρες, στην έξοδο του μονοπατιού έχει κατεβάσματα – σκαλοπάτια από πέτρες που καταλήγουν στην σπηλιά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος είναι επιβλητική, με διαστάσεις περίπου 6x20μ και περιβάλλεται από κισσό. Το έδαφος είναι γεμάτο κοπριάς και χώμα.

11. «ΚΟΥΔΟΥΝΟΤΡΥΠΑ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ : 39^ο 03.092' N 22^ο 12.238' E, υψόμ. 1350μ

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΚΟΚΚΩΤΟΙ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ξεκινώντας από Κοκκωτούς στρίβουμε αριστερά προς Κορομηλίτσα. Συνεχίζουμε προς Άνω Διχάλα και στρίβουμε αριστερά στο χωματόδρομο. Το σπήλαιο βρίσκεται μέσα στο γριβόρεμα. Το σημείο είναι χαρακτηριστικό, 100 περίπου μέτρα πάνω από το δρόμο. Η αρχή του μονοπατιού είναι σημαδεμένη με σωρό από πέτρες. Η είσοδος είναι λίγα μέτρα πριν την κορυφή, ανάμεσα στα πουρνάρια, αλλά διακρίνεται εύκολα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Πρόκειται για καταβόθρα. Η κατάβαση είναι περίπου 80μ και γίνεται σε 3 κατεβάσματα, ενώ απαιτείται σκοινί γιατί τα πετρώματα είναι σαθρά. Το πρώτο κατέβασμα είναι περίπου 8μ, το δεύτερο 15 – 20μ, ενώ το τρίτο περίπου 10μ. διακρίνεται σταγονορροή, με το νερό να μπαίνει από διάφορα σημεία στο σπήλαιο. Δείχνει ότι συνεχίζει από 2 σημεία, αλλά δεν εξερευνήθηκε περαιτέρω. Λόγω της σταγονορροής υπάρχει πολύ λάσπη.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα, είναι ασβεστολιθικά.

12. «ΣΟΕ4»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΩΦΟΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39^ο 04'262"N - 22^ο 41'845"E / Υψόμ. 1160 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Βρίσκεται κοντά σε στάνη, 100 μ. νότια του δρόμου που ξεκινάει από τους Κωφούς και βρίσκεται περίπου 2 χλμ. μετά τη διασταύρωση για το μνημείο C-130.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το βρίσκουμε στη ρίζα βράχων. Στην είσοδό του είναι γραμμένος ο κώδικας ΣΟΕ 4 12/7/03 με μπλε μπογιά. Έχει μήκος 6 μ. και βάθος 9,5 μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Είναι από ασβεστολιθικό υλικό. Δεν έχει τίποτα το αξιόλογο σαν βάραθρο. Εκτός από κουνούπια και μύγες δεν εντοπίστηκε άλλη ζωή.

13. «ΤΙΤΑΝΟΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΩΦΟΙ

Η Τιτανοσπηλιά είναι το πιο εντυπωσιακό σπηλαιοβάραθρο, απ' όσα έχουν εξερευνηθεί στη περιοχή του Όρους Οθρυς. Βρίσκεται στα όρια του χωριού Κωφοί, του Δήμου Αλμυρού.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Για να το προσεγγίσουμε, πρέπει από τους Κωφούς, να ανηφορίσουμε ψηλά, ως το διάσελο, λίγο πριν το μνημείο για την πτώση του C130. Διακόσια μέτρα πριν την διασταύρωση αυτή, ένας αγροτικός δρόμος φεύγει δεξιά μας (ΒΔ) κατευθυνόμενος προς την τοποθεσία Κάτω Διχάλα. Αυτός ο δρόμος, 300 μ. πιο πέρα, συναντά μια μικρή αβαθή ρεματιά, όπου αφήνουμε το αυτοκίνητο. Ανηφορίζοντας στα αριστερά της ρεματιάς, θα φτάσουμε σε 5 λεπτά στην είσοδο του βεράθρου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του είναι λίγο δύσκολο να εντοπιστεί, γιατί είναι ένα μικρό άνοιγμα 2X1μ., με ένα χαρακτηριστικό βράχο να κρέμεται μπροστά της. Η πρώτη κατάβαση είναι 49μ. Αμέσως μετά την είσοδο του, οι διαστάσεις αυξάνουν στα 5 μ. περίπου. Δέκα μέτρα πιο κάτω, στη βορεινή πλευρά του, σχηματίζεται οροφή, η οποία φεύγει οριζόντια για περισσότερα από 60 μ., αποκαλύπτοντας μας, σχεδόν ολόκληρο το εύρος του θαλάμου, που σχηματίζεται. Στα 30μ. από τα δυτικά, το τοίχωμα υποχωρεί στα 12μ. και έτσι από 'κει και κάτω, το κατέβασμα με το σχοινί, συνεχίζεται σχεδόν στο κέντρο ενός πολύ μεγάλου χώρου.

Το δάπεδο, με έντονη κλίση προς τα νότια, είναι κατάσπαρτο από πέτρες (λατύπες), διαφόρων μεγεθών, δίνοντας την αίσθηση σωρού. Η αίθουσα που σχηματίζεται είναι πολύ μεγάλη. Το επικλινές της μήκος, με διεύθυνση Β-Ν, ξεπερνάει τα 110μ., ενώ το πλάτος της στο μεγαλύτερο του τμήμα, κυμαίνεται στα 20μ. Το ύψος της οροφής, με μικρές διακυμάνσεις, είναι στα 25μ.

Από το σημείο της καθόδου και βορειότερα, βρίσκεται το πλέον διακοσμημένο τμήμα του. Τεράστιοι σταλαγμίτες, σαν τεράστιες πέτρινες μέδουσες, υπάρχουν πιο πάνω και δυτικά. Πίσω από μια ομάδα απ' αυτούς, σχηματίζεται μια υπέροχη λίμνη, με καταστόλιστα τοιχώματα, κρυστάλλους αραγωνίτη σε κάποια σημεία, ενώ αρκετοί σταλακτίτες που κρέμονται μέσα στο νερό, έχουν δημιουργήσει ροπαλοειδείς σχηματισμούς. Δεκάδες άλλοι σχηματισμοί, όπως τύπου τηγανητού αυγού, υπάρχουν διάσπαρτοι.

Προς το τέλος, το σπήλαιο, αποκτά έντονη ανηφορική κλίση, πάνω σε ένα σταλαγματικό καταρράκτη, με αρκετές εναλλαγές. Ανεβαίνοντας τον,

διαπιστώνουμε πως ολόκληρο εκείνο το σημείο, είναι έντονα διακοσμημένο από σπηλαιοαποθέματα.

Στα ψηλότερα του τμήματα, καταλαβαίνουμε ότι βρισκόμαστε πολύ κοντά στην επιφάνεια και σε σχέση με την ταπείνωση του ανάγλυφου της επιφάνειας, είναι ελάχιστα μέτρα που μας χωρίζουν απ' αυτή. Εδώ ένας τοπογραφικός χάρτης, σε συνάρτηση με έναν αντίστοιχο ακριβή σπηλαιολογικό, θα μας βοηθούσαν να επιλύσουμε τις πιο πάνω απορίες.

Προς τα νότια από το σημείο καθόδου, δεν παρουσιάζεται ιδιαίτερο αισθητικό ενδιαφέρον. Λίγο πιο κάτω, έχει βρεθεί ο σκελετός ενός ανθρώπου, μαζί με ένα τουφέκι μονόκαννο, με κοντάκι, ίσως κυνηγετικό.

Εικοσιπέντε μέτρα πιο κάτω, βρισκόμαστε μπροστά σε κατακόρυφο κατέβασμα. Το σχήμα εδώ μας παραπέμπει σε κλειστό βάραθρο. Το κατέβασμα που ακολουθεί είναι 24μ. και μας φέρνει σε επικλινή μακρόστενη αίθουσα, με διαστάσεις 9X1,5μ.

Τρία μέτρα χαμηλότερα υψομετρικά, ένα μικρότερο κατέβασμα ανάμεσα από πέτρες, θα μας κατεβάσει άλλα 3μ. Τα υπόλοιπα δέκα περίπου μέτρα, θα τα κατέβουμε με ελεύθερη κατάβαση, ανάμεσα από βράχους και κάνοντας αντιστήριξη. Ένα σχοινί βέβαια, θα μας πρόσφερε περισσότερο ψυχολογική βοήθεια.

Εδώ κάτω, με βάθος τελικό 96,50μ., το βάραθρο τελειώνει σε μια αίθουσα πλάτους 2μ. και μήκους 6μ., με πολλές λατύπες στο δάπεδο του, απ' όπου το νερό μπορεί να συνεχίσει, αλλά όχι εμείς.

Η περιοχή στην οποία είναι διανοιγμένο το βάραθρο, αποτελείται από ανωκρητιδικούς ασβεστόλιθους, πλακοειδείς και συμπαγείς, με εμφανίσεις απολιθωμάτων.

14. «ΚΕΔΡΟΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΩΦΟΙ - ΠΟΥΡΝΑΡΕΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 04' N - 22° 43' E / Υψόμετρο 900 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Είναι κοντά στην Τιτανοσπηλιά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι ένα βάραθρο με διαστάσεις εισόδου 10,50X9,0 μ. και βάθος 12 μ. περίπου, τελείως φωτεινό. Για την κατάβαση είναι απαραίτητο σχοινί ή σκάλα.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Είναι από ασβεστολιθικό υλικό. Δεν έχει τίποτα το αξιόλογο σαν σπήλαιο εκτός από φυτά και υγρασία.

15. «ΝΕΡΑΪΔΟΠΗΓΑΔΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΟΚΚΩΤΟΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 0654647 N - 4326071 E / υψόμ. 360μ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται μέσα στο Τσιγγανόρεμα, το οποίο περνάει κοντά από το χωριό Κοκκωτοί. Το σπήλαιο βρίσκεται ΝΑ του χωριού και η πρόσβαση καθώς και ο εντοπισμός τους δεν είναι εύκολη υπόθεση λόγω της πυκνής βλάστησης. Η πρόσβαση του σπηλαίου καταγράφεται στο φύλλο «Αλμυρός_031» της Γ.Υ.Σ. η προσπέλαση αρχικά γίνεται αρχικά οδικώς από το χωριό Κοκκωτοί και στην συνέχεια με τα πόδια ανάμεσα σε πολύ πυκνή βλάστηση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το βάραθρο έχει μια μεγάλη σχεδόν κυκλική είσοδο διαμέτρου περίπου 2μ. η είσοδος διανοίγεται ανάμεσα στις ρίζες μεγάλου δέντρου. Από αυτήν ξεκινά μια κατάβαση 25 περίπου μέτρων (με τη μορφή κυκλικής διαμέτρου αγωγού), η οποία καταλήγει σε κεκλιμένο δάπεδο. Το σπήλαιο συνεχίζει καταφορικά μέχρι το βάθος των 35μ περίπου, σχηματίζοντας μικρή αίθουσα. Το σπήλαιο δεν παρουσιάζει σιφώνια. Το συνολικό βάθος του σπηλαίου είναι 35μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά.

16. «ΦΥΛΑΚΗΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΦΥΛΑΚΗ - ΞΗΡΟΡΡΕΜΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: B39° 15' 17" - A22° 32' 11" / υψόμετρο 251μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Φτάνουμε στο χωριό Φυλάκη. Στην εκκλησία, στην άκρη του χωριού, ξεκινάμε στα δεξιά μας τρεις χωματόδρομοι κι εμείς ακολουθούμε τον μεσαίο. Στα 1100μ. αφήνουμε στα αριστερά μας ποτίστρα, στα 2200μ. περνάμε στα δεξιά μας διασταύρωση και παλιά πέτρινη ποτίστρα. Στα 4200μ. αφήνουμε το αυτοκίνητο και πάμε δεξιά, ανεβαίνουμε το λόφο και κατεβαίνουμε τα βράχια, προς το φαράγγι «Ξηρόρεμα». Στα μισά περίπου της πλαγιάς του φαραγγιού,

μέσα σε πυκνή βλάστηση και αγριοκρανιές, βρίσκεται καλά κρυμμένη η είσοδος της σπηλιάς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Μπροστά από την είσοδο υπάρχει πλάτωμα 6-8 τμ. Η είσοδος είναι μικρή χαμηλή, ύψους 1μ. και πλάτους 0,70μ. μετά την είσοδο υπάρχει στενός διάδρομος με διακλάδωση, κατηφορικός, αλλού χαμηλός, αλλού ψηλός με ελιγμούς. Είκοσι μέτρα πιο μέσα, συναντάμε την πρώτη μεγάλη αίθουσα στον χώρο, με μήκος 40μ. και πλάτος 3,50 μ. Το ύψος της έχει μεγάλες διακυμάνσεις, από 7μ. μέχρι και 0,80μ. και η διεύθυνση της είναι νότια. Το δάπεδο είναι επίπεδο, με παχύ χώμα και ο διάκοσμος είναι φτωχός. Στα $\frac{3}{4}$ του μήκους της, ένας άλλος μικρός διάδρομος, μας οδηγεί στην δεύτερη μεγάλη αίθουσα του, παράλληλη με την προηγούμενη, με διαστάσεις μήκους 30μ., μέγιστο πλάτος 13μ. και στο κέντρο ύψος 3μ., ενώ περιμετρικά είναι πιο χαμηλά από 1 μ. Αυτός ο χώρος είναι ο πλέον δραστήριος, με μεγάλη αποικία από νυχτερίδες, αρκετό γουανό στο δάπεδο και πολλούς οργανισμούς να κυκλοφορούν πάνω και γύρω του. Εδώ παρατηρούμε και αρκετό διάκοσμο, ενώ στα τοιχώματα και στους κρεμασμένους βράχους, υπάρχουν έντονα σημάδια από την μηχανική δράση του νερού. Αλλάζοντας διεύθυνση και πηγαίνοντας βόρεια, προς το τέλος αυτής της αίθουσας, θα βρεθούμε σε μια άλλη μικρότερη, με την ίδια διεύθυνση και διαστάσεις 11 X 3 μ. και μέγιστο ύψος 3,50 μ. Τέσσερα μέτρα πιο κάτω, και αφού περάσουμε κάποια στενά σημεία, θα δούμε την τελευταία αίθουσα, μήκους 15μ. περίπου και πλάτους 2,50μ. έως 3μ. και ύψους που φτάνει στο βορειότερο άκρο της στα 4,50μ. Αυτό το σημείο δεν πρέπει να έχει πολύ πάχος ασβεστόλιθου για να βγει στο φαράγγι, η απόσταση του δε από την είσοδο σε ευθεία γραμμή είναι 6,50μ. Λίγα μέτρα πριν το τέλος αυτής της αίθουσας, στενός, ανηφορικός και με ελιγμούς διάδρομος, μας οδηγεί στην αρχή της πρώτης αίθουσας, είναι δηλ. ένα σύστημα δύο παράλληλων αξόνων, με διεύθυνση Β – Ν.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Αρκετές νυχτερίδες «Πιπισμένους» με μια αποικία περίπου 30 ατόμων. Αρκετό «γουανό» και οσμή. Η θερμοκρασία μέσα στο σπήλαιο, σταθερή στους 17° C. Είναι γενικά ένα ενδιαφέρον σπήλαιο.

Δ. Αλοννήσου

17. «ΚΥΚΛΩΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Ν. Γιούρα. Το σπήλαιο ευρίσκεται στο νότιο τμήμα των Γιούρων, στη θέση Παλιοελιές και σε απόλυτο υψόμετρο περί τα 150 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Η προσέγγιση γίνεται με πορεία σε μονοπάτι μήκους περί τα 600 μ, που ξεκινά από την εκκλησία της Ευαγγελιστρίας, πλησίον του φυλακίου του Δασαρχείου και φθάνει μέχρι την είσοδο του σπηλαίου. Το νησί δεν έχει τακτική συγκοινωνία. Αυτή γίνεται με μικρά καΐκια από την Αλόνησο. Η διαδρομή διαρκεί περίπου 2,5 ώρες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του σπηλαίου έχει διαστάσεις 7,5 X 3,5 μ (πλάτος X ύψος) και είναι φραγμένη με συρματοπλεγμα και σιδερένια πόρτα που ασφαρίζει με λουκέτο. Τα κλειδιά ευρίσκονται στα χέρια του Δασοφύλακα που κατοικεί μόνιμα στο νησί.

Το σπήλαιο αποτελείται ουσιαστικά από μία μόνον αίθουσα. Το πρώτο τμήμα της, αμέσως μετά την είσοδο έχει επιμήκη μορφή (μήκος 15μ και πλάτος 7μ) και ύψος οροφής περί τα 3-4 μ. Το δάπεδο παρουσιάζει μικρή κλίση προς το εσωτερικό του σπηλαίου και είναι καλυμμένο, στην μεγαλύτερη έκταση του, με αργιλική επίχωση. Στο τέλος αυτού του τμήματος η κλίση γίνεται εντονότερη. Υπάρχει ανάπτυξη λιθωματικού διακόσμου που σήμερα είναι νεκρός λόγω του έντονου επηρεασμού του πρώτου τμήματος από τις εξωτερικές συνθήκες. Λόγω του φωτισμού που εισέρχεται από το μεγάλο στόμιο εισόδου ο λιθωματικός διάκοσμος στο τμήμα αυτό, αλλά και σε ορισμένα σημεία του εσωτερικού που ευρίσκονται ακριβώς απέναντι από την είσοδο, παρουσιάζεται σε μεγάλο ποσοστό καλυμμένος από φωτοσυνθετική χλωρίδα.

Το δεύτερο και κύριο τμήμα του σπηλαίου έχει διαστάσεις 40 X 50 μ. Το δάπεδο παρουσιάζει έντονη κατηφορική κλίση για να γίνει επίπεδο στο νοτιοανατολικό άκρο. Όλο το βόρειο ήμισυ είναι πλήρως καλυμμένο με λιθωματικό διάκοσμο. Αυτός είναι νεκρός σε μεγάλο ποσοστό λόγω της έλλειψης αρκετής σταγονορροής και σχεδόν πλήρως επιαθαλωμένος. Αν και κατά την ημέρα της αυτοψίας η σταγονορροή ήταν ανύπαρκτη παρατηρήθηκε μια υδατοσυλλογή σε κοίλωμα που σχηματίζεται μεταξύ κολώνων. Σε πολλά σημεία της οροφής οι σταλακτίτες παρουσιάζουν ανάπτυξη που δεν ταυτίζεται με την κατεύθυνση της

βαρύτητας, πράγμα που οφείλεται σε ασθενή ρεύματα αέρα λόγω της διαφοράς θερμοκρασίας μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού χώρου. Η κάθοδος προς το εσωτερικό γίνεται από το νότιο τμήμα της αίθουσας. Για την διευκόλυνση των επισκεπτών έχουν λαξευθεί ορισμένα σκαλοπάτια στην επίχωση, αλλά η διαδρομή είναι πολύ επικίνδυνη λόγω της έντονης κλίσης και της ολισθηρότητας του δαπέδου.

Η έντονη σεισμική δράση στην περιοχή έχει σαν αποτέλεσμα τις καταπτώσεις μεγάλων τεμαχίων λιθωματικού διακόσμου από την οροφή. Έντονες φθορές στον λιθωματικό διάκοσμο έχουν προκληθεί επίσης από την κοπή τεμαχίων από τους επισκέπτες.

Στο τοίχωμα του νοτιοανατολικού άκρου του δεύτερου τμήματος, που είναι και το χαμηλότερο σημείο του σπηλαίου παρατηρήθηκαν ίχνη παλαιότερων πλημμυρικών καταστάσεων. Χαρακτηριστική πλημμυρικών καταστάσεων είναι άλλωστε και η ανάπτυξη του λιθωματικού διακόσμου σε αυτήν την περιοχή του σπηλαίου.

Λόγω του μικρού του μεγέθους και της επικινδυνότητας από τις καταπτώσεις δεν ενδείκνυται για τουριστική αξιοποίηση.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Είναι διανοιγμένο σε Κρητιδικό ασβεστόλιθο έντονα ρηγματωμένο, όπως και σε όλη την έκταση του νησιού.

18. «ΓΙΟΥΡΩΝ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Νήσος Γιούρα

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Σε μικρή απόσταση από το κυνηγετικό περίπτερο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Κατά την ρωμαϊκή εποχή χρησίμευε σαν καταφύγιο εξόριστων.

126. «ΤΟΥ ΑΝΤΡΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Αλόνησος

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βρίσκεται στα Β-ΒΑ του νησιού.

Κ. Ανάβρας

19. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΠΟΡΤΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΠΟΡΤΑ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Με αφετηρία το Μεσοβούνι και την περιοχή '5 Βρύσες' κατεβαίνουμε και παίρνουμε τον δευτερεύοντα δεξιό χωματόδρομο. Ανεβαίνουμε την πετρώδη ανηφόρα και περνάμε το μικρό διάσελο. Φτάνουμε σε μια περιοχή με αγελάδες. Ακολουθούμε τις ροδιές μέχρι το τέλος τους και αριστερά μας βρίσκουμε κατηφορικά μια δολίνη. Στα δεξιά μας, στα πουρνάρια, 10 μ. πάνω από το μονοπάτι βρίσκεται η είσοδος του βαράθρου. Από κει βλέπουμε τις κορυφές Αραπιά στις 274° και Αϊ-Λιά στις 190°.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι βάραθρο με ασβεστολιθικό πέτρωμα. Έχει 12 μ. βάθος. Στην είσοδο έχει πολλά μυγάκια. Ο διάκοσμός του περιλαμβάνει λίγους σταλακτίτες και σταλαγμίτες

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Υψόμετρο 1200 μ. Βρέθηκε ένας σκελετός, μεγάλου ζώου

20. «ΣΚΡΥΠΤΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΑΓ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 04' 531"Β - 22° 32' 246"Α / Υψόμ. 760 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Στο ύψωμα Κοπρεσιά. Πηγαίνουμε από τους σταύλους του Αγ. Παντελεήμονα. Στην είσοδό του είναι χτισμένο με τσιμεντόλιθους, ένα ποιμνιοστάσιο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι ένα οριζόντιο σπήλαιο με ασβεστολιθικό πέτρωμα. Το μήκος του είναι 16 μ. Το ύψος του εσωτερικά κυμαίνεται από 1,7 μ. στην είσοδο, χαμηλώνει στα 0,80 μ. στο μέσον του και αυξάνεται έως τα 2 μ. στο υπόλοιπό του.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Έχει άπειρα μικροσκοπικά μυγάκια, τα οποία είναι επικίνδυνα για ασφυξία, γι' αυτό μια αντιασφυξιογόνα μάσκα κρίνεται ως απαραίτητο μέρος του σπηλαιολογικού εξοπλισμού.

21. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΝΕΟΧΩΡΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 02'931" N - 22° 30'495" E / Υψόμε. 669 μ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι ένα μικρό οριζόντιο σπήλαιο με διαστάσεις εισόδου 1,70X1,20 μ. και μήκος 18 μ. περίπου.

Έχει μια διακλάδωση, κλίση περίπου 20% και θερμοκρασία 14° C.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Είναι από ασβεστολιθικό υλικό.

Δεν έχει τίποτα το αξιόλογο σαν σπήλαιο.

22. «ΡΙΖΟΥΜ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΑΝΑΒΡΑ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Βρίσκεται 100 μ. από την πηγή του χωριού Ανάβρα (γνωστή σε όλο το χωριό).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι ένα οριζόντιο σπήλαιο με ασβεστολιθικό πέτρωμα. Το μήκος του είναι 8 μ. Το μέσο ύψος του είναι γύρω στα 2 μ. Το δάπεδο έχει σχήμα παλάμης ενώ στην οροφή του διακρίνονται ρίζες δέντρων.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Στο βάθος του είναι και η πηγή του νερού της ομώνυμης πηγής

Δ. Αρτέμιδας

23. «ΑΓ. ΒΛΑΣΗΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΑΓ. ΒΛΑΣΗΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Β39° - Α22°

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο είναι γνωστό από πολλά χρόνια. Βρίσκεται στο χωριό του Αγ. Βλάση και σε απόσταση απ' αυτό είκοσι λεπτών πορείας. Είναι πάνω σε λόφο, που πιστεύεται ότι βρισκόταν προϊστορική ακρόπολη. Σήμερα, δεν υπάρχουν καθόλου ίχνη αυτής πάνω στο λόφο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται κάτω από την φημολογούμενη ακρόπολη, αλλά η είσοδος του είναι κλεισμένη από προσχώσεις, που κάνουν αδύνατη την είσοδο στο εσωτερικό του, αν φυσικά υπάρχει συνέχεια σπηλαίου. Χρειάζεται να γίνουν εργασίες απελευθέρωσης της εισόδου. Δίπλα από το σπήλαιο, σε απόσταση 3μ. αριστερά, σε σχισμή βράχου, υπάρχει εσοχή διαστάσεων 2Χ3μ., όπου λέγεται ότι βρέθηκαν αγγεία με σχέδια, της γεωμετρικής περιόδου.

Δ. Βόλου

24. «ΠΑΝΑΓΙΑ ΓΟΡΙΤΣΑ – ΤΡΥΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΓΟΡΙΤΣΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Β39° - Α22° / υψόμετρο 0μ.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ: Το σπήλαιο είναι γνωστόν από πολλά χρόνια και μνημονεύεται ως βυζαντινός ναός. Ελειτούργησε ως «Κρυφό Σχολειό» πριν από την επανάσταση του 1821.

Η λέξις γορίτσα σημαίνει βουνό και τρύπα στην σλαβική διάλεκτο. Γι' αυτό τον λόγο είναι γνωστή και η εκκλησία – σπήλαιο ως Παναγιά Γορίτσα ή τρύπα.

Θέσις: Ευρίσκεται εις το άκρον της πόλεως του Βόλου, κάτω από τον δημόσιο δρόμο που οδηγεί προς την Βιομηχανία Τσιμέντων Ηρακλής – Όλυμπος και που η συνέχεια του συνδέει την υπόλοιπο χερσόνησο της Μαγνησίας με το Βόλο. Από το κέντρο του Βόλου με λεωφορείο σε δέκα λεπτά φθάνουμε στην «Παναγιά Τρύπα ή Γορίτσα»

Το σπήλαιο - Εκκλησιά: Το καθ' αυτό σπήλαιο προφυλάσσεται από το θαλάσσιο κύμα με ένα πρόναο κτιστό. Από είσοδο διαστάσεων 1Χ1,80μ. και με τρία σκαλιά καταβάσεως, μπαίνουμε από χαρακτηριστική λάξευση βράχου 4μ. στο κυρίως σπήλαιο. Αριστερά και παράλληλα με την κύρια είσοδο υπάρχει και δεύτερη μικρότερη είσοδος που οδηγεί στον πρόναο. Σ' αυτό το σημείο, της δευτέρας εισόδου υπάρχει λεκάνη υδατοδεξαμενής που τροφοδοτείται από πηγή και θεωρείται αγιασμός – αγίασμα το ονομάζουν- Είναι υφάλμυρο. Η θάλασσα απέχει 6μ. από την πηγή. Άνωθεν της μικρής αυτής υδατοδεξαμενής υπάρχει σκαλιστό τριγωνικό σχήμα, όπου κατά την παράδοση ευρέθη εικόνα, η οποία έγινε αιτία κτίσεως του ναού για την τέλεση της λειτουργίας. Κατά μίαν εκδοχή υπάρχει συγκοινωνία από στενό πέρασμα με μίαν άλλη εκκλησία που ευρίσκεται στην κορυφή του λόφου Γορίτσα.

Αρχαιολογία – Τουρισμός: Το σπήλαιο φαίνεται ότι ήταν προϊστορικό ιερό και αργότερα έγινε χριστιανικός ναός και διατηρήθηκε μέχρι των ημερών μας ως τέτοιος.

Το σπήλαιο – εκκλησία της Παναγιάς Γορίτσας ή Τρύπας είναι γενικού τουριστικού ενδιαφέροντος, λόγω του ότι λειτουργεί ακόμη η εκκλησία του. Έχει

σεβαστό μέγεθος, εν σχέσει με όλα τα γνωστά σπήλαια εκκλησίες. Έχει κατ' ευθείαν γραμμή μήκος 15μ. εκτός από τον πρόναο. Είναι στην άκρη της πόλεως, κοντά στην θάλασσα και πρέπει να τονωθεί το τουριστικό ενδιαφέρον και να γίνουν ορισμένα εξωραϊστικά έργα γύρω από το σπήλαιο εκκλησία.

25. «ΜΕΓΑΛΗ ΣΠΗΛΙΑ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Κοντά στο χωριό Άλλη Μεριά Βόλου

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Η είσοδος του σπηλαίου δεσπόζει στην περιοχή κοντά στο χωριό Άλλη Μεριά και το άνοιγμά της κοιτάζει την πόλη του Βόλου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το βάθος του είναι 8 μέτρα. Χρησιμοποιείται για μάντρα αιγοπροβάτων. Στην δεξιά πλευρά του σπηλαίου υπάρχει συκιά. Αριστερά έχει εσοχή. Εκτός από την πανοραμική είσοδό του, που όλο το άνοιγμά της κλείνει σε θεαματική άποψη το Βόλο, δεν παρουσιάζει κανένα άλλο ενδιαφέρον.

26. «ΛΟΦΟΥ ΓΟΡΙΤΣΑΣ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Το σπήλαιο Γορίτσα βρίσκεται στον ομώνυμο λόφο του Βόλου.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Η είσοδος του είναι σε απόσταση με πορεία ενός τετάρτου από το δημόσιο δρόμο όπου και το σπήλαιο – εκκλησία Παναγιά Γορίτσα ή Τρύπα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του σπηλαίου είναι στενή. Το σπήλαιο αποτελείται από δύο θαλάμους. Ο τελευταίος έχει μήκος 15,5 μέτρα, πλάτος 11 μέτρα και ύψος στην οροφή γύρω στα 2 μέτρα. Στο τέλος του θαλάμου υπάρχει μικρή καταβόθρα με βάθος 2,5 μέτρα. Όλο το αριστερό τμήμα στο τοίχωμα και το δάπεδο έχει πεσμένους ογκολίθους και χώματα. Αυτό είναι και το χαρακτηριστικό του σπηλαίου που όλη η αριστερή πλευρά του είναι πεσμένοι ογκόλιθοι και χώματα, και φαίνεται ότι ο θάλαμος ήταν κυκλικός και η πλευρά την οποία αναφέρουμε κατέπεσε, ενώ όλο το δεξιό τοίχωμα είναι συμπαγές πέτρωμα και δεν αποτελείται από πεσμένους ογκολίθους.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Υπάρχουν πολλές νυχτερίδες στο εσωτερικό του. Το σπήλαιο δεν παρουσιάζει τουριστικό ενδιαφέρον για δύο αιτίες: α) από το μικρό μήκος του, β) διότι δεν έχει σταλακτιτικό διάκοσμο.

27. «ΑΝΑΚΑΣΙΑΣ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Ανακασιά

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται στην αρχή του χωριού Ανακασιά και κάτω από μια στροφή του δημόσιου δρόμου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το μήκος του σπηλαίου είναι 16 μέτρα. Πιστεύεται ότι συγκοινωνεί με τρύπα που υπάρχει στην αυλή του σχολείου. Φήμες λένε, ότι παλαιότερα, παιδιά του σχολείου πέρασαν από την τρύπα στην αυλή του σχολείου και βγήκαν στην σημερινή είσοδο του σπηλαίου, του οποίου όμως σήμερα το τέλος είναι κλεισμένο με φερτά υλικά και έτσι είναι αδύνατον να εξακριβωθεί πόσο αληθεύει αυτή η φήμη.

28. «ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Στο χωριό Ανακασιά Βόλου

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Υπάρχουν τέσσερις εισοδοί που αφήνουν ανάμεσα τους οι βράχοι. Το εσωτερικό του σπηλαίου είναι μικρός θάλαμος με διαστάσεις 8 μέτρα, πλάτος 3,5 μέτρα και ύψος στην οροφή που κυμαίνεται από 50 πόντους έως 4 μέτρα.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο Βράχων είναι ένα περίεργο φαινόμενο δημιουργίας σπηλαίου. Πριν από χρόνια, άγνωστο πότε, ίσως κατά τους σεισμούς, μεγάλα κομμάτια βράχων έπεσαν από την κορυφή ενός κάθετου γκρεμού και σχημάτισαν το σπήλαιο Βράχων.

29. «ΑΓ. ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ 1»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Χαράδρα του Αγ. Ονούφριου στον Άνω Βόλο

Βλ. «Αγ. Ονούφριου 3»

30. «ΑΓ. ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Χαράδρα του Αγ. Ονούφριου στον Άνω Βόλο

Βλ. «Αγ. Ονούφριου 3»

31. «ΑΓ. ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ 3»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Χαράδρα του Αγ. Ονούφριου στον Άνω Βόλο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι τρία μικρά σπήλαια τα οποία δεν έχουν σταλακτιτικά στολίσματα. Δεν παρουσιάζουν σχεδόν κανένα τουριστικό ενδιαφέρον. Στο ένα από αυτά κατοικεί ένας τρωγλοδύτης. Παρόλο το σχετικά μικρό του μέγεθος, μόνο 5 μέτρα βάθος, ο τρωγλοδύτης κατοικεί μέσα σε αυτό από πολλά χρόνια και όλες τις εποχές του έτους.

32. «ΤΣΑΓΓΑΡΗ ΤΡΥΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται στη θέση Αγ. Ονούφριος και σε υψόμετρο περί τα 80μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Απέχει περί τα 200μ. από το ξωκλήσι του Αγ. Ονουφρίου και ευρίσκεται στα κατάντη του χωματόδρομου από τον οποίο προσεγγίζεται η περιοχή.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Πρόκειται περί κατακόρυφου βαράθρου με άνοιγμα εισόδου διαμέτρου 2 μέτρα. Αυτή είναι φραγμένη με περιμετρικό συρματόπλεγμα για λόγους ασφαλείας. Το βάθος του είναι τουλάχιστον 50 μέτρα.

33. «ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ» Η «ΧΕΙΡΩΝΕΙΟΝ ΑΝΤΡΟΝ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο αυτό βρίσκεται μέσα στο χωριό Ανακασιά και προς το δρόμο του Προφήτη Ηλία. Οι κάτοικοι του χωριού γνωρίζουν την θέση του σπηλαίου, το οποίο χρησιμοποιείται για μάντρα αιγοπροβάτων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του είναι θεαματική. Τη στολίζουν κισσοί και διάφορα δέντρα. Στο σημείο της εισόδου υπάρχουν δυο φράχτες, ο ένας από ξύλα και ο άλλος από λιθοδομή, που κλείνει όλο το άνοιγμα του σπηλαίου 8,5 μέτρα. Από την είσοδο της λιθοδομής διακρίνονται οι δυο θάλαμοι του σπηλαίου. Ο αριστερός είναι μικρότερος, ενώ ο δεξιός έχει μήκος 19 μέτρα, πλάτος 7 μέτρα και ύψος στην οροφή 7 μέτρα. Συνεχίζεται από στενό τούνελ, όπου καταλήγει σε όγκο από σπασμένους σταλακτίτες, οστά και διάφορα άλλα υλικά τα οποία φαίνεται ότι έχουν δεχθεί ώθηση από δύναμη νερού προς την έξοδο του σπηλαίου. Όλα αυτά τα υλικά είναι ενωμένα με λιθωματικό υλικό. Ίσως υπάρχει θάλαμος πίσω από αυτά τα υλικά. Αυτό δείχνει και ένα μικρό ρεύμα αέρα που δημιουργείται σε αυτό το σημείο.

Το σπήλαιο λέγεται ότι μπορεί να είναι το περίφημο άντρο του Χείρωνα. Έχει δε κινηματογραφηθεί από συνεργείο Γερμανών. Γερμανοί σπηλαιολόγοι εκφράζουν και εκείνοι την γνώμη ότι πίσω από τα ενωμένα υλικά που αναφέραμε, πιθανόν να συνεχίζεται το σπήλαιο. Μια μικρή ανασκαφή στο σημείο αυτό, ίσως αποδώσει ένα κάποιο αποτέλεσμα.

34. «ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Χαράδρα του Αγ. Νικολάου στον Άνω Βόλο

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο – εκκλησία του Αγίου Νικολάου βρίσκεται στην αριστερή πλευρά στη χαράδρα του Αγίου Νικολάου, κοντά στο προάστιο του Βόλου Άνω Βόλος.

Υπάρχουν πολλά προϊστορικά ιερά στην Ελλάδα που αργότερα έγιναν βυζαντινές εκκλησίες και χριστιανικοί ναοί. Από τις σπηλαιολογικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή του Πηλίου Βόλου, επισημάνθηκαν δύο σπήλαια – εκκλησίες. Το σπήλαιο – εκκλησία της Παναγίας Γορίτσας και το σπήλαιο – εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Οι διαστάσεις του σπηλαίου είναι 11 μέτρα μήκος. Τα πρώτα 4 μέτρα είναι αυλή και τα υπόλοιπα 7 μέτρα η κτισμένη εκκλησία. Έχει στη δεξιά πλευρά της αντί τοίχου, το κοίλωμα και τοίχωμα του βράχου. Σημειώνεται ότι το ιερό βλέπει προς το νότο και προς την ανατολή, όπως είναι καθιερωμένο για τους χριστιανικούς ναούς.

Το εσωτερικό του παρουσιάζει ενδιαφέρον. Στην αρχή και δεξιά στο τοίχωμα του βράχου, υπάρχουν σκαλιστές σειρές καθισμάτων. Επίσης υπάρχουν και σκαλιστές υποδοχές αναθημάτων ή αγαλμάτων, αργότερα φαίνεται ότι τοποθετούσαν εικόνες. Τα σκαλιστά καθίσματα και οι υποδοχές παρουσιάζουν μια άλλη θεότητα που θα λατρεύτηκε εκεί πριν γίνει χριστιανικός ναός. Έχει τουριστικό ενδιαφέρον και βρίσκεται σε όμορφη τοποθεσία.

35. «ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ - ΤΡΥΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Χαράδρα του Αγ. Νικολάου στον Άνω Βόλο

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο αυτό είναι στην αριστερή πλευρά στη χαράδρα του Αγίου Νικολάου και σε μικρή απόσταση από το ομώνυμο σπήλαιο – εκκλησία.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το αξιοπερίεργο του μικρού σπήλαιου Τρύπα είναι ένας φεγγίτης στην οροφή του στο κέντρο ακριβώς του θαλάμου, που είναι πολύ χαρακτηριστικό και από εδώ φωτίζεται το εσωτερικό του.

36. «ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Χαράδρα του Αγ. Νικολάου στον Άνω Βόλο

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Σε λίγα μέτρα από το σπήλαιο – εκκλησία του Αγ. Νικολάου και το σπήλαιο Τρύπα υπάρχει το ανώνυμο μικρό σπήλαιο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδός του είναι σε σχήμα αψίδας και έχει ύψος 12 μέτρα. Δεν έχει σταλακτιτικό διάκοσμο και το βάθος του είναι 8,5 μέτρα. Είναι μάντρα για αιγοπρόβατα. Σε μικρή απόσταση από το σπήλαιο υπάρχει κάθετος βράχος και σε ύψος 15 μέτρων διακρίνονται δυο τρύπες με τεχνητά τοποθετημένες πέτρες στην είσοδο. Χρειάζονται αναρριχητικά υλικά τα οποία δεν υπήρχαν στην αποστολή. Άγνωστο είναι τι κρύβουν οι πέτρες και αν συνέχεια υπάρχει σπήλαιο. Κανένας δεν ήξερε να δώσει πληροφορίες για το ποιος είχε τοποθετήσει τις πέτρες εκεί και τι σκοπό ακριβώς εξυπηρετούσαν σε αυτό το σημείο και σε τέτοιο κάθετο βράχο.

37. «ΠΑΓΑΣΩΝ 1»

Βλ. «ΠΑΓΑΣΩΝ 2»

38. «ΠΑΓΑΣΩΝ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Η παλαιά πόλη Παγασές, που σήμερα δεν υπάρχουν ξεκαθαρισμένα τα στοιχεία της, γιατί το μεγαλύτερο τμήμα της εγκαταλείφθηκε και τα υλικά από τα σπίτια χρησιμοποιήθηκαν για να χτίσουν την πόλη της Δημητριάδας. Οι Παγασές αναφέρονται σαν πόλη στα ιστορικά χρόνια.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Τα δυο αυτά σπήλαια βρίσκονται στο σημείο όπου ο δρόμος από το Βόλο συναντά την διασταύρωση των δρόμων από τον Αλμυρό και τα Πευκάκια. Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι τα νταμάρια και οι γνωστές πηγές Μπουρμπουλήθρες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ίσως τα σπήλαια ήταν προϊστορικά ιερά ή θέση για την ανάπαυση της φρουράς, που πιθανόν να φύλαγε τα τείχη της Δημητριάδας. Υπάρχουν τεχνητοί τοίχοι σε όλες σχεδόν τις πλευρές και των δυο σπηλαίων.

Στο δάπεδο του πιο μεγάλου σπηλαίου βλέπουμε υπολείμματα από πολεμοφόδια, άδειους κάλυκες από σφαίρες και θήκες από χειροβομβίδες. Στο τέλος έχει πεσμένους ογκόλιθους. Την είσοδο που κοιτάζει τις μπουρμπουλήθρες κρύβουν ογκόλιθοι. Στην οροφή του υπάρχουν μικρές τρύπες που φωτίζουν λίγο το εσωτερικό του.

Και στο πιο μικρό σπήλαιο υπάρχουν τεχνητοί τοίχοι και στην είσοδο του επίσης. Είναι ανεξήγητο σε τι ακριβώς χρησίμευαν οι τοίχοι που χτίστηκαν μέσα στα σπήλαια των Παγασών. Παρουσιάζουν αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Δ. Ζαγοράς

39. «ΛΑΚΑΣ-ΛΑΝΤΟΒΙΤΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το σπήλαιο είναι σε απόσταση 40 χλμ. από τη Ζαγορά.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ο δρόμος είναι χωμάτινος, σε πολλά σημεία δύσβατος και αρχίζει από το χωριό Πουρί. Η περιοχή του σπηλαίου λέγεται Λάκα-Λαντοβίτο στη ΒΔ πλευρά του Πηλίου και στην ευρύτερη περιοχή του δάσους της Μιτζέλας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Διασώζεται η αρχική είσοδος του σπηλαίου. Μετά από 7-8μ έχει κατακρημνισθεί η οροφή σε μήκος 15-20μ. Μετά, αρχίζει το υπόλοιπο διασωζόμενο τμήμα, που αποτελείται από 2 θαλάμους σε παράλληλη διάταξη μήκους 20μ. ο πρώτος και λίγο λιγότερο ο δεύτερος.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Στους θαλάμους υπάρχει σταλακτιτικός και σταλαγματικός διάκοσμος.

40. «ΔΡΑΚΟΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το σπήλαιο είναι σε απόσταση 700 μ. από το προηγούμενο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είσοδος εντυπωσιακή που μοιάζει σαν τεχνητή. Μήκος περίπου 30 μ. διαδρόμου που καταλήγει σε πηγή νερού.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Καμμία διακόσμηση και κανένα εύρημα

129. «ΠΟΥΡΙ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΖΑΓΟΡΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βρίσκεται κοντά στο χωριό Πουρί.

132. «ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΠΛΗΑΣΙΔΙ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βρίσκεται στην ψηλότερη κορφή του Πηλίου. Η ονομασία Πληασίδι σημαίνει Πηλέας είδεν ή Πηλέως ίδιον. Η μαρτυρία προέρχεται από τον Ρήγα Φεραίο, σύμφωνα με τον οποίο εκεί έγιναν οι γάμοι του Πηλέα και της Θέτιδας και εκεί ανέθρεψε ο Κένταυρος Χείρωνας τον Αχιλλέα. Πρόκειται για ένα μεγάλο και ευρύχωρο σπήλαιο με εσωτερικά χωρίσματα (θαλάμους;).

Δ. Κάρλας

41. «Α»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το πρώτον σπήλαιον κείται εις ύψος 200μ. περίπου, κάτωθεν της κορυφής «Βίγλα» και προς Ν. του λόφου του Αγ. Αθανασίου, εικαζομένης θέσεως της αρχαίας Μαγνητικής πόλεως Βοίβης, εξ ης έλαβε το όνομα η ήδη αποξηρανθείσα λίμνη Βοιβής (Κάρλα).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η επίχωσις του σπηλαίου κατά την είσοδον και ολίγον δεξιότερον αυτής είναι παχεία και σχετικώς αδιατάρακτος, απέδωσε δε στοιχεία, καθιστώντα βέβαιαν την ύπαρξιν νεωτέρων παλαιολιθικών ευρημάτων.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Η ελάχιστη επίχωσις είχε διαταραχθή και λείψανα σύγχρονα εφάνησαν αναμειγμένα μετά τινών προϊστορικών οστράκων ή δύο – τριών πυριτολίθων, πιθανώς παλαιολιθικών. Τεμάχια οστού εκ χαυλίου ελέφαντος ευρέθησαν εις πλείονα σημεία του θαλάμου, ενώ εις μιαν κόγχην ευρέθησαν τρία «ενώτια» εκ του αυτού υλικού, ασφαλώς παλαιολιθικά. Της αυτής εποχής φαίνεται και μια οστίνη περόνη, με την κεφαλήν ανθρωπόμορφον, ως και τέσσερα εργαλεία εκ πυριτόλιθου, δυστυχώς όχι τυπικά.

42. «Ζ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΜΕΤΑΞΥ κοινοτήτων ΜΕΛΙΣΣΙΑΤΙΚΑ κ ΓΛΑΦΥΡΑΙ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το δεύτερον σπήλαιον (Ζ), κείμενον μεταξύ των χωρίων Μελισσιάτικα και Γλαφυραί (Κάπουρνα) του Βόλου, είναι βαραθροειδές. Η εντός αυτού επίχωσις ηρευνήθη δοκιμαστικώς μέχρι στερεού και δεν απέδωσε παλαιολιθικά λείψανα. Εις το βαθύτατον στρώμα ευρέθησαν όστρακα αγγείων της πρώιμου Χαλκοκρατίας και πάμπολλα οστά ζώων. Προς το βάθος του θαλάμου το «στερεόν» παρουσιάζει όψιν κροκαλοπαγούς πετρώματος και φαίνεται νεκρόν αρχαιολογικώς. Και το σπήλαιον αυτό εξηκριβώθη ότι είχε πολλά, μόλις διακρινόμενα, χαράγματα εις τα τοιχώματα και εις τίνα σημεία και γραφάς. Αλλά η ηλικία αυτών παραμένει αμφίβολος προς το παρόν.

43. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΚΕΡΑΣΕΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: Χωριό Κερασέα

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Σε μικρή απόσταση από το χωριό

44. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΡΙΖΟΜΥΛΟΣ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Σε μικρή απόσταση από το χωριό Ριζόμυλος και βόρεια αυτού

45. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚΕΙΟ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Σε μικρή απόσταση από το χωριό Στεφανοβίκειο και ΝΑ αυτού

46. «ΒΙΓΛΑΣ ΚΑΝΑΛΙΩΝ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κανάλια

47. «ΛΥΓΕΡΗΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κανάλια

48. «ΧΑΡΟΒΡΑΣΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται στην περιοχή Χαροβράσια Καναλιών Μαγνησίας σε υψόμετρο 650μ., σε απόσταση 14χλμ. από τα Κανάλια.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Α.Σ.Μ. 6552.** Είναι κατακόρυφη διάκλαση διανοιγμένη σε μάρμαρο, με διαστάσεις στομίου 2Χ1,5μ. Σε βάθος 10,5μ. διαπλατύνεται στα 4Χ0,7μ. Βαθύτερα το εμβαδόν του αυξομειώνεται συνεχώς για να καταλήξει στο τέλος του σε 2Χ0,7μ. Το δάπεδο καλύπτεται από πέτρες προερχόμενες από την είσοδο.

49. «ΠΑΠΑ-ΚΑΛΥΒΙ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κανάλια

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βάραθρο

50. «ΔΡΑΚΟΠΗΓΑΔΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το βάραθρον «Δρακοπήγαδο» βρίσκεται στη δυτική πλαγιά του υψώματος Μαυροβουνίου, κοντά στην τοποθεσία «Τηγανάκι», σε υψόμετρο 350μ. Υπάγεται στην κοινότητα Καναλίων του Νομού Μαγνησίας

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το βάραθρο απέχει 1 ώρα πεζή από το γραφικότατο χωριό Κανάλια (υψόμετρο 85μ.,), το οποίο συνδέεται με το Βόλο με ασφαλτόστρωτο δρόμο μήκους 25χλμ. Τα έδαφος είναι αρκετά κεκλιμένο και καλυμμένο με πλούσια θαμνώδη βλάστηση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Α.Σ.Μ. 6551 Σύμφωνα με την παράδοση που επικρατεί, το «Πηγάδι» ανοίχτηκε από το «πάτημα του Δράκου», καθώς στηρίχτηκε με δύναμη στο ένα του πόδι για να πατήσει με το άλλο στο απέναντι βουνό, που απέχει αρκετά χιλιόμετρα. Επειδή το πάτημα του άλλου ποδιού του «Δράκου» ήταν ελαφρότερο, αντί για «πηγάδι» άνοιξε ένα οριζόντιο σπήλαιο, το «Δρακοπάτημα» που βρίσκεται σε εκείνη την περιοχή. Από έλλειψη χρόνου δεν πραγματοποιήθηκε η προβλεπόμενη επίσκεψη του σπηλαίου αυτού.

Η είσοδός του είναι ένα σχεδόν οριζόντιο στόμιο με διαστάσεις 17Χ8μ. Η κατάβαση πραγματοποιήθηκε από το χαμηλότερο σημείο του που βρίσκεται στην νότια πλευρά του. Το συνολικό βάθος του βάραθρου ανέρχεται στα 59μ. Σε βάθος 17μ. υπάρχει ευρύχωρος επικλινής εξώστης, καλυμμένος με κισσό. Στο ίδιο βάθος περίπου διανύεται το τοίχωμα θαλαμίσκος με μήκος 7, πλάτος 4 και ύψος οροφής 8μ περίπου. Το δάπεδό του έχει καλυφθεί από φερτά υλικά (πέτρες, φύλλα κλπ) που είχαν καλύψει κατά μεγάλο μέρος την είσοδό του. Οι τοίχοι και η οροφή του θαλαμίσκου είναι πλούσια στολισμένη με ωραιότατους κατάλευκους σταλακτίτες.

Από τον εξώστη η κατάβαση συνεχίζεται σε πολύ επικλινές τοίχωμα μέχρι 43μ. βάθος, καλυμμένο με φερτά υλικά. Το υπόλοιπο σχεδόν κατακόρυφο τοίχωμα του βάραθρου, με βάθος 16 μ. καλύπτεται από σάρα που έχει σχηματίσει πρηνές.

Το μεγαλύτερο μέρος των τοιχωμάτων του βάραθρου είναι καλυμμένο με πλουσιότατο, πολύχρωμο κι μεγαλόπρεπο σταλακτιτικό στολισμό, που είναι ορατός, κατά μεγάλο ποσοστό, και από το μεγάλο στόμιό του. Τα υπόλοιπα

τοιχώματα είναι καλυμμένα με πλούσια βλάστηση από αναρριχητικά και θαμνώδη φυτά

Το δάπεδο του βεράθρου καλύπτεται από νωπή λάσπη άγνωστου πάχους, που αποδεικνύει ότι η διαφυγή των βρόχινων νερών γίνεται με βραδεία ροή προς χαμηλότερα επίπεδα. Στο βαθύτερο σημείο του βρέθηκαν οστά σύγχρονου ζώου.

Το στόμιο του βεράθρου έχει διαστάσεις 17X8μ. Το μέγιστο βάθος του είναι 59μ. Το μεγαλύτερο πλάτος του, συμπεριλαμβανομένου και του θαλαμίσκου, ανέρχεται σε 29μ. Το δάπεδο του έχει διαστάσεις 18X12μ. Καλύπτεται κατά ένα ποσοστό από σάρα. Η έκταση του είναι 36τ.μ. περίπου.

Αν και το βεράθρο «Δρακοπήγαδο» είναι αξιόλογο, δεν είναι δυνατή η επίσκεψη του εσωτερικού του, εξαιτίας του μεγάλου βάθους του και του περιορισμένου σε έκταση δαπέδου του. όμως είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί τουριστικά και να προσελκύσει πολλούς επισκέπτες, αν πραγματοποιηθούν τα ακόλουθα έργα:

- α) Διάνοιξη δρόμου μέχρι το βεράθρο.
- β) Επιπέδωση του χώρου και δημιουργία μικρής πλατείας με εξώστη στο χαμηλότερο (νότιο) σημείο του στομίου του.
- γ) Κατασκευή ανηφορικού πεζόδρομου πλάτους 1μ. με πλατύσκαλα δεξιά και αριστερά του στομίου, τα οποία θα αρχίζουν από τη μικρή πλατεία. Για την κατασκευή τους θα χρησιμοποιηθεί πέτρα της περιοχής.
- δ) Περίφραξη του στομίου με ασφαλές κιγκλίδωμα.
- ε) Τοποθέτηση φωτιστικού σώματος με καλύπτρα, κρεμασμένο με συρματόσχοινο σε κατάλληλο βάθος του βεράθρου, το οποίο θα λειτουργεί μόνο τις ώρες του ο ήλιος δεν θα αποδίδει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.
- ζ) Ανέγερση αναψυκτηρίου σε μικρή απόσταση από το βεράθρο και δημιουργία χώρου σταθμεύσεως οχημάτων.

Το τουριστικό ενδιαφέρον των επισκεπτών του βεράθρου «Δρακοπήγαδο» θα πολλαπλασιαστεί, αν επεκταθεί ο θαυμάσιος δασικός δρόμος Χαροβράσιας μέχρι το βεράθρο (περίπου 5 χλμ.), ώστε η τουριστική διαδρομή να διαγράψει κύκλο. Έτσι ο επισκέπτης θα απολαμβάνει όχι μόνον το εντυπωσιακό εσωτερικό του βεράθρου από όλες τις πλευρές, αλλά και τις απaráμιλλες φυσικές ομορφίες μιας από τις πολλές δασικές διαδρομές του Πηλίου.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το βεράθρο «Δρακοπήγαδο» είναι διανοιγμένο σε μάρμαρο. Τα βρόχιννα νερά που το διάνοιξαν, δημιούργησαν πρώτα δολίνη, η

οποία συνεχώς βάραινε και διευρυνόταν, φτάνοντας μέχρι το ορατό βάθος των 59μ.

Η θερμοκρασία του βαράθρου στο κατώτατο τμήμα του είναι 14° C και η υγρασία του 90% περίπου.

Ο σχηματισμός του βαράθρου οφείλεται αρχικά στη δημιουργία δολίνης (καρστικό έγκοιλο), η οποία με την πάροδο του χρόνου διευρύνθηκε και έδωσε τη σημερινή μορφή του βαράθρου. Η ευρύτερη περιοχή του «Δρακοπήγαδου» καλύπτεται από συχνές εναλλαγές στρωμάτων λευκού μαρμάρου και σχιστόλιθου, πλούσιου σε οξειδία σιδήρου και μαγγανίου. Ο σχιστόλιθος είναι αποσαθρωμένος σε μεγάλο βαθμό έτσι, ώστε οι επιφανειακές του εμφανίσεις να δίνουν την εικόνα ενός πολύ χαλαρού σχηματισμού. Ένα στρώμα τέτοιου σχιστόλιθου αποτελούσε την οροφή του βαράθρου. Οι κλιμακοειδείς μορφές του στομίου που εμφανίζονται κατά θέσεις, μαρτυρούν ότι με την πάροδο του χρόνου και τη δράση ενδογενών και εξωγενών παραγόντων (υπόγειο και επιφανειακό νερό, πάγος κ.α.), η οροφή υποχώρησε αποκαλύπτοντας το «Δρακοπήγαδο». Ο σχιστόλιθος εμφανίζεται κατά θέσεις στα τοιχώματα του βαράθρου, κυρίως στις ΝΔΔ και ΒΒΑ πλευρές του, δημιουργώντας έτσι ένα είδος ορίου στην ανάπτυξη του.

Το χαρακτηριστικό κόκκινο χρώμα που παρουσιάζουν αρκετοί σταλακτίτες, οφείλεται στα οξειδία του σιδήρου, τα οποία αφού εκπλύθηκαν και μεταφέρθηκαν από το νερό, αποτέθηκαν μαζί με το ανθρακικό ασβέστιο με τη μορφή σταλακτιτών. Η πτώση της οροφής διευκόλυσε την είσοδο του ηλιακού φωτός στο βάραθρο, με αποτέλεσμα να μειωθεί η υγρασία και να αυξηθεί η θερμοκρασία. Αυτές οι μεταβολές συνθηκών αποτυπώθηκαν στους σταλακτίτες αλλάζοντας το χαρακτηριστικό τους χρώμα, την υφή και γενικά την όψη τους. Έτσι παρατηρούνται σταλακτίτες να έχουν πλέον γκρίζο χρώμα και να είναι σαθροί, ενώ επίσης πολλοί έχουν αποκτήσει ένα πρασινωπό κάλυμμα, ως συνέπεια την ανάπτυξης διαφόρων μικροοργανισμών (βρυοφύτων, χλωροφύκων κ.ά.) εξαιτίας της εισόδου του φωτός. Έτσι λοιπόν συνοπτικά μπορεί να ειπωθεί ότι το «Δρακοπήγαδο» χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο ένα η σταλακτιτογένεση συνεχίζεται ακόμη και σήμερα, αφού υπάρχει σταγονορροή, και μπορεί να χαρακτηριστεί ως «ζωντανό». Το δεύτερο είναι εκείνο που είναι εκτεθειμένο στον ήλιο, του οποίου οι σταλακτίτες έχουν αλλάξει μορφή και έχει αρχίσει το στάδιο της φυσικής του καταστροφής.

51. «ΔΡΑΚΟΠΑΤΗΜΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται στο βουνό απέναντι από το «Δρακοπήγαδο».

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Σύμφωνα με την παράδοση που επικρατεί, το « Δρακοπήγαδο» ανοίχτηκε από το «πάτημα του Δράκου», καθώς στηρίχτηκε με δύναμη στο ένα του πόδι για να πατήσει με το άλλο στο απέναντι βουνό, που απέχει αρκετά χιλιόμετρα. Επειδή το πάτημα του άλλου ποδιού του «Δράκου» ήταν ελαφρότερο, αντί για «πηγάδι» άνοιξε ένα οριζόντιο σπήλαιο, το «Δρακοπάτημα» Από έλλειψη χρόνου δεν πραγματοποιήθηκε η προβλεπόμενη επίσκεψη του σπηλαίου αυτού.

52. «ΒΑΡΑΘΡΟ ΔΡΑΚΟΤΡΥΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Γλαφυρές

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 27'19" Β 22ο 52'45" Α, Υψόμετρο: 312 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Έξω από το χωριό Γλαφυρές, στο βουνό Βασδέκη και μετά από πορεία 45 λεπτών περίπου και αφού είχαμε γυρίσει από την άλλη πλευρά του βουνού και βλέπαμε προς τον κάμπο και τα έργα για την επανέναρξη της λίμνης Κάρλας, φτάσαμε στην είσοδο της σπηλιάς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι βάραθρο το οποίο αρχίζει με μια πολύ μικρή είσοδο 0,50*0,40 μ. ενώ 3,5 μ. πιο κάτω ανοίγει σε φάρδος 3,5-4,0 μ. και μήκος περίπου 7,5 μ. Το βάθος του μετρήθηκε με το αποστασιόμετρο κάθετα στα 20,50 μ.

Λίγο πιο κει, υπήρχε και μια δεύτερη είσοδος, ενώ κάτω απ' αυτή και μια τρίτη διαμέτρου 0,15 μ.

Κ. Κεραμιδίου

Τα ενάλια σπήλαια στην περιοχή αριθμούν δεκάδες. Εδώ παρουσιάζονται μόνο τα 12, που κατά την εξερεύνηση από την ΕΣΕ είχε διαπιστωθεί ότι ενδεχομένως χρήζουν τουριστικής προβολής. Περιγράφονται κατά σειρά θέσεως, από το Χορευτό προς την τοποθεσία Κουλούρι.

Οι λόγοι που χαρακτηρίστηκαν τουριστικά και άξια προβολής, ήταν διότι:

«1ον) Παρουσιάζουν πρωτοτύπους και φαντασμαγορικές εικόνες, τόσο εσωτερικών των, όσο και εκ των έσω προς τα έξω.

2ον) Η διαδρομή με βενζινόπλοια από Χορευτόν – Σπήλαια – όρμον ακρωτηρίου Κουλούρι και αντιθέτως, είναι υπέροχη.

3ον) Η διαδρομή από Βόλον – Ζαγοράν – Χορευτόν δια του Πηλίου όρους με τα δάση από καστανέας κλπ. είναι ασύλληπτη.

4ον) Δια της τουριστικής αξιοποίησεως των, συμφώνως προς τας υποδείξεις μας εις την μελέτην ενός εκάστου, θα προβληθή παραλλήλως τουριστικώς, ολόκληρος η παραλιακή περιοχή από Άγιον Ιωάννην μέχρι το Ακρωτήριο Κουτσίμπος, η οποία περιλαμβάνει άπειρα σύνδρομα τουριστικά στοιχεία.»

53. «ΜΠΟΥΚΩΜΑ 1»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 1ο ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (Α.Σ.Μ. 4345) Είναι το πρώτον κατά σειράν θέσεως εκ νότου αξιόλογον σπήλαιον. Η είσοδος του έχει πλάτος 13,6μ., με ύψος οροφής 8μ. Εις το μέσον της υπάρχει ογκόλιθος μήκους 6μ., που την χωρίζει εις δύο. Οι λίθοι που έχουν συσσωρευθή εις όλην την έκτασιν της εισόδου του, βοηθούν την επίσκεψιν του σπηλαίου πεζή. Λίθοι υπάρχουν και εις το αριστερόν τμήμα του σπηλαίου, ενώ όλο το δεξιόν τμήμα του καλύπτεται από θάλασσαν.

Το σπήλαιον αποτελείται από ένα θάλαμον, διαστάσεων: μήκος X πλάτος X ύψος, 35 X 16-26 X 12 μ. Προς το τέλος του αριστερά, καταλήγει εις ξηρόν ανηφορικόν τμήμα, διαστάσεων 10 X 9 X 9-5 μ.

Το σπήλαιον εκτείνεται εκ ΒΑ προς Ν.Δ. εις μήκος 35μ. Το υψηλότερον τμήμα της οροφής του ανέρχεται εις 12μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 520 τετραγωνικών μέτρων.

Το σπήλαιον θεωρείται τουριστικόν, διότι παρουσιάζει μεγαλοπρέπειαν και φωτίζεται εις όλην του την έκτασιν από την τεράστια είσοδό του. Επίσης η εικόν που παρουσιάζεται εκ των έσω προς τα έξω, είναι υπέροχη.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον διηνοίχθη εντός ασβεστολίθου κατά πρώτον, δια διαβρώσεως, εκ των έσω προς τα έξω, κυρίως εκ της οροφής, και μεταγενέστερα εκ του τελευταίου ανηφορικού τμήματός του. Βράχοι που κατέπεσαν από την οροφή την ανύψωσαν και συγχρόνως εκάλυψαν τμήμα του δαπέδου του. Η θάλασσα εβοήθησεν εις την διεύρυνσιν, την εκβάθυσιν του σπηλαίου και την λείανσιν των καταπεσόντων από την οροφή βράχων. Όσοι παρέμειναν επί τόπου, επροστατεύθησαν από το παρά την είσοδον του σπηλαίου τεράστιον ογκόλιθον και από άλλους μικρότερους, χωρίς να παρασυρθούν από την διείσδυσιν των κυμάτων. Εις αυτό οφείλει το σπήλαιον το όνομά του: «Μπούκωμα».

Η θερμοκρασία εντός του σπηλαίου κατά τας αρχάς Ιουνίου ήτο 18⁰ C δηλαδή κατά δυο βαθμούς χαμηλότερα της θερμοκρασίας υπαίθρου. Η υγρασία 75%.

54. «ΜΠΟΥΚΩΜΑ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Εις απόστασιν 20μ.π. διανοίγεται το δεύτερον κατά σειράν αξιόλογον ενάλιον σπήλαιον.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 2ο **ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ.** Αποτελείται από έναν θάλαμον διαστάσεων 18X13X8μ. (μήκος, πλάτος, ύψος) ολόκληρον καλυμμένον υπό της θαλάσσης. Η επίσκεψις του δια βενζινοπλοίων είναι ανετώτατη. Ο συνδυασμός των χρωμάτων της θαλάσσης, που αντανακλούν εις την οροφήν και της ωραίας εισόδου, προσφέρει ωραιοτάτην εικόνα, εκ των έσω προς τα έξω.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον διηνοίχθη εντός ασβεστολίθου εκ της οροφής και εν συνεχεία δια διευρύνσεως και εκβαθύνσεως υπό της θαλάσσης.

55. «ΚΙΣΣΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ευρίσκεται εις ύψος 8μ.π. υπέρ την επιφάνειαν της θαλάσσης και εις απόστασιν από αυτήν 8μ.π. Το όνομά του το οφείλει εις τον κισσόν που είναι στην είσοδόν του. Η προσπέλασις του πραγματοποιείται επί πολύ αποτόμου πλαγιάς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 3ο ΣΠΗΛΑΙΟ (4347). Η εντυπωσιακή είσοδόν του, πλάτους 25X25μ. χωρίζεται εις δυο δια καταπεσόντος από την οροφήν ογκολίθου μήκους 14μ.π. και αρκετού ύψους. Το εσωτερικόν του αποτελείται από πολύ ανηφορικόν ημικυκλικόν θάλαμον, διαστάσεων (μήκος, πλάτος, ύψος) 20X25X25-10μ.π.

Το δάπεδόν του είναι καλυμμένον με λίθους αποσπασθέντας από την οροφήν.

Το σπήλαιον εκτείνεται εκ Ν. προς Β. εις μήκος 20μ. Το υψηλότερον σημείον του ανέρχεται εις +10μ. (από την είσοδόν του). Το υψηλότερον σημείον της οροφής του ανέρχεται εις 25μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 450 τετραγωνικών μέτρων.

Αν και το σπήλαιον στερείται μεγέθους, εν τούτοις είναι αξιοποιήσιμο τουριστικώς, διότι προσφέρει αξιόλογον θέαμα εκ των έσω προς τα έξω. Δηλαδή προκαλεί δέος και θαυμασμόν εις τον επισκέπτην, όταν ευρίσκεται εις το ανώτατον σημείον του και αντικρύζει το πέλαγος, εκ των πλαγίων και εκ των άνω του ογκολίθου της εισόδου του. Επί πλέον είναι το μόνον εκ των δώδεκα σπηλαίων της περιοχής του που δεν είναι ενάλιον. Δια τούτο είναι αξιόλογον σύνδρομον τουριστικόν στοιχείον.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον εσχηματίσθη επί κατακορύφου ασβεστολιθικού όγκου διά διαβρώσεως εκ της οροφής του. Διηρύνθη εκ της μεγάλης ποσότητος αποσπασθέντων από την οροφήν λίθων, οι οποίοι εκύλησαν προς την ακτήν και εσχημάτισαν το πρανές προ της εισόδου του, δια του οποίου επιτυγχάνεται η προσπέλασις του.

56. «ΜΑΡΑΤΖΙΝΕΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Εις απόστασιν 50 μέτρα περίπου από το προηγούμενον διανοίγεται το 4^{ον} κατά σειράν αξιόλογον σπήλαιον.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 4ο ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (4348). Η είσοδος του έχει πλάτος 6 μ. και ύψος 3 μ. Αμέσως μετά την είσοδον το σπήλαιον διευρύνεται εις την αρχήν προς τα αριστερά και μετά από 18 μ. διευρύνεται απότομα προς τα δεξιά, όπου

σχηματίζεται β' θάλαμος. Ο κεντρικός θάλαμος έχει διαστάσεις:(μήκος, πλάτος, ύψος) 31X20X5μ. Ο δεξιός 15X10X4μ.ι

Εις το τέλος του κεντρικού θαλάμου διανοίγονται δύο εσοχαί. Η αριστερά έχει διαστάσεις 3X1X1μ.ενώ η κεντρική 5X2X1μ.

Το ύψος της οροφής των δεν πρόκειται ποτέ, να φθάσει το ύψος του κεντρικού θαλάμου, διότι η διάνοιξις των προέρχεται μόνον από την μηχανική ενέργεια της θαλάσσης και όχι και εκ διαβρώσεως εκ της οροφής.

Το σπήλαιον εκτείνεται εκ Β. προς Ν. εις μήκος 31μ. Το πλατύτερον σημείον του ανέρχεται εις 35 μ. Το υψηλότερον σημείον της οροφής του ανέρχεται εις 5μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 680 τετραγωνικών μέτρων.

Το σπήλαιον θεωρείται αξιολογότατον από τουριστικής πλευράς, λόγω του μεγέθους του και της εντυπώσεως που προκαλεί το εσωτερικό του.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον είναι διανοιγμένο εντός ασβεστολίθου. Εσχηματίσθη δια διαβρώσεως εκ της οροφής και εν συνεχεία δια διευρύνσεως και εκβαθύνσεως υπό της θαλάσσης. Η μηχανική ενέργεια της θαλάσσης έχει αρχίσει να διανοίγη δύο ακόμη δευτερευούσας κοιλότητες εις το τέλος του κεντρικού θαλάμου, μίαν έναντι της εισόδου του και άλλην προς το τέλος του αριστερά. Αι ανωτέρω κοιλότητες επιμηκύνονται και διευρύνονται συνεχώς.

57. «ΜΠΙΛΙΟΥ 1»

Βλ. «ΜΠΙΛΙΟΥ 2»

58. «ΜΠΙΛΙΟΥ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Εν συνεχεία των προηγουμένων διανοίγεται το «Δίδυμον Σπήλαιον Μπίλιου».

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 5ο, 6ο ΔΙΔΥΜΟ ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (4349-4350). Αποτελείται από δύο παράλληλα κοιλώματα, με ενδιάμεσον μικρόν κοίλωμα, διανοιγμένα εντός ασβεστολίθου, εις έκτασιν 55μ.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΟΙΛΩΜΑ. Η είσοδος του έχει πλάτος 15μ. με ύψος οροφής 10 μ. Εις απόστασιν ενός μέτρου προς τα δεξιά του αριστερού τοίχου του, αρχίζει χαμηλός

συμπαγής βράχος μήκους 6μ., ο οποίος περιορίζει κατά το ήμισυ σχεδόν το πλάτος της εισόδου του.

Το εσωτερικόν, του έχει διαστάσεις:15X16X15μ. (μήκος, πλάτος, ύψος) ολόκληρον καλυμμένον υπό της θαλάσσης. Το ενδιάμεσον κοίλωμα έχει διαστάσεις: 5X4X1,5μ.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΟΙΛΩΜΑ: Η είσοδος του έχει πλάτος 20 μ. με ύψος οροφής 10μ. Αι διαστάσεις του εσωτερικού είναι 17X20X-15X10μ. Και τα τρία κοιλώματα είναι εξ ολοκλήρου καλυμμένα υπό της θαλάσσης.

Και τα δύο κοιλώματα του Διδύμου Σπηλαίου εκτείνονται εκ Β προς Ν. Το μεγαλύτερο ύψος οροφής των ανέρχεται του μεν πρώτου κοιλώματος εις 15μ., του δε δευτέρου εις 10 μ. Το μεγαλύτερο μήκος του πρώτου ανέρχεται εις 15μ. του δευτέρου εις 17μ. Καταλαμβάνουν έκτασιν συνολικώς 500 τετραγωνικών μέτρων.

Το Δίδυμον Σπήλαιον Μπίλιου θεωρείται αξιόλογον από τουριστικής πλευράς λόγω της θεαματικότητας, της πρωτοτυπίας του ως Διδύμου εκ των έξω, και των εικόνων που προσφέρει εκ των έσω προς τα έξω.

Ουδέν έργον απαιτείται δια την τουριστικήν του επίσκεψην.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Τα δύο κύρια κοιλώματα του «Διδύμου Σπηλαίου» έχουν διανοιχθεί εντός ασβεστολίθου, δια διαβρώσεως και εν συνεχεία δια διευρύνσεως και εκβαθύνσεως υπό της θαλάσσης. Το ενδιάμεσον μικρόν κοίλωμα έχει διανοιχτεί εξ ολοκλήρου από την μηχανικήν ενέργεια της θαλάσσης. Επειδή τούτον ευρίσκεται εκτεθειμένον προς το πέλαγος, η διεύρυνσίς του θα είναι πολύ ταχύτερα των κοιλωμάτων των διανοιγμένων εντός των άλλων σπηλαίων από την ίδια αιτία.

59. «ΒΑΓΙΑΝΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Εις αρκετήν απόστασιν από το Δίδυμον Σπήλαιον «Μπίλιου» διανοίγεται το Σπήλαιον «Βαγιανά»

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 7ο ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (4351). Αποτελείται από έναν θάλαμον με δύο μεγάλας αίθουσας. Η προς τα αριστερά είσοδος έχει πλάτος 10μ. και ύψος 8μ. Μετά 14μ προς τα δεξιά διανοίγεται η δευτέρα είσοδος πλ. 11μ. και ύψος 12μ. Από την προς τα αριστερά είσοδον διανοίγεται καλυμμένον υπό της θαλάσσης τμήμα διαστάσεων (μήκος, πλάτος, ύψος) 25X11X20μ.

Από την προς τα δεξιά είσοδον διανοίγεται καλυμμένον υπό της θαλάσσης τμήμα διαστάσεων: 15X11-20X20 μ. με τεράστιον ογκόλιθον προς τον αριστερόν τοίχον του. Από το τέλος του καλυμμένου υπό της θαλάσσης δεξιού τμήματος αρχίζει – προς τα αριστερά – η σύνδεσις των δύο τμημάτων του σπηλαίου με ενδιάμεσους κινητούς βράχους που εμποδίζουν την πλεύσιν.

Ο θάλαμος συνεχίζεται ξηρός και αρκετά ανηφορικός εις μήκος 26X35X20-30μ. Το δάπεδο του καλύπτεται εξ ολοκλήρου με λίθους και ογκόλιθους αποσπασθέντας από την οροφήν.

Το σπήλαιον εκτείνεται εξ Α. προς Δ. Το μεγαλύτερον μήκος του ανέρχεται εις 40μ. Το μεγαλύτερον ύψος οροφής εις 30μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 1.100 τετρ. μέτρων.

Το σπήλαιον «Βαγιανά» θεωρείται αξιολογώτατον από τουριστικής απόψεως. 1ον Διότι είναι ευμέγεθες με δύο πελώριας και εντυπωσιακάς εισόδους. 2ον Διότι το θέαμα που παρουσιάζει από το ανώτατον σημείον του και προς τας δύο εισόδους, είναι ασύλληπτον, εν συνδυασμό με τα χρώματα της θαλάσσης εντός και εκτός του σπηλαίου.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον εσχηματίσθη εντός ασβεστόλιθου, δια διαβρώσεως και εν συνεχεία δια διευρύνσεως υπό της θαλάσσης. Ογκόλιθοι αποσπασθέντες από την οροφήν, ύψωσαν αυτήν και συγχρόνως εκάλυψαν αρκετόν τμήμα του σπηλαίου. Εκ των παρατηρήσεων μας διεπιστώθη ότι, το σπήλαιον δεν υπήρξε ποτέ εξ ολοκλήρου προσθαλασσωμένον.

Η θερμοκρασία του σπηλαίου κατά τας αρχάς Ιουνίου 1974 ήτο 18° C. Η υγρασία του 88%.

60. «ΓΥΦΤΟΠΗΔΗΜΑ 1»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Βρίσκεται σε απόστασι 50 μ. από το 7ο κατά σειρά σπήλαιον.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 8ο ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (4352). Η είσοδος του έχει πλάτος 15 μ. με ύψος οροφής 10μ. Το εσωτερικόν του σπηλαίου αποτελείται από ένα θάλαμον διαστάσεων (μήκος, πλάτος, ύψος) 15X15X10μ.

Προς το τέλος του αριστερά, διανοίγεται εσοχή μήκους 6X2X1,5μ. Ολόκληρον το σπήλαιον είναι καλυμμένον υπό της θαλάσσης.

Το κατ' ευθείαν γραμμήν μήκος του είναι 15μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 220 τ. μ.

Η μηχανική ενέργεια των υδάτων, διήνοιξε την προς το αριστερόν τέλος του θαλάμου εσοχήν, η οποία συνεχώς διευρύνεται.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον έχει διανοιχθή εντός ασβεστολίθου δια διαβρώσεως και εν συνεχεία δια διευρύνσεως υπό της θαλάσσης.

61. «ΓΥΦΤΟΠΗΔΗΜΑ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Εις απόστασιν 20μ.π. διανοίγεται το 9ον Σπήλαιον με το ίδιον όνομα του προηγουμένου. Τούτο οφείλεται εις τον θάνατον γύφτου, ο οποίος από εξ απροσεξίας εκρημνίσθη από τον μεταξύ των δυο σπηλαίων κατακόρυφον βράχον.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 9ο ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (4353). Η είσοδος του έχει πλάτος 12μ. και ύψος 8μ. Αποτελείται από έναν θάλαμον, καλυμμένον υπό της θαλάσσης, διαστάσεων (μήκος, πλάτος, ύψος) 10X12X12μ. Προς το τέλος του δεξιά συνεχίζει εις μήκος 6μ. με πλάτος 5μ.

Το σπήλαιον εκτείνεται εκ ΒΑ προς ΝΔ εις μήκος 14 μ. Το μεγαλύτερον μήκος του ανέρχεται εις 14 μ. Το μεγαλύτερον πλάτος του εις 14 μ. Το μεγαλύτερον ύψος οροφής του εις 12 μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 130 τετρ. μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον εσχηματίσθη δια διαβρώσεως εκ της οροφής και εν συνεχεία δια διευρύνσεως υπό της θαλάσσης.

62. «ΔΕΣΠΟΤΗ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Εις απόστασιν αρκετών μέτρων από το «Γυφτοπήδημα 2» διανοίγεται το μεγαλοπρεπές σπήλαιον του «Δεσπότη»

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 10ο ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (4354). Η είσοδος του έχει πλάτος 25μ. με ύψος οροφής 18μ. Ωραιότατοι σταλακτίται κρέμονται εις το ανώτατον σημείον της εισόδου του, που εσχηματίσθησαν από την βραδείαν ροήν των υδάτων, που προέρχονται από την υπερκειμένην τοπογραφικήν επιφάνειαν και της προσδίδουν πανηγυρικήν όψιν.

Το εσωτερικόν του σπηλαίου αποτελείται από ένα θάλαμο διαστάσεων (μήκος, πλάτος, ύψος,) 43X30X22μ.

Από το τέλος και προς τα αριστερά του σπηλαίου εκτείνεται συμπαγής κατηφορικός βράχος, ο οποίος καλύπτει όλον το πλάτος του αριστερού τμήματος του κοιλώματος μέχρι μήκους 16μ. Μετά περιορίζεται το πλάτος του εις 8μ. και αφήνει κενόν καλυμμένον υπό της θαλάσσης, μεταξύ αριστερού τοίχου και βράχου, πλάτους 6μ.π. Ο συμπαγής βράχος τερματίζει ολίγα μέτρα προ της εισόδου του σπηλαίου, με αρκετά μειωμένον ύψος. Ο ανωτέρω βράχος ονομάζεται από τους κατοίκους της περιοχής «Αγία Τράπεζα». Το παρομοιάζουν με εκκλησίαν με λειτουργόν «Δεσπότην» εξ ου και το όνομά του.

Το σπήλαιον εκτείνεται εκ ΒΔ προς ΝΔ εις κατ ευθείαν γραμμήν μήκους 43 μ. Το μεγαλύτερον πλάτος του ανέρχεται εις 30μ. Το μεγαλύτερον ύψος οροφής του ανέρχεται εις 22μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 1200 τετρ.μ.

Το σπήλαιον «Δεσπότη» θεωρείται ένα από τα εντυπωσιακότερα σπήλαια της περιοχής, διότι συνδυάζει μέγεθος, διάκοσμον και ωραιότητα εικόνας από το ύψος του τέλους του συμπαγούς βράχου.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον έχει διανοιχθή εντός ασβεστόλιθου, δια διαβρώσεως εκ της οροφής μέχρι την επιφάνειαν του βράχου, εν συνεχεία δια διευρύνσεως και εκβαθύνσεως υπό της θαλάσσης, κυρίως δε δεξιά και αριστερά του συμπαγούς βράχου.

Η θερμοκρασία εντός σπηλαίου κατά τας αρχάς Ιουνίου ήτο 18° C. Η υγρασία του 92%.

63. «ΜΑΝΤΡΑΚΙ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ 11° (4355). Έχει τρεις εισόδους, αι οποίαι καταλαμβάνουν έκτασιν 30μ. Η αριστερά είσοδος έχει πλάτος 5μ.π. με ύψος οροφής 4μ. Η κεντρική είσοδος έχει πλάτος 20μ και ύψος 17μ., ενώ η δεξιά έχει πλάτος 4μ. με ύψος οροφής 2,5μ. αλλά προς το εσωτερικόν φθάνει τα 0,5μ.

Η πλεύσις είναι δυνατή μόνον από την κεντρικήν και αριστερήν είσοδον.

Το εσωτερικόν του σπηλαίου αποτελείται από ένα κύριον θάλαμον και δύο παράλληλους διαδρόμους, που καταλήγουν εις τας δυο δευτερευούσας εισόδους. Ο κύριος θάλαμος έχει μήκος 23μ. Το πλάτος του μέχρι μήκους 13μ., ανέρχεται εις 20μ. Μετά διευρύνεται και προς τας δύο πλευράς του εις συνολικόν πλάτος 40μ.

Εις το σημείον αυτό καταλήγουν οι δύο παράλληλοι διάδρομοι. Οι παράλληλοι διάδρομοι είναι εντελώς καλυμμένοι υπό θαλάσσης. Ο κεντρικός θάλαμος είναι καλυμμένος υπό θαλάσσης μέχρι μήκους 19μ. Μετά αρχίζει ξυρόν και ανηφορικών τμήμα μήκους 5μ.π.

Εις το κέντρον του ξηρού τμήματος του σπηλαίου υπάρχει συμπαγής επιμήκης βράχος, μήκους 6μ.π.

Δεξιά του βράχου, εις απόστασιν 3μ.π., προς τον τοίχον του τέλους του σπηλαίου, υπάρχει πηγή πόσιμου ύδατος, η οποία διακόπτει την παροχήν της κατά τους θερινούς μήνας, Εις την περιοχὴν της πηγῆς υπάρχει βλάστησις μικρῶν φυτῶν επιφάνειας.

Το σπήλαιον εκτείνεται εκ ΒΒΑ. Προς ΝΝΔ., εις κατ' ευθείαν γραμμὴν μήκους 23μ. Το μεγαλύτερον πλάτος του ανέρχεται εις 40μ. Το μεγαλύτερον ὕψος οροφῆς ανέρχεται εις 20μ. Καταλαμβάνει ἑκτασιν 710τ.μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον διηνοίχθη εντός ασβεστόλιθου δια διαβρώσεως. Αποσπασθέντες λίθοι και χώματα από την οροφήν την ανύψωσαν. Εις την διεύρυνσιν, εκβάθυσιν και διάνοισιν των δύο παράλληλων διαδρόμων συνετέλεσεν η μηχανική ενέργεια της θαλάσσης.

Η θερμοκρασία εντός του σπηλαίου κατά τας αρχὰς Ιουνίου ἦτο 18° C. Η υγρασία 90%.

64. «ΙΠΝΟΣ» Η «ΜΑΓΕΡΓΙΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΒΕΝΕΤΟ ΒΟΛΟΥ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Η πλεύσις εντός του σπηλαίου πραγματοποιεῖται μόνον δια της προς τας ΝΑΑ εισόδου. Εις την προς ΝΝΔ είσοδον, ἔχουν καταπέσει λίθοι, οι οποίοι εμποδίζουν την πλεύσιν. Το εσωτερικό του σπηλαίου αποτελείται από έναν θάλαμον στρογγυλού σχήματος, διαστάσεων 20Χ23Χ30μ (μήκος, πλάτος, ὕψος). Εις το κέντρον της οροφῆς του διανοίγεται φωταγωγός διαστάσεων 07,Χ0,7μ. Εξαιτίας του φωταγωγού οι κάτοικοι της περιοχῆς του ἔδωσαν το ὄνομα «Μαγεργιό». Οι αρχαῖοι Ἕλληνες το ὄνομαζαν «Ιπνόν» = φούρνον.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: 12^ο ΕΝΑΛΙΟ ΣΠΗΛΑΙΟ (Α.Σ.Μ. 4356). Ἐχει δύο εισόδους, μιαν προς ΝΑΑ και η ἄλλη προς ΝΝΔ. Η προς ΝΑΑ είσοδος ἔχει πλάτος 13μ και ὕψος 15μ. Η προς ΝΝΔ ἔχει πλάτος 9,5μ και ὕψος οροφῆς 18μ. Το σπήλαιον εκτείνεται

εκ ΝΑΑ προς ΒΔΔ εις μήκος 21μ. Το μεγαλύτερον ύψος της οροφής του ανέρχεται εις 30μ. Καταλαμβάνει έκτασιν 300τετρ. Μέτρων.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον διηνοίχθη εντός ασβεστολίθου, δια διαβρώσεως, κυρίως εκ της οροφής. Η διεύρυνσις, εκβάθυνσις και διάνοιξις της προ τα ΝΝΔεισόδου του, είναι αποτέλεσμα της μηχανικής ενέργειας της θαλάσσης, η οποία εισχωρεί κατά πρώτον εκ της προς ΝΑ.Α. εισόδου του. Κατακρημισθέν τμήμα της οροφής της ΝΝΔεισόδου την ανύψωσε. Τα εκ της κατακρημνίσεως υλικά έχουν συσσωρευθή εις την βάσιν της εμποδίζου την πλεύσιν.

Λόγω του περιορισμένου πάχους του υπερκειμένου του σπηλαίου εδάφους και της κατακρημνίσεως τμημάτων της οροφής του, διηνοίχθη ο φωταγωγός, ο οποίος θα διευρύνεται συνεχώς εκ της ίδιας αιτίας. Το ίδιον συμβαίνει και δια την προς ΝΝΔ

130. «ΒΑΛΟΤΡΥΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κεραμύδι

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βρίσκεται στα Α του Μαυροβουνίου. Πρόκειται για το μεγαλύτερο (βαθύτερο) βάραθρο της Μαγνησίας. Το βάθος του ξεπερνά τα 250 μέτρα.

Κ. Μακρινίτσης

65. «ΣΑΡΑΚΗΝΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΣΑΡΑΚΗΝΟ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: B39° - A22°

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Βρίσκεται σε απόσταση 40 λεπτών πορείας από το χωριό της Μακρινίτσας, στο κέντρο του όγκου των βράχων του όρους «Σαρακηνό».

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο έχει είσοδο διαστάσεων πλάτους 1,20μ. και ύψους 4μ. Ακριβώς πάνω από την κύρια είσοδο, υπάρχει και δεύτερη, που δημιουργήθηκε από την διαβρωτική ενέργεια του νερού. Αυτή βρίσκεται σε ύψος 4,50μ. με διαστάσεις 2,50X1,50μ.

Συνεχίζεται σε στενή σχισμή μέχρι το τέλος του σπηλαίου. Το σε ευθεία γραμμή μήκος του είναι 13μ. Στο μέσο του σπηλαίου, βρίσκεται η υψηλότερη οροφή, που είναι 9μ. περίπου.

66. «ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βρέθηκαν Μεσολιθικά ευρήματα τους δέκατης χιλιετηρίδας π. Χ., που απεικονίζουν σκηνές από κυνήγι.

Δ. Μηλεών

67. «ΜΑΛΑΚΙ» Η «ΤΩΝ ΚΕΝΤΑΥΡΩΝ» Η «ΑΝΤΡΟΝ ΧΕΙΡΩΝΟΣ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: B39° - A22°

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Ευρίσκεται τους Ν.Δ. του χωριού Μηλέαι Βόλου εις το κέντρον απότομου πλαγιάς 30μ. περίπου χαμηλότερα και 100μ. περίπου δεξιότερα του εξωκκλησίου Αγ. Ταξιάρχων, εις ύψος υπέρ επιφάνειας θαλάσσης, 500μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιον «Μαλάκι» ευρίσκεται στην τοποθεσία «Μαλάκι» του χωριού Λεχώνια Βόλου. Χαρακτηριστικό σημείο της περιοχής είναι το κέντρο Watter – Lilly, διότι το σπήλαιον ευρίσκεται σε απόστασιν 150 μέτρων από αυτό. Φτάνοντας στον παραλιακό δρόμο στο «Μαλάκι», ανάμεσα τους δύο χαρακτηριστικές πολυκατοικίες και στο πίσω μέρος, από άνοιγμα στον φράχτη, ανεβαίνουμε περίπου 50μ. στο βουνό και συναντάμε το σπήλαιο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: **Α.Σ.Μ. 2223, 4324.** Η είσοδος του σπηλαίου ευρίσκεται στην αριστερά πλευρά του θαλάμου του οποίου έχει κατακρημνισθή η οροφή. Σχηματίζει δε χαρακτηριστικό βαθούλωμα, στο κέντρο του οποίου υπάρχουν οι ογκόλιθοι, που κατακρημνίσθηκαν από την άλλοτε οροφή του πρώτου θαλάμου του σπηλαίου. Η είσοδος είναι άνοιγμα 3,5Χ2μ., εισερχόμεθα δε στο σπήλαιο με απότομο κατάβασι 5 μ.

Από αυτό το σημείο αρχίζει ο πρώτος θάλαμος του σπηλαίου μήκους 20 μ., πλάτους 12 μ. και ύψους από 1,5μ. έως 2,5μ. Στην αρχή αριστερά υπάρχει ανηφορική εσοχή. Το έδαφος είναι πολύ κατηφορικό και μέχρι την είσοδο του δευτέρου θαλάμου κατεβαίνουμε 8μ., που προστίθενται στα 5μ. τους εισόδου, έδιδαν σύνολον 13μ. καταβάσεως. Υπάρχουν στο δάπεδο πεσμένοι ογκόλιθοι από την οροφή.

Υπάρχουν δύο χαρακτηριστικοί ογκόλιθοι που έχουν σφηνώσει μεταξύ οροφής και δαπέδου και είναι αρκετά επικίνδυνοι για τους επισκέπτας, διότι μπορεί να κυλισθούν τους το κατηφορικό εσωτερικό του πρώτου θαλάμου.

Στο αριστερό τμήμα του πρώτου θαλάμου υπάρχουν τρεις μικρές λίμνες. Στην πρώτη διακρίνουμε κίνηση του ύδατος τους την διεύθυνση τους εξόδου και σε

προέκταση τους διευθύνσεως τους τους εκβολές βάλτου που υπάρχει σε απόσταση 60μ.απο την είσοδο του σπηλαίου. Από τον βάλτο σεβαστή προσότης ύδατος εκχύνεται στην θάλασσα, που είναι σε απόσταση 100μ. από αυτόν. Στην δεύτερη λίμνη, που έχει απότομη κατάβαση, διακρίνεται μικροτέρα κινήσις ύδατος. Η Τρίτη, που είναι η μεγαλύτερη και βαθύτερη, εξακριβώθηκε ότι συγκοινωνεί με την πρώτη αριστερή μεγάλη λίμνη του δευτέρου θαλάμου. Η εξακρίβωση έγινε με την χρησιμοποίηση ακτίνων φωτός και από τους δύο πλευρές, που διοκρίθηκαν σε μεγάλο βάθος ύδατος και από τους δύο πλευρές στο αυτό σημείο.

Το δεξιό τμήμα του πρώτου θαλάμου δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον, διότι είναι καλυμμένο από πεσμένους ογκόλιθους και χώματα.

Από είσοδο διαστάσεων, πλάτους 2μ. και ύψος 0,80μ. εισερχόμεθα σε μικρό διάδρομο 3μ. κατηφορικό, που ανοίγει απότομα και τους τους δύο πλευρές όπου και υπάρχουν και οι δύο μεγαλύτερες λίμνες του σπηλαίου. Παρουσιάζουν φαντασμαγορικό θέαμα, διότι το χρώμα του ύδατος είναι σκούρο πράσινο και οι βαθιές χαραδρώσεις, όπου είναι ακόμα πιο σκούρα τα ύδατα έχουν όψη τρομακτική. Οι λίμνες φαίνεται ότι συνεχίζονται και πέρα από τους πλευρές των βράχων που τους απομονώνουν από την συνέχεια τους. Τουλάχιστον η αριστερή είναι σίγουρο ότι συγκοινωνεί με την Τρίτη λίμνη του πρώτου θαλάμου.

Στα 4μ. από την Δευτέρα είσοδο χωρίζουν τους δύο λίμνες πέτρες, που σχηματίζουν γέφυρα πάνω από το ύδωρ. Έτσι ανεβαίνει κανείς σε βράχο διαστάσεων 3μ.Χ 8μ. Πίσω από τον μεγάλο βράχο υπάρχει αυλάκι που ενώνει τους δύο λίμνες. Το συνολικό βάθος καταβάσεως από την επιφάνεια εισόδου ως την επιφάνεια του ύδατος είναι 17μ.

Από την αρχή τους εισόδου του δευτέρου θαλάμου μέχρι το κέντρο αυτού που είναι μεγάλοι ογκόλιθοι, είναι μήκος 32μ., το πλάτος κυμαίνεται από 12μ. έως 20μ. κα σε αυτό το σημείο είναι η υψηλότερα οροφή του σπηλαίου περίπου 14μ.

Στο τέλος αριστερά του δευτέρου θαλάμου υπάρχουν δύο λίμνες με βαθιά ύδατα. Στην δεύτερη από αυτές, διαστάσεων μήκους 8μ.πλάτους 6μ. έως 0,50μ. βάθος από 0,30μ. έως 3μ. ή και περισσότερο, δύο πέτρες μέσα στο ύδωρ σχηματίζουν καθαρά το κεφάλι τους ταύρου.

Στην δεξιά πλευρά του τέλους του δευτέρου θαλάμου υπάρχει χαρακτηριστικός πεσμένος ογκόλιθος που συγκρατήθηκε μεταξύ οροφής και δαπέδου και σχηματίζει κολώνα. Διαστάσεις συνεχείας, μήκος 18μ. κατηφορικά στην αυτή

περίπου κατεύθυνση του δευτέρου θαλάμου. Στο κέντρο υπάρχει τμήμα ογκολίθων που σχηματίζουν κολώνα διαστάσεων 8μ. μήκος και 5μ. πλάτος. Σε αυτό το σημείο υπάρχει μεγάλη ποσότης γουανό (κοπριά νυκτερίδων). Από αυτή την αιτία είναι και το δάπεδον και επικίνδυνο στην διάβαση του. Στο κέντρο, όπου το συγκρότημα των ογκολίθων – κολώνα -, ανεβήκαμε 10μ. Στην συνέχεια κατηφορίζουμε και η αριστερή πλευρά είναι λίμνη με βαθειά σκούρα πράσινα ύδατα, το πλάτος τους είναι από 0,50μ. έως και 5μ. Δεξιά και σε όλο το δάπεδο είναι πεσμένοι ογκόλιθοι και χώματα.

Κάνουμε κύκλο γύρω από το συγκρότημα ογκολίθων – κολώνας – του δευτέρου θαλάμου. Αριστερά τους υπάρχουν πολλά στενά περάσματα και καταβόθρες μικρές 3μ. έως 5μ. Το τμήμα αυτό δεν ερευνηθήκε επισταμένως, διότι εκτός των στενών περασμάτων τα βράχια και τα χώματα με έντονες γραμμές διαβρώσεως σε κάθε επαφή που είχαμε μαζί τους ξεκολλούσαν. Τους στο δάπεδο υπήρχαν καλυμμένες από ογκόλιθους μικρές καταβόθρες, παγίδες για τους σπηλαιολόγους.

Το σπήλαιον έχει κατ' ευθείαν γραμμή μήκος 100μ. Το μεγαλύτερο βάθος του από το επίπεδον εισόδου είναι 17μ. και το υψηλότερον σημείον οροφής του έχει ύψος 14μ. περίπου.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιον έχει δημιουργηθή από την μηχανική ενέργεια του ύδατος. Η υγρασία του κατά την 13^η Σεπτεμβρίου 1963 ήτο 100%. Το σπήλαιον «Μαλάκι» παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον υδρολογικόν. Εντός του σπηλαίου ζουν εκατοντάδες νυκτερίδων, αποτέλεσμα τους υπάρξεως τους οι μεγάλες ποσότητες γουανό που παρατηρούνται στο δάπεδο. Ιδιαίτερη έρευνα για τον σκοπό τους βιοσπηλαιολογίας δεν έγινε. Λέγουν, ότι εις τα ύδατα του υπογείου ποταμού υπάρχουν εγχέλεις. Εις τον πρώτο θάλαμο του σπηλαίου παρατηρήθησαν διάφορα αραχνοειδή.

Πολλοί πιστεύουν ότι το σπήλαιον «Μαλάκι» είναι το περίφημον «Άντρον του Χείρωνος» ή των «Κενταύρων». Η σημερινή κατάσταση του σπηλαίου δεν προσφέρει κανένα στοιχείο που να δείχνει ότι εκεί ήταν προϊστορικό Ιερό, κατοικία ή και ακόμα ιατρείο του πρώτου διδάξαντος την ιατρικήν, του Κενταύρου Χείρωνος. Δεν υπάρχει κανένα στοιχείο λαξεύσεως τους βράχους εσωτερικώς και εξωτερικώς του σπηλαίου. Ούτε κανένα κομμάτι κεραμεικού αντικειμένου σε όλο το δάπεδο του σπηλαίου παρατηρήθηκε. Υπάρχει μια λιθοδομή στον πρώτο θάλαμο μετά από την είσοδο, αλλά φαίνεται πρόσφατη και ίσως κτίσθηκε δια να

εμποδίζει τα αιγοπρόβατα να εισχωρούν εις τα ενδότερα όπου οι λίμνες και να πνίγονται. Αν πράγματι ήταν αυτό το «Άντρον του Χείρωνος», αυτό θα μείνη άγνωστο, διότι το δάπεδο του σπήλαιου που θα μπορούσε να προσφέρει στοιχεία είναι καλυμμένο από τους πεσμένους ογκόλιθους που καλύπτουν τα πάντα μέσα στο σπήλαιο. Αλλά και ένα ακόμη θετικό στοιχείο ότι δεν πρόκειται για το «Άντρο του Χείρωνος», είναι οι μνημονεύσεις στα κλασσικά κείμενα για την περιοχή του Άντρου. Η υπάρχουσα είναι πολύ διαφορετική από εκείνη που αναφέρουν τα βιβλία. Το σπήλαιον «Μαλάκι» θεωρείται γενικού τουριστικού ενδιαφέροντος. Οι λόγοι που καθιστούν αυτό τουριστικό είναι:

α) Το ενδιαφέρον και η μεγαλοπρέπεια, καθώς και το μυστήριο που δημιουργούν οι πράσινες λίμνες του.

β) Το σεβαστό μέγεθος του.

γ) Οι χαρακτηριστικές διαβρώσεις του.

δ) Ότι ευρίσκεται κοντά στον δημόσιο δρόμο και σε απόσταση μισής ώρας, με λεωφορείο ή αυτοκίνητο ή και με τον τοπικό σιδηρόδρομο από τον Βόλο.

ε) Η εύκολη εσωτερική του διευθέτηση, των λιμνών και του δαπέδου, λόγω ύψους οροφών.

στ) Το ότι υπάρχει σε μικρή απόσταση Δ.Ε.Η., για την εύκολη παροχή ηλεκτρικού ρεύματος δια τον καλλιτεχνικό του φωτισμό.

ζ) Η ανάγκη χρησιμοποίησεως μικρού κονδυλίου δια την εσωτερική του διευθέτηση.

68. «ΑΝΩΝΥΜΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΠΙΝΑΚΑΤΕΣ

Το σπήλαιο εντοπίστηκε στη βιβλιογραφία σαν απλή αναφορά της ύπαρξής του χωρίς καμμία άλλη πληροφορία.

128. «ΑΝΤΡΟ ΧΕΙΡΩΝΟΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Μηλιές

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βρίσκεται στα Α-ΒΑ του χωριού και σε μικρή απόσταση από αυτό (περίπου 20 λεπτά περπάτημα). Πρόκειται για ένα μικρό σπήλαιο σαν βραχοσκεπή με περίπου 10 μέτρα βάθος.

Δ. Μουρυσίου

69. «ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: περιοχή ΝΤΑΜΟΥΧΑΡΙ (ΜΟΥΡΕΣΙ)

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Νοτιώτερον του ορμίσκου ΝΤΑΜΟΥΧΑΡΙ και εις απόστασιν τριών τετάρτων δια θαλάσσης από παραλίας ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΟΥΡΕΣΙ ευρίσκεται το γραφικόν ενάλιον σπήλαιον της Μεγαλομμάτας. Η ευρεία είσοδος του ανοίγεται εις την βάσιν κάθετου υψηλού βράχου του οποίου η κορυφή είναι 50 μέτρα υπέρ της επιφανείας της θαλάσσης και αι παρειαί του διακοσμημέναι από άφθονο πολυτρίχι, κρίτταμον και μικρές αγριοσυκιές. Εις το μέσον του ορθού βράχου, πραγματική αετοφωλιά και εντός κοιλώματος είναι εκτισμένο το μικρόν εξωκκλήσιον το καθιερωμένον εις την Παναγίαν την Μεγαλομμάταν, εορταζόμενον την 8η Σεπτεμβρίου. Η εις αυτό προσπέλασις γίνεται δι λίαν δυσπρόσιτου ατράπτου. Η πρόσοψις του προστατεύεται δια ξερολιθιάς. Δεξιότερων, παρατηρούνται ίχνη καταρρεύσαντος σπηλαίου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Α.Σ.Μ. 830 Η είσοδος του εναλίου σπηλαίου είναι αρκετά ευρεία δια να επιτρέπη την είσοδος λέμβου και φωτός μέχρι του ενδοτέρου σημείου του. Σχεδόν εις το μέσον του στομίου, ευμέγεθς βράχος υπερέχων της θαλάσσης κατά 4-5 μέτρα είναι διαποίκιλτος γλυκέος ύδατος εκ σταγονόρροιας. Εντός του σπηλαίου η θάλασσα εισχωρεί εις μήκος 15 μέτρων επί συνολικού μήκους 55 μέτρων. Το ανώτερον πλάτος της υδάτινης επιφάνειας του είναι 30μ. περίπτου. Ύψος οροφής υπέρ επιφανείας θαλάσσης, 12-15 μέτρων. Το μετά την υδάτινην επιφάνειαν υπόλοιπον σπήλαιον χωρίζεται εις δύο ευμεγέθεις θαλάμους εκ των οποίων ο δεξιός τω εισερχομένω είναι ο πλέον ενδιαφέρων. Άφθονος σταλαγματική και σταλακτική ύλη καλύπτει τους επικρεμεμένους αιχμηρούς βράχους με μεγάλη ποικιλίαν φαντασμαγορικών σχημάτων. Το ενδιαφέρον είναι ότι οι βράχοι αυτοί δεν επικρέμανται κατακορύφως. Εις πολλά σημεία των πλην της σταλαγματικής ύλης καλύπτονται και δια βρύων τα οποία προσδίδουν εις αυτήν όψιν βελουδίνην.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Και εις τους δύο θαλάμους παρουσιάζεται άφθονος σταγονορροή η δίδουσα γέννεσιν εις σημαντικόν αριθμόν λεκανών πληρωμένων πάντοτε δια ποσίμου ύδατος.

Χλωρίς παρατηρείται μέχρι του εσωτάτου σημείου του σπηλαίου. Επικρατεί το βρύον και το πολυτρίχι. Ο επικρατέστερος χρωματισμός των βράχων και του πυθμένα είναι ο βαθυπράσινος και ο έντονος ιόχρους.

70. «ΤΣΟΥΚΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κοντά στο χωριό Μούρεσι της Τσαγκαράδας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο είναι αρκετά ευρύχωρο, ώστε να προσφέρεται για επίσκεψη χωρίς μεγάλες δυσκολίες, είναι πλούσια στολισμένο με σταλακτιτικές μορφές κάθε λογής κι' ανάμεσα σ' αυτές και με σημαντικό αριθμό μαργαριταριών των σπηλαίων.

Μέσα στο σπήλαιο βρέθηκαν πλούσια ευρήματα σε υπολείμματα κατοίκησης του σπηλαίου από ανθρώπους περασμένων εποχών. Έτσι, αναφέρονται ανάμεσα στ' άλλα κομμάτια αγγείων και λυχναριών, που βρέθηκαν σε διάφορα σημεία του σπηλαίου, καθώς και διάφορα ανθρώπινα και άλλα κόκαλα, αλλά κολλημένα στο έδαφος ή στα τοιχώματα με σταλακτιτική ύλη κι' άλλα σκόρπια.

Δυστυχώς, καθώς φαίνεται πολλά από αυτά τα κόκαλα μαζεύτηκαν από τους επισκέπτες, χωρίς τα αναγκαία μέτρα, που θα επέτρεπαν μια ακριβέστερη αρχαιολογική ή παλαιοντολογική μελέτη του τόπου και τρόπου που ήταν σκορπισμένα. Απ' ότι φαίνεται, ωστόσο, από την περιγραφή, το σπήλαιο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την παρά πέρα μελέτη και θα σώζονται πολλά ακόμη ευρήματα, που θα πρέπει να μελετηθούν με την παρουσία ειδικευμένων επιστημόνων (αρχαιολόγων, παλαιοντολόγων, ανθρωπολόγων).

71. «ΚΕΝΤΑΥΡΩΝ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΜΟΥΡΕΣΙ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Δυστυχώς από τον κεντρικό δρόμο προς το Μούρεσι, δεν υπάρχει σήμανση, ούτε καν ένα μικρό ταμπελάκι όπως τα δεκάδες άλλα που θα συναντήσει ο επισκέπτης κατά την περιδιάβασή του στο χωριό, και για διάφορες άλλες τοποθεσίες.

Λίγο πιο πέρα όμως από τον κεντρικό δρόμο, στο τέλος μιας παρόδου, υπάρχει μια τεράστια και καλόγουστη πινακίδα, η οποία πληροφορεί πως από δω και κάτω ακολουθώντας το μονοπάτι το οποίο αρχίζει, οδηγούμαστε στο σπήλαιο.

Κατηφορίζουμε στο μονοπάτι που είναι πνιγμένο δεξιά και αριστερά στη βλάστηση, κάτω δε στο έδαφος ένα παχύ στρώμα από φθινοπωρινά φύλλα μας κάνει να μην πατάμε πουθενά χώμα. Είναι λίγο δύσκολο στην αρχή του μέσα σε τόσα φύλλα και βλάστηση, πιο κάτω όμως που σταματούν τα φυλλοβόλα, είναι πλέον ευκολόβατο.

Μετά από δέκα λεπτών πορεία, το μονοπάτι χαράσσεται πάνω σε γυμνούς βράχους ενώ κατηφορίζει κάθετα προς την ρεματιά. Εκεί, κάπου στα μέσα του ξέφωτου αυτού και στα δεξιά του, είναι η είσοδος του σπηλαίου κρυμμένη από πυκνή βλάστηση και έναν μικρό βράχο ριζωμένο λίγο πριν το άνοιγμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του είναι ένα άνοιγμα στον σχεδόν κατακόρυφο τοίχο του βουνού, με διαστάσεις τέτοιες ώστε δυο τρεις άνθρωποι να μπορούν να στέκουν και να κοιτούν προς το εσωτερικό του.

Το έδαφος αμέσως μετά κατηφορίζει απότομα σχηματίζοντας βάραθρο για 3-4 μέτρα από δεξιά (NA), ενώ από αριστερά βράχοι με προεξοχές επιτρέπουν την κάθοδο δίχως βοηθήματα. Σε τούτο το σημείο (το απότομο), κάποιος έχει τοποθετήσει μια ξύλινη σκάλα 3 περίπου μέτρων, η οποία αυτήν την περίοδο ήταν αρκετά σαπισμένη και επικίνδυνη προς χρήση.

Αμέσως μετά το πρώτο απότομο κατέβασμα, συνεχίζουμε να κατεβαίνουμε πάλι με αρκετή κλίση αλλά πλέον βατά. Είκοσι μέτρα μακρύτερα από την είσοδο, σχηματισμός από σταλαγμίτες διατρέχει ολόκληρο το πλάτος του σπηλαίου. Το ύψος του φτάνει από δεξιά ως την οροφή, σχηματίζοντας μια όμορφη κολώνα, ενώ από τα αριστερά του και ως την οροφή διαγράφει έναν σταλαγμίτη αρκετά ογκώδη.

Μετά από αυτόν τον σχηματισμό και αφού κατέβουμε άλλο ένα περίπου απότομο μέτρο, πλέον όλη η αίθουσα αποκτά ίδιες διαστάσεις μήκους, φάρδους και ύψους (40X9,50X5,70 μέτρα περίπου). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι διαστάσεις είναι ενδεικτικές, διότι ναι μεν πάρθηκαν με αποστασιόμετρο Leica DISTO™ classic⁵, δεν έχει γίνει όμως κανονική χαρτογράφηση του σπηλαίου ώστε να διασταυρωθούν και να οριστικοποιηθούν. Η διεύθυνση της, από την είσοδο προς το βάθος της, είναι από Νότο προς Βορά ακριβώς. Η οροφή της, ενώ και αυτή μετά την είσοδο κατεβαίνει λίγο λίγο, μετά από 10-12 μέτρα μήκους και αφού έχει κατέβει γύρω στα 4 μέτρα, διατηρείται στο ίδιο ύψος.

Μετά την σειρά των σταλαγμιτών στο δεξιό τοίχωμα (Ανατολική), σχηματίζεται ένα μικρό φαράγγι που διαρκώς βαθαίνει, και λίγο πριν το τέλος της αίθουσας

γίνεται βαραθρώδες, οδηγώντας σε μια άλλη αίθουσα (αίθουσα 3). Από την αριστερή πλευρά (Δυτική) της αίθουσας 1 και πριν το τέλος της, σχηματίζεται βάραθρο με βάθος 10 περίπου μέτρων. Λίγο πιο πέρα από αυτό και στην ίδια πλευρά, ένα δεύτερο βαραθρώδες άνοιγμα από το οποίο μπορούμε να κατέβουμε, μας οδηγεί στο προηγούμενο όπου και τα δυο μαζί είναι τμήμα μιας άλλης αίθουσας (αίθουσα 2), κάτω από την αίθουσα 1 απ' όπου ξεκινήσαμε.

Στο τέλος της αίθουσας 1 και αφού ανέβουμε σε κάποια μεγάλα βράχια, σχηματίζεται μια μικρή χαμηλή και αρκετά στολισμένη αίθουσα. Από δω, γλιστρώντας σε κάποια κατηφορικά περάσματα, βρισκόμαστε και πάλι σε μια μικρή αίθουσα που αποτελεί τμήμα της αίθουσας 3. Διεξόδους προς την αίθουσα 3 έχουμε και από το τέλος και δεξιά της αίθουσας 1.

Η αίθουσα 2, όπως προανέφερα, βρίσκεται ακριβώς κάτω από την 1 και στο δεύτερο μισό της. Είναι μια αίθουσα με αρκετά ψηλές οροφές, δυο ως και τέσσερα μέτρα, το μήκος της σχεδόν είκοσι μέτρα και το πλάτος της 7,50 μέτρα. Το δάπεδό της σχετικά επίπεδο και ο στολισμός της φτωχός. Στα νοτιοανατολικά της ένα άνοιγμα χαμηλό μας οδηγεί στην αίθουσα 3.

Η αίθουσα 3 είναι ένας ευρύχωρος χώρος με διαστάσεις από Νότο προς Βορά 25 μέτρα, από ανατολικά προς δυτικά 21,50 μέτρα και ύψος οροφής 2-4,20 μέτρα. Στα άκρα της υπάρχουν περάσματα που οδηγούν σε μικρές εσοχές με αξιόλογο στολισμό. Σε ένα από αυτά τα περάσματα, πίσω από μια σειρά σταλαγμιτών, υπάρχει και μια μικρή λιμνούλα με νερό. Σε ένα άλλο λίγο ψηλότερα, με αρκετό διάκοσμο, ένα δάπεδο από σταλαγμιτικές λεκάνες, μικρές και μεγαλύτερες, δείχνει πως κάποιες περιόδους και εδώ έχουμε αρκετή ποσότητα νερού. Ο κύριος χώρος της μεγάλης αίθουσας δεν έχει αξιόλογο στολισμό εκτός από μια συστάδα σταλαγμιτών και σταλακτιτών σε κάποιο σημείο στα ανατολικά της. Το δάπεδό της ακανόνιστο και μάλλον δύσκολο. Στα βορειοανατολικά του σχηματίζει ένα βάραθρο βάθους 6 μέτρων. Το κατέβασμα σ' αυτό γίνεται μόνο με τη βοήθεια σχοινιού, ενώ το σημείο κατάβασης είναι ένας σταλαγμιτικός καταρράχτης. Κατεβαίνοντάς το φτάνουμε σε μια μικρή αίθουσα διαμέτρου τριών περίπου μέτρων, με τοιχώματα αλλού διακοσμημένα και αλλού γυμνά και δάπεδο σκληρό και με αρκετές πέτρες.

Κάτω ακριβώς από τον σταλαγμιτικό καταρράχτη που κατεβήκαμε, υπάρχει χαμηλός διάδρομος ελαφρά επικλινής, που με διεύθυνση νοτιοανατολική μας οδηγεί μερικά μέτρα πιο κάτω σ' ένα άλλο κατέβασμα 2 περίπου μέτρων. Εδώ

βρισκόμαστε σε μικρό χώρο 2Χ2 περίπου, με ύψος 2-2,50 μέτρων και δάπεδο από παχύ στρώμα λάσπης. Με την ίδια διεύθυνση όπως και ο προηγούμενος, ένας πολύ μικρός διάδρομος αυτή τη φορά συνεχίζει οδηγώντας τα νερά που φτάνουν ως εδώ πιο χαμηλά. Το ύψος αυτού του διαδρόμου (οχετού) δεν ξεπερνά τα 80 εκατοστά, το πλάτος του από 70 εκατοστά στην αρχή, μειώνεται διαρκώς και 3-4 μέτρα πιο πέρα δεν ξεπερνά τα 20 εκατοστά, κάτι που κάνει την είσοδο αδύνατη.

Έτσι, η εξερεύνηση τελείωσε εδώ, χωρίς όμως να σημαίνει ότι και το σπήλαιο τελειώνει, καθώς τα νερά όπως φαίνεται, από εδώ οδηγούνται βαθύτερα σε άλλα μέρη.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Απ' αυτά που μπορέσαμε να ερευνήσουμε, πρόκειται για ένα σπήλαιο με τρεις αίθουσες μεγάλων διαστάσεων, η πρώτη 40Χ10Χ6, η δεύτερη (κάτω από την πρώτη και στα βορινά της) 20Χ7,5Χ3,5 και η τρίτη (πλάι στη δεύτερη, στα ανατολικά της και σε λίγο χαμηλότερο επίπεδο απ' αυτήν) 25Χ21,5Χ4. Στα βορειοανατολικά της τρίτης αίθουσας υπάρχει και άλλο πηγάδι, που μετά από 6 μ. βάθος και άλλα 3 μ. στη συνέχεια του, μας οδηγεί σ' έναν οχετό παροχέτευσης των υδάτων του σπηλαίου.

Ο διάκοσμος δεν είναι πλούσιος ούτε εντυπωσιακός, δεν είναι όμως και αμελητέος. Υπάρχουν αρκετοί σχηματισμοί διαφόρων τύπων, όπως και κάποιες μικρές γωνιές και μικρότερες αίθουσες αρκετά όμορφες.

Νυχτερίδες υπάρχουν κατά μεγάλους πληθυσμούς στην οροφή της πρώτης αίθουσας, στο δάπεδο της οποίας υπήρχε και γουανό. Θραύσματα κεραμικών καθώς και ένα μεγαλύτερο κομμάτι (ίσως από πολύ μεγάλο πιθάρι ή σκέπασμα αγωγού ή από στέγη σπιτιού) βρήκαμε και φωτογραφήσαμε στην τρίτη αίθουσα. Σε κάποιους τοίχους και οροφές βρέθηκαν επίσης χαραγμένα ονόματα εκ των οποίων φωτογραφήθηκαν τα παλαιότερα (του 1951).

Ωστόσο, επειδή η επισταμένη εξερεύνηση δεν ήταν ο αυτοσκοπός της επίσκεψης εκεί, δεν αποκλείεται η πιθανότητα ευρημάτων σε μελλοντική επίσκεψη (βιολογικά, παλαιοντολογικά, παλαιοανθρωπολογικά ή αρχαιολογικά).

Τέλος, από πλευράς αισθητικής, για αξιοποίηση με την συνήθη πρακτική, το σπήλαιο αυτό δεν είναι πρόσφορο. Δεν πιστεύεται ότι εκεί θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια βιώσιμη τουριστική μονάδα. Δεν αποκλείεται όμως η διευθέτηση του σπηλαίου ώστε να γίνει προσβάσιμο σαν φυσικό μνημείο, με την ελάχιστη παρέμβαση μέσα σ' αυτό.

Τα παραπάνω θεωρούνται απαραίτητα να γίνουν, καθώς ήδη υπάρχει σήμανση που πληροφορεί γι' αυτό και μονοπάτι που οδηγεί τον επισκέπτη στην είσοδό του. Μοιραία δηλαδή κάποιοι το επισκέπτονται, κάτι το οποίο είναι επικίνδυνο με το σπήλαιο να βρίσκεται στην σημερινή του κατάσταση.

72. «ΑΜΜΟΥΔΙΑΣ ΚΑΡΤΑΛΗ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Μυλοπόταμος

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ένα καταπληκτικό τοπίο για το οποίο τα λόγια κάθε περιγραφής, ασφαλώς θα το μειώσουν.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Εκεί σε αυτή την τοποθεσία, την ονειρεμένη, υπάρχει και ένα σπήλαιο με είσοδο που έχει πλάτος 10 μέτρα και ύψος 8 μέτρα και το βάθος του είναι 12 μέτρα. Το δάπεδο του είναι όλο ψιλή άμμο και προσφέρει τη δροσιά του το καλοκαίρι στους ξένους που κατακλύζουν το χωριό Τσαγκαράδα και κατεβαίνουν εδώ στο Μυλοπόταμο να δουν, με μάτια ανθρώπινα, ένα θαυμαστό δημιούργημα της φύσης.

Στην περιοχή αυτή υπάρχουν πολλά ενάλια σπήλαια, όμως η φοβερή θαλασσοταραχή δεν επέτρεπε κανενός είδους εξερεύνηση σπηλαίων κοντά στη θάλασσα.

Δ. Πτελεού

73. «ΚΑΤΑΒΟΘΡΑ 1»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΓΑΥΡΙΑΝΗ - ΤΑΜΠΟΥΡΙΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39°01.593N - 022°50.584^E / Datum WGS84

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Φτάνουμε στην κορυφή Μπουμπούνα όπου υπάρχει και κολώνα της ΓΥΣ. Στο τέρμα αριστερά και σταματάμε σε ένα χωράφι με θέα προς ανατολικά. Έχει ένα τεράστιο δέντρο στην μέση. Από εκεί ξεκινάει μικρό φαράγγι και μετά από 15 λεπτά περπάτημα φτάνουμε στις Καταβόθρες 1 και 2. Απέχουν μερικά μέτρα μεταξύ τους. Το υψόμετρο είναι 667μ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος γίνεται με κατάβαση σε βάθος 12μ. Η διάμετρος της καταβόθρας είναι 15μ. Κατηφορίζουμε με χρήση σχοινιού και στο βάθος υπάρχουν πεσμένοι βράχοι. Από κάτω υπάρχει κοίλωμα, το οποίο τελειώνει σε στενό. Είναι πιθανό να υπάρχει συνέχεια μετά από διάνοιξη. Οι συνολικές διαστάσεις είναι μήκος 10μ και βάθος 20μ. Υπάρχουν μαρτυρίες ότι στον πόλεμο χρησιμοποιούνταν σαν κρησφύγετο.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Το πέτρωμα είναι ασβεστόλιθος. Η χλωρίδα και πανίδα είναι πλούσιες. Υπάρχει κίνδυνος πτώσης βράχων.

74. «ΚΑΤΑΒΟΘΡΑ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΓΑΥΡΙΑΝΗ - ΤΑΜΠΟΥΡΙΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: Γεωγραφικό πλάτος 39°01.593N 022°50.584E

Datum WGS84 – υψόμετρο 667μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Βλ. «Καταβόθρα 1».

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος γίνεται με κατάβαση σε βάθος 5μ. ενώ το κάθετο ύψος είναι 5μ. Η διάμετρος της καταβόθρας είναι 6μ. Στο βάθος υπάρχει πυκνή βλάστηση. Στη ΒΔ αίθουσα που ανηφορίζει σε σάρα διαστάσεων 10Χ3Χ1,5μ, όπου υπάρχει σταγονορροή. Όλα τα ύδατα συγκεντρώνονται σε ένα σημείο στο κέντρο, όπου υπάρχει λάσπη. Το συνολικό μήκος είναι 25μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Το πέτρωμα είναι ασβεστόλιθος. Η βλάστηση είναι πυκνή, ενώ υπάρχουν και δολιχόποδα και γυμνοσαλίγκαροι.

75. «ΚΟΚΚΑΛΙΑ - ΤΡΥΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΠΤΕΛΕΟΣ - ΑΠΟΣΚΙΟ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 04.172 N - 22° 57.482 E / ΥΨΟΜ. 134μ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ: Το σπήλαιο, όπως είναι φυσικό ήταν γνωστό στους κατοίκους από πολύ παλιά λόγω της ιδιομορφίας του, ήταν όμως άβολο για κάθε χρήση.

Μια ιστορία που ακούσαμε γι' αυτό είναι πως κάποτε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα μερικοί κάτοικοι του χωριού, έχοντας ακούσει πως εκεί υπήρχε θησαυρός, μπήκανε στο σπήλαιο και άρχισαν να ψάχνουν, ώσπου βρήκαν ένα μαρμάρينو άγαλμα. Μην έχοντας βρει τον θησαυρό μέχρι τότε, πίστεψαν πως ήταν μέσα στο άγαλμα και για το λόγο αυτό το θρυμμάτισαν. Προς μεγάλη τους απογοήτευση όμως δεν βρέθηκε κανένας θησαυρός.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Η σπηλιά του Κοκκάλια βρίσκεται στα βόρεια του Πτελεού, μέσα σε περιβόλια από ελιές και πριν αρχίσει το ρουμάνι του βουνού «Χλωμό». Για να φτάσει κάποιος ως εκεί πρέπει μετά το χωριό και κοντά στο νεκροταφείο του να αφήσει την ασφαλτο και να ακολουθήσει έναν αγροτικό χωματόδρομο, ο οποίος αφού πρώτα κάνει αρκετές διακλαδώσεις για την εξυπηρέτηση των περιβολιών, στο τέλος του κατευθύνεται προς την κορυφή Θηλυκάκι όπου εξυπηρετεί κάποιες στάνες. Λίγο πριν αφήσει τα περιβόλια και μπει στο ρουμάνι, στα αριστερά υπάρχει μια μικρή πέτρινη αγροικία. Πενήντα περίπου μέτρα νότια της βρίσκεται η είσοδος του σπηλαίου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο είναι διανοιγμένο κατά μήκος ενός ρήγματος σε κροκαλοπαγές πέτρωμα, με διεύθυνση από Δ – ΝΔ προς Α – ΒΑ. Η είσοδος του είναι ένα επίμηκες άνοιγμα, το οποίο αρχίζει από την επιφάνεια του εδάφους με πλάτος περίπου 1μ και πολλές μεγάλες πέτρες. Μερικά μέτρα πιο πέρα ένας μεγάλος βράχος και μια συκιά μας βοηθούν να κατέβουμε στο δάπεδό του, περίπου 2,5μ χαμηλότερα. Από εκεί και κάτω συναντούμε επικλινές έδαφος από φερτά υλικά.

Τρία μέτρα πιο πέρα, ένας μεγάλος βράχος είναι σφηνωμένος ανάμεσα στα τοιχώματα του σπηλαίου, τα οποία έχουν πλάτος 1,5μ. Το ύψος ως τον βράχο είναι τρία μέτρα. Πέντε μέτρα από το σημείο καθόδου μας δημιουργείται πλέον οροφή, ενώ το δάπεδο ακολουθεί την ίδια κλίση ως τα 10μ. βάθος. Εκεί η οροφή κατεβαίνει αρκετά, ενώ το πλάτος μικραίνει και μόνο ένας μικρός διάδρομος

οδηγεί στη συνέχεια του σπηλαίου. Έξι μέτρα παρακάτω κόβει το δρόμο μια απότομη πτώση του δαπέδου, οπότε απαιτείται η βοήθεια σκοινιού για τη συνέχεια. Το κατέβασμα στο σημείο αυτό διαρκεί για 6μ. και βρισκόμαστε στο δεύτερο επίπεδο.

Εδώ το πλάτος ξεπερνά τα 5μ και, ενώ στην οροφή έχουμε ένα μέγιστο ύψος περίπου 12μ. Το δάπεδο έχει και εδώ αρκετή κλίση και αν γυρίσουμε προς τα πίσω, ανηφορίζοντας, θα διαπιστώσουμε πως βρισκόμαστε σε φερτά υλικά. Εντός των φερτών υλικών υπάρχουν πολλά ευρήματα από οστά, όστρακα, υπολείμματα λίθινων εργαλείων, κ.λ.π. Εάν τα φερτά μπορούσαν να απομακρυνθούν, θα είχαμε απευθείας επαφή με την είσοδο.

Δέκα μέτρα πιο κάτω από το σημείο καθόδου μας με σκοινί, θα χρειαστεί να κατέβουμε πάλι κάθετα για άλλα 9μ. Εδώ το πλάτος του σπηλαίου είναι γύρω στα 2μ. Βρισκόμαστε σε ένα χώρο, όπου υπάρχουν παντού μεγάλοι βράχοι σφηνωμένοι μεταξύ τους και με τα τοιχώματα. Μπορούμε να πάμε προς δυο κατευθύνσεις, με βάση τη διεύθυνση του σπηλαίου. Προς τα πίσω προχωρούμε για 16μ., όπου υπάρχει μικρή απορροή υδάτων και η αίθουσα τελειώνει σε μεγάλους πεσμένους βράχους. Από την άλλη πλευρά, το μήκος είναι περίπου 9μ. και τελειώνει επίσης σε μεγάλους πεσμένους βράχους, πίσω από τους οποίους μάλλον υπάρχει συνέχεια. Και εδώ παρατηρείται απορροή υδάτων η οποία συνεχίζει προς τα κάτω πολύ στενή. Εδώ είναι το επίπεδο τρία, το βαθύτερο σημείο του σπηλαίου, από όσο έχουμε εξερευνήσει.

Από το επίπεδο δύο, το σημείο δηλαδή, στο οποίο κάναμε την πρώτη κατάβαση με σκοινί, μπορούμε, κάνοντας αναρρίχηση στον βόρειο τοίχο, να ανέβουμε προς το βάθος του σπηλαίου, πάλι στο επίπεδο ένα, μετά από απόσταση 10μ. Από εδώ, και αφού περάσουμε έναν στενό οχετό, βρισκόμαστε σε μια αίθουσα με γλιστερό πάτωμα, αρκετό γουανό, μια μεγάλη αποικία νυχτερίδων και όμορφο λιθωματικό διάκοσμο. Το μήκος της αίθουσας είναι 16μ και το πλάτος της 3,5μ.

Στα δεξιά της (νότια), δυο τρύπες μας οδηγούν πιο χαμηλά και από τα μισά της και πέρα, στο αριστερό της τοίχωμα, αρχίζει να κατηφορίζει προς το δεύτερο επίπεδο, μετά από ένα άνοιγμα σαν πόρτα.

Μόλις περάσουμε αυτό το άνοιγμα, βρισκόμαστε στην τελευταία αίθουσα, μια επικλινή αίθουσα με πάρα πολύ γουανό, το οποίο κάνει την πρόσβασης δύσκολη, διότι γλιστράει πολύ και σε πηγαίνει προς τα χαμηλά της αίθουσας, όπου υπάρχει πηγάδι. Το ίδιο συμβαίνει και στη δυτική πλευρά αυτής της

αίθουσας, πάλι γουανό, ξανά πηγάδι και μεγάλοι βράχοι σφηνωμένοι. Το μήκος της είναι 20μ, το πλάτος της μέχρι 4μ και το μέγιστο ύψος της 11μ περίπου.

Δεν συνεχίστηκε από εδώ και πέρα η εξερεύνηση, λόγω της δυσοσμίας και της επικίνδυνης ολισθηρότητας του γουανό. Ενδεχομένως αυτά τα δυο πηγάδια που σχηματίζονται στον πυθμένα της να οδηγούν στο επίπεδο τρία, πίσω από το μπλοκ των βράχων και από κει να προκύψει συνέχεια του ρήγματος που σχηματίζει το σπήλαιο. Το συνολικό εξερευνημένο μήκος του σπηλαίου είναι 75μ, ενώ το μέγιστο βάθος του από το επίπεδο της εισόδου 27μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Εντύπωση στον επισκέπτη προκαλούν τα λειασμένα από το νερό κροκαλοπαγή τοιχώματα του σπηλαίου και οι μεγάλες ποσότητες του γουανό στις δυο επάνω αίθουσες. Πιστεύουμε όμως πως μια προσεκτική μελέτη ή και ανασκαφή από αρχαιολόγους στα πρώτα του τμήματα, θα έφερνε στο φως στοιχεία από την παλαιότερη κατοίκηση της περιοχής.

76. «ΚΡΙΚΟΜΑΝΤΡΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΓΑΥΡΙΑΝΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 00' 757'' Β - 22° 51' 910'' Α / υψόμετ. 407μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Από το χωριό Γαύριανη με κατεύθυνση Β-ΒΔ για 1,5 χλμ. σε βατό χωματόδρομο. Η είσοδος του σπηλαίου απέχει περίπου 20μ από το χωματόδρομο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο – καταβόθρα βρίσκεται σε υψόμετρο 407μ. Η είσοδος είναι κυκλική, διαμέτρου περίπου 10μ και καλύπτεται με πυκνά βάτα. Εάν ανέβει κανείς προς τη μεριά του λόφου κάθετα στο χωματόδρομο και κατηφορίσει για 150μ περίπου θα βρει και δεύτερη είσοδο.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα της εισόδου είναι σαθρά.

77. «ΜΕΤΑΞΟΛΑΚΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΜΕΤΑΞΟΛΑΚΑΣ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Κατευθυνόμενοι από το Πτελεό προς Σούρπη, στον αυχένα, συναντάμε το εκκλησάκι της Σταύρωσης (θέση Σταυρός). Εκεί αφήνουμε την άσφαλτο και ανηφορίζουμε στον βορεινό χωματόδρομο (μέτριας βατότητας). Περίπου μετά από 1,5 χιλιόμετρο και στο σημείο όπου ο δρόμος αλλάζει

κατεύθυνση, από βόρεια σε ανατολική, αφήνουμε το αυτοκίνητο και αρχίζουμε να ανηφορίζουμε το μονοπάτι, που ξεκινάει από εκεί (καλής βατότητας). Αυτό θα μας οδηγήσει με διεύθυνση δυτική, ως το διάσελο, εκεί αλλάζουμε κατεύθυνση και ακολουθούμε το βορεινό μονοπάτι που κατευθύνεται προς την κορυφή του Χλωμού. Το μονοπάτι είναι πολύπλοκο και περνάει μέσα από βάτα. Η είσοδος φαίνεται μετά από πορεία 15 λεπτών, με κατεύθυνση βορειοανατολική.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του σπηλαίου, η οποία βρίσκεται 30 μ. πιο χαμηλά από την μόνη μικρή ορθοπλαγιά που υπάρχει στην περιοχή, είναι ένα στόμιο πηγαδιού, διαμέτρου 1,20μ., καλά κρυμμένου, ανάμεσα σε δένδρα και θάμνους και είναι σκεπασμένη με μεταλλική πόρτα. Η κατάβαση 4 μέτρων, μπορεί να γίνει με ελεύθερη καταρρίχηση για όσους γνωρίζουν αναρριχητικές τεχνικές, είναι όμως προτιμότερο να γίνεται είτε με μια ανεμόσκαλα ή με ένα μικρό σχοινί.

Μόλις κατέβουμε βρισκόμαστε στην κορυφή ενός επικλινούς σωρού, και στην αρχή του σπηλαίου. Λίγα μέτρα πιο χαμηλά και αφού έχουμε αρχίσει να χάνουμε το λίγο φως της εισόδου, υπάρχει στα δεξιά μας μικρή αίθουσα. Ένα απότομο κατέβασμα θα μας οδηγήσει χαμηλότερα στο πρώτο στένεμα του σπηλαίου. Γενικά, αυτός ο χώρος αποτελεί την πρώτη αίθουσα του σπηλαίου, είναι αρκετά ευρύχωρος σε διαστάσεις και με αρκετό διάκοσμο.

Το πρώτο στένεμα είναι αρκετά εύκολο, γιατί παρ' όλο το μικρό πλάτος του, το ύψος και η κλίση του σου επιτρέπουν να το κατέβεις σχετικά εύκολα. Αυτό οδηγεί σε ένα μικρό θάλαμο και απ' αυτόν σε ένα πιο άνετο, με αρκετή κλίση, με κατεύθυνση δυτικά προς ανατολικά. Ένα άνοιγμα στα ΝΑ οδηγεί σε μικρή αίθουσα – διάδρομο. Σ' αυτή την αίθουσα πλέον, δεν έχουμε καμία επαφή με το φως της εισόδου. Υπάρχει έντονος και ενδιαφέρον διάκοσμος, αν και οι διαστάσεις της είναι μικρές.

Εδώ με μια πρώτη ματιά, νομίζει κανείς ότι το σπήλαιο τελειώνει. Μια μικρή όμως τρύπα, στον βόρειο τοίχο, - είναι το δεύτερο και πιο δύσκολο στένεμα - διαμέτρου λιγότερο από 0,50 μ., αλλά όχι μεγάλου μήκους (περίπου 0,60μ.) θα μας οδηγήσει στην επόμενη (τρίτη) αίθουσα.

Είναι μια εντυπωσιακή αίθουσα με μεγάλες διαστάσεις (16 X 8μ.) και αρκετά επίπεδα τμήματα. Στο κέντρο της και ανατολικά, μια σειρά από σταλακτιτικές κολώνες, αφήνουν πίσω τους το άνοιγμα, που είναι γεμάτο νερό. Είναι μια μικρή λιμνούλα μήκους 1μ. και πλάτους 0,50μ. Είναι πολύ έντονα στολισμένη, με μικροδιάκοσμο, πολλούς σταλαγμίτες, ατέλειωτους σταλακτίτες, ενώ εδώ υπάρχει

και η πιο εντυπωσιακή κολώνα ολόκληρου του σπηλαίου και η οποία δεσπόζει στο χώρο.

Λίγα μέτρα πριν το βορεινό τέλος της αίθουσας, ένας στενός επικλινής διάδρομος, τύπου L, - είναι το τρίτο στένεμα του σπηλαίου – με μήκος περίπου 4μ. και διεύθυνση δυτική, θα μας οδηγήσει σε ένα άνοιγμα μικρών διαστάσεων (1,50 X 0,50μ.) Το άνοιγμα αυτό είναι σαν ένα μικρό παράθυρο στο ψηλότερο σημείο (σχεδόν στο ταβάνι) της τελευταίας αίθουσας του σπηλαίου.

Από δω έχουμε μια πανοραμική εικόνα του χώρου, αλλά για να κατέβουμε στο δάπεδο της αίθουσας, χρειαζόμαστε οπωσδήποτε ανεμόσκαλα ή σχοινί 10μ.

Οι διαστάσεις της είναι 21 X 5μ. και το ύψος της φτάνει σε κάποιο σημείο τα 15μ. είναι ένας χώρος τον οποίο έχουν επισκεφθεί πολύ λίγοι άνθρωποι, είναι σχεδόν ανέπαφος, με πάρα πολύ λεπτό διάκοσμο από εκκεντρίτες και άλλες σπηλαιομορφές. Είναι κι αυτός εξίσου καλά διακοσμημένος, χωρίς μεγάλο όγκο, αν και είναι η πιο μεγάλη αίθουσα του σπηλαίου.

Η όλη διαρρύθμιση και μορφολογία του σπηλαίου, δημιουργούν ερωτηματικά για το πώς τελειώνει εδώ, δυστυχώς όμως δεν βρέθηκε συνέχεια του.

Το συνολικό του μήκος από την είσοδο είναι 75 – 80 μ. και το συνολικό βάθος 35 – 40 μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Το όρος Χλωμό, αποτελείται σε ποσοστό πάνω από 50% από ασβεστόλιθους (με αρκετά απολιθώματα) και μάρμαρα (στα πετρώματα αυτά είναι ανοιγμένο και το σπήλαιο). Στα μάρμαρα οφείλεται και ο αρκετά πλούσιος και εντυπωσιακός διάκοσμος του σπηλαίου που το καθιστά και αρκετά ενδιαφέρον για επίσκεψη. Το μέγεθος του όμως και οι δυσκολίες πρόσβασης, θα καταστήσουν δύσκολη την τυχόν αξιοποίηση του. Ο μόνος υπό τις παρούσες συνθήκες ενδεδειγμένος τρόπος επίσκεψης, είναι από ολιγομελείς ομάδες, με έμπειρο οδηγό (σπηλαιολόγο) και σωστές σπηλαιολογικές μεθόδους.

78. «ΜΠΟΥΜΠΟΥΝΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΓΑΥΡΙΑΝΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39°01.210N - 022°50.030G / Datum WGS84 / Υψ. 787h

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Από το χωριό Γαύριανη ξεκινά 7χλμ. κακής βατότητας δρόμος (χωματόδρομος). Φτάνουμε στην κορυφή του Μπουμπούνα όπου υπάρχει και κολώνα της ΓΥΣ. Η καταβόθρα βρίσκεται 150μ. ΝΔ από την κολώνα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος της καταβόθρας είναι γεμάτη βάτα. Την έχουν κλείσει φερτά υλικά από το διπλανό χωράφι. Ύψος 3X5μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα τόσο της εισόδου, όσο και του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά.

79. «ΠΡΙΝΙΩΤΙΣΣΑ 1»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΠΡΙΝΙΩΤΙΣΣΑ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Φεύγοντας από τον Πτελεό με κατεύθυνση ανατολική, μετά από μισή ώρα φτάνουμε στην περιοχή «Πρινιώτισσα». Περνάμε το εκκλησάκι του Αη Γιάννη στα δεξιά μας, μετά μια πηγή – δεξαμενή στα αριστερά μας και μετά από μια μικρή κατηφόρα παίρνουμε ένα δρομάκι αριστερά και αρχίζουμε να ανεβαίνουμε μέσα σε ένα κτήμα. Μετά από 150μ αφήνουμε το αυτοκίνητο και αρχίζουμε την ανάβαση, στην αρχή μέσα στα κτήματα και στη συνέχεια σε ρουμάνι, το οποίο σε μερικά σημεία είναι δύσκολο. Μετά από μισή ώρα περίπου φτάνουμε στα ριζά της ορθοπλαγιάς όπου βρίσκουμε την είσοδο του βαράθρου. Το υψόμετρο του σπηλαίου είναι 210μ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος είναι απότομα επικλινής για 4,20μ. μέτρα και στη συνέχεια είναι κατακόρυφο για 17,50μ. Από το σημείο που τελειώνει το επικλινές τμήμα (όπου βάζουμε ένα καρφί – spit) το σπήλαιο ανοίγει σχεδόν στις ολικές του διαστάσεις. Ψηλά, κοντά στα πρώτα μέτρα, έχουν τοποθετηθεί κορμοί δέντρων, οι οποίοι είναι σφηνωμένοι στα τοιχώματα. Κατεβαίνοντας πατάμε στην αρχή μιας σάρας με πέτρες και υλικά που έπεσαν από πάνω. Στο δάπεδο υπάρχουν λατύπες μικρές και μεγάλες, ξύλα, χώματα και σκελετοί ζώων, ιδίως κασικιών. Καθ' όλη την κατάβαση μας, βρισκόμαστε πολύ κοντά στον βόρειο τοίχο του βαράθρου. Από το σημείο στο οποίο πατάμε, το σπήλαιο εκτείνεται N-NA, με έντονη κλίση. Οι διαστάσεις του είναι 15X22μ. και με συνολικό βάθος 28,20μ.

Είναι ένας όμορφος χώρος, πολύ άνετος, με τοιχώματα καταστόλιστα. Δέκα μέτρα ψηλότερα, στα δυτικά του, υπάρχουν κλιμακωτά επίπεδα, με πολύ έντονο στολισμό από σταλακτίτες, σταλαγμίτες και λιθωματικές κολόνες. Το δάπεδό του είναι καλυμμένο με μαλακό χώμα από το οποίο συμπεραίνεται ότι για κάποιες περιόδους, εκεί λίμναζε νερό.

80. «ΠΡΙΝΙΩΤΙΣΣΑ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΑΚΟΠΛΑΓΟ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Από τον Πτελεό στρίβουμε προς το εκκλησάκι του Αη Γιώργη (στη διασταύρωση αριστερά πηγαίνοντας προς Πηγάδι) και συνεχίζουμε παραλιακά. Το σπηλαιοβάραθρο βρίσκεται πάνω από μια ρεματιά, αφού περάσουμε το λατομείο μαρμάρου πάνω στο δρόμο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Μετά από επίπονη ανάβαση δύο περίπου ωρών χωρίς μονοπάτι, ανοίγοντας δρόμο μέσα από πυκνή βλάστηση με αγκάθια βρίσκουμε το μικρό βάραθρο. Το βάθος του είναι περίπου 6μ, ενώ το άνοιγμα μικρό, περίπου 1,5μ. Δεν χρειάζεται αρμάτωμα, μόνο πρόχειρο βραχοδέσιμο για λόγους ασφαλείας. Το σπηλαιοβάραθρο φαίνεται επιχωμένο σε μεγάλο βαθμό, είναι νεκρό, έχει ελάχιστους σταλακτίτες και έναν μεγάλο, σπασμένο, επιχωμένο σταλαγμίτη. Επίσης έχει τρία πολύ μικρά παταράκια – κόγχες. Οι διαστάσεις του δεν ξεπερνούν τα 4x5μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα τόσο της εισόδου, όσο και του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά. Πέρα από κουνούπια το σπήλαιο είναι νεκρό.

81. «ΚΡΟΥΝΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το σπήλαιο που βρίσκεται 3-4 χιλιόμετρα από το Όρμο του Αχίλλειου (Όρμος Πτελεού) και στο μέσο περίπου της απόστασης Αχίλλειου – Γλύφας.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Η πρόσβαση γίνεται από αγροτική οδό που φτάνει σε απόσταση 50 περίπου μέτρων από την είσοδό του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του σπηλαίου (ύψους 2 μέτρα και πλάτος 1 μέτρο περίπου) βρίσκεται στη νότια κλιτύ χαμηλού λόφου (187μέτρα). Σε απόσταση 4-5 μέτρα ανατολικά της εισόδου βρίσκεται το στόμιο απίσχημης κινστέρνας. Πάνω ακριβώς από την είσοδο υπάρχει ορθογώνια κατασκευή, πιθανώς δεξαμενή. Μετά την είσοδο του σπηλαίου έχει διαμορφωθεί μικρός προθάλαμος μήκους 3μ, πλάτους 2,5 – 3 μ και ύψους 3μ περίπου. Ακολουθεί ο κυρίως θάλαμος μήκους 12μ, πλάτους 10μ και ύψους 0,5-2μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο είναι μικρό φυσικό καρστικό έγγοιλο, το οποίο έχει αναπτυχθεί μέσα σε λατυποκροκαλοπαγείς ασβεστολίθους. Το δάπεδο του καλύπτεται από κλαστικές αποθέσεις οι οποίες κατά κύριο λόγο είναι

προϊόν εδαφορροών από το εξωτερικό περιβάλλον του σπηλαίου. Τμήμα των αποθέσεων προέρχεται και από την αποσάθρωση της οροφής και των τοιχωμάτων του σπηλαίου. Η κινστέρνα στο εξωτερικό του σπηλαίου, έχει διανοιχθεί στους λατυποκροκαλοπαγείς ασβεστολίθους αλλά στο βάθος τους (5-6μ περίπου) φαίνεται να επικοινωνεί με τις κλαστικές αποθέσεις του σπηλαίου. Σε αυτήν την περίπτωση οι αποθέσεις στο εσωτερικό θα πρέπει να έχουν αρκετό πάχος. Σε απόσταση 80μ περίπου βόρεια της εισόδου του σπηλαίου αναπτύσσεται ο υπερκείμενος ηφαιστειακός σχηματισμός του τερτατογενούς, ανδραιοσιτικής σύστασης.

Πρέπει να τονιστεί η σημασία του μοναδικού στην κεντρική Ελλάδα ανδραιοσιτικού αυτού κοιτάσματος, καθότι όπως είναι γνωστό, ο ανδραιοσίτης κατά την αρχαιότητα αποτελούσε την κύρια πρώτη ύλη για την παραγωγή μυλόλιθων.

82. «Η ΤΡΥΠΑ ΤΗΣ ΒΔΕΛΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΑΧΙΛΛΕΙΟ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39°01.561N - 023°00.701E

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Το σπήλαιο βρίσκεται λίγο πιο έξω από το χωριό Αχίλλειο. Στρίβοντας αριστερά σε χωματόδρομο υπάρχουν χωράφια με ελιές όπου παρατηρείται και μια ρεματιά που καταλήγει σε ένα κόλπο. Από εκεί, ύστερα από περπάτημα 30 λεπτών, προχωρώντας αριστερά κατά μήκος της (βραχώδους και κάπως δύσβατης) ακτής και προσπερνώντας και ένα δεύτερο κολπίσκο, βρίσκεται ένα ανηφορικό σημείο, όπου σε 10μ από την ακτή (ανάμεσα σε πουρνάρια) βρίσκεται η είσοδος της σπηλιάς.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος είναι σχεδόν οριζόντια (0,20X0,30μ.) με 50% κλίση και οδηγεί σ' έναν μικρό θάλαμο (2X1,5μ.). Στη συνέχεια υπάρχει ένα στένωμα (40 πόντων), και μετά ακριβώς πηγάδι βάθους 5μ, που καταλήγει σε αίθουσα 3X2μ. με ύψος 2μ. Υπάρχουν νεκρωμένοι σταλλαγμίτες και σταλλακτίτες. Ωστόσο, παρατηρήθηκε σταγονορροή. Οι συνολικές διαστάσεις του σπηλαίου είναι: Μήκος 4,5μ. Βάθος 5μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα τόσο της εισόδου, όσο και του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά. Είναι έντονη η παρουσία εντόμων. Είδη ζωής: Βδέλες, δολιχόποδα, αράχνες, κουνούπια.

83. «ΚΟΡΥΦΗΣ ΧΛΩΜΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΟΡΥΦΗ ΟΡΟΥΣ ΧΛΩΜΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 05.15 N - 22° 56.46 E / υψόμετρο 820μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Για να το προσεγγίσουμε πρέπει να ανέβουμε στην κορυφή του όρους Χλωμού, (39° 05.12 N - 22° 56.41 E – υψόμ.900μ.). Από το τριγωνομετρικό της Γ.Υ.Σ. με πορεία προς τον μικρό όρμο με τις ιχθυοκαλλιέργειες, που βρίσκεται έξω από τον κόλπο στις Νηές και σε απόσταση περίπου 200μ., υπάρχει ένα μικρό ξέφωτο, ανάμεσα στην πυκνή βλάστηση του βουνού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Πρόκειται για ένα επίμηκες άνοιγμα, με διεύθυνση B-N. Το μήκος του πλησιάζει τα 10μ. και το πλάτος του κυμαίνεται από 2 έως 4 μ.

Σχεδόν στο μέσον αυτού του ανοίγματος και σε βάθος 2-2,50μ., ένας μεγάλος βράχος, σφηνωμένος ανάμεσα στα τοιχώματα του. Το σχήμα του είναι κολουρου κώνου, με μεγάλη βάση 3μ. και μικρή 0.80μ. και πάχος που πλησιάζει τα 2μ. Αν ανέβει κανείς πάνω του, είναι σαν γέφυρα. Από 'δώ και κάτω, ως τον πυθμένα του βαράθρου, το βάθος είναι 8μ. Αν συνεχίσουμε λίγο πιο κάτω, προς τα βόρεια, θα διακρίνουμε με αρκετή δυσκολία μια μικρή είσοδο, διαμέτρου περίπου 0.50μ. πιο πέρα και σε απόσταση 7μ. βορειότερα, θα βρεθούμε στην κανονική είσοδο του βαράθρου. Το έδαφος ακολουθεί την όλη κλίση του βουνού, έτσι και ολόκληρος ο σχηματισμός επιφάνειας, έχει διαφορά ύψους, από την μια ως την άλλη άκρη, περίπου 8μ.

Η είσοδος του είναι άνοιγμα διαμέτρου 2μ., καλά κρυμμένο από τους θάμνους. Είναι ένα αρκετά απότομο κατέβασμα 2,50μ., με έντονη κλίση προς τα δυτικά.

Ο πρώτος θάλαμος που σχηματίζεται, αμέσως μετά την είσοδο, έχει 5,50μ. μήκος και 2,50μ. πλάτος, με κατεύθυνση βόρεια. Λίγο πριν το τέλος του, στα νότια και προς τα πάνω, βλέπουμε ένα στενό διάδρομο, ο οποίος έξη μέτρα ψηλότερα από το δάπεδο του, οδηγεί στην μικρή είσοδο που αναφέραμε πιο πάνω. Στο τέλος αυτού του θαλάμου, είναι ένα μικρό άνοιγμα το οποίο οδηγεί στην αρχή της μεγάλης αίθουσας, του πρώτου πυθμένα του βαράθρου. Περνώντας αυτό το άνοιγμα, μας δημιουργείται η ψευδαίσθηση μιας άλλης μικρής αίθουσας, αλλά στη πραγματικότητα είναι ένας βράχος μεγάλος, στα 3μ. μπροστά μας.

Μετά απ' αυτό, έντονη κατηφορική κλίση, μας οδηγεί στο βαθύτερο σημείο του πρώτου βαράθρου. Είναι ένα τμήμα με μικρή σχετικά διάμετρο, το οποίο

κατεβαίνει για άλλα 3μ., όπου τελειώνει με πολλές λατύπες, δείχνοντας πως αν απαλλαγεί απ' αυτές, ίσως υπάρχει συνέχεια.

Συνεχίζοντας, μετά απ' αυτό για 2 μέτρα, θα βρεθούμε κάτω από το μεγάλο βράχο, γέφυρα, που αναφέραμε στην αρχή. Τέσσερα μέτρα πιο πέρα, το σπήλαιο κλείνει από πάνω μας, το δάπεδο του αποκτά κατηφορική κλίση και το πλάτος του μειώνεται στο 1,50 μ. Στα 7μ. βρισκόμαστε σε απότομο κατέβασμα. Εδώ έχει τοποθετηθεί καρφί, τύπου spit, και με την βοήθεια σχοινού, κατεβαίνουμε κατακόρυφα για 8,50 μ. Το ύψος της οροφής, σε όλο αυτό το μήκος, δεν μας ακολουθεί, διατηρώντας περίπου το επίπεδο επιφάνειας. Έτσι έχουμε ένα ύψος σ' αυτό το σημείο, περίπου 20 μ.

Κατεβαίνοντας βρισκόμαστε περίπου στο μέσον ενός μακρόστενου χώρου, με πλάτος έως 2μ. και μήκος (B-N) 11μ. Προς τα βόρεια, ανηφορίζει, η οροφή χαμηλώνει και τέλος κλείνει μετά από 6,50μ.

Σε ύψος 8,50μ. πάνω από το δάπεδο, σχηματίζεται εσοχή, σαν αίθουσα, ενώ και πάνω απ' αυτή, το ύψος είναι αρκετά μεγάλο, σχεδόν σαν το αρχικό των 20μ.

Στο βαθύτερο του σημείο, στο δάπεδο και προς τα ανατολικά, υπάρχει εσοχή, καλυμμένη με χώμα. Μέσα από το χώμα αναδύονται σταλαγμίτες, πράγμα που δείχνει, πως παλαιότερα και για μεγάλο χρονικό διάστημα, ήταν βαθύτερο.

Η τομή αυτού του μακρόστενου πηγαδιού, είναι κυματοειδής με κλίση προς τα ανατολικά.

Όπως αναφέραμε, το ανάγλυφο της επιφάνειας είναι έντονα κεκλιμένο, έτσι το μεγαλύτερο θεωρητικό βάθος όλου του σπηλαιοβάραθρου, μπορούμε να πούμε ότι είναι 29μ. Όμως είναι εύκολο, το μεγαλύτερο τμήμα του, να το επισκεφθούμε χωρίς την βοήθεια εξοπλισμού.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Στο χαμηλότερο τμήμα του, η θερμοκρασία βρέθηκε εντυπωσιακά χαμηλή στους 11⁰ C. Στα τοιχώματα του, υπάρχει αρκετός διάκοσμος, όχι αρκετά εντυπωσιακός, ενώ συναντάμε πολλά έντομα και αρκετούς γυμνοσάλιαγκες. Στο πιο πάνω θάλαμο, ο σπηλαιοίος έχει οπτική επαφή με το εξωτερικό περιβάλλον, η θερμοκρασία μετρήθηκε στους 14,5⁰ C. Στα τοιχώματα του, κυρίως στα νότια, υπάρχουν αρκετά βρύα.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Ο ορεινός όγκος του Χλωμού, όπου και το σπήλαιο, αποτελείται από ασβεστόλιθους και δολομίτες, συμπαγείς, λευκούς έως μαύρους, μεταμορφωμένους σε μάρμαρα, με αρκετά απολιθώματα, μεσοτριάδικής περιόδου.

84. «ΚΟΡΥΦΗΣ ΧΛΩΜΟΥ - ΜΙΚΡΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΚΟΡΥΦΗ ΟΡΟΥΣ ΧΛΩΜΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 04.59 N - 22° 56.57 E / υψόμετρο 823μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Στην επιστροφή από το μεγάλο σπηλαιοβάραθρο της κορυφής, και περίπου σε απόσταση 300μ. από το τριγωνομετρικό της Γ.Υ.Σ., με κατεύθυνση προς ένα σχηματισμό από πέτρες, στη μορφή οβελίσκου, συναντάμε το σπηλαιοβάραθρο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του είναι ένα άνοιγμα 1,20 X 2,80μ. Από το χείλος της εισόδου, ως τον πυθμένα, κατεβαίνουμε 5,80μ. με την βοήθεια ενός σχοινιού. Το σημείο κατάβασης, είναι ένας κώνος, από φερτά υλικά.

Από εκεί συνεχίζει προς δύο κατευθύνσεις, μια στις 106° με μήκος 5,40μ. και μια στις 335° με μήκος 3μ. Και οι δύο αυτές κατευθύνσεις, είναι κατηφορικές, με μεγάλες πέτρες στο δάπεδο. Προς την μικρή πλευρά κατεβαίνει για 1,60μ. και στην μεγάλη 2μ.

Ουσιαστικά πρόκειται για ένα θάλαμο μέγιστου μήκους 8,40μ. και μέγιστου πλάτους 3μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Στο δάπεδο του, ανάμεσα στις πέτρες, υπάρχουν σκελετοί από ζώα, στα τοιχώματα του πολλά μυγάκια και μερικούς μεγάλους βάτραχους. Στο βορεινό του τμήμα, υπάρχουν πολλά βρύα και στο νότιο υπάρχει αρκετός διάκοσμος, όχι ιδιαίτερης αισθητικής αξίας.

85. «ΚΑΝΕΝΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΑΧΙΛΛΕΙΟ Ν.ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ - ΤΡΑΓΟΒΟΥΝΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 00' 43" B - 22° 59' 21" A / Υψόμ. 150 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ακολουθούμε τον παραλιακό ασφαλτόδρομο που οδηγεί από το Αχίλλειο στον Αγ. Δημήτρη και Φανό. Περίπου 2 χλμ. από το χωριό, στα δεξιά, στην έξοδο ενός μικρού φαραγγιού, υπάρχει το εκκλησάκι του Αγ. Γεωργίου. Σταματάμε και αφήνουμε εκεί το αυτοκίνητο. Παίρνουμε το μονοπάτι στα αριστερά της ρεματιάς και ανηφορίζουμε. Μετά από 45' χαλαρού βαδίσματος πάνω στο μονοπάτι, φτάνουμε στην είσοδο της σπηλιάς, η οποία φαίνεται από το δρόμο και το εκκλησάκι.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ένα μεγάλο μέρος του χώρου γύρω από το σπήλαιο είναι αποψιλωμένο από δέντρα. Υπάρχουν μόνο πολλά χόρτα που καλύπτουν όλη την γύρω επιφάνεια. Ολόκληρη η περιοχή είναι επικλινή με κλίση ανάλογη με την κλίση του βουνού. Γύρω από την είσοδο υπάρχουν κοπριές ζώων και ίχνη από ανθρώπινη παρουσία.

Η είσοδος του είναι ευρύχωρη σε σχήμα πυραμίδας, βρίσκεται στη βάση μιας μικρής ορθοπλαγιάς και εμπρός της υπάρχει ένα δέντρο και μια ξερολιθιά με ύψος 2-3 λίθων.

Μπαίνοντας μέσα διαπιστώνουμε ότι όλο της το δάπεδο είναι σχεδόν επίπεδο με χώμα μαλακό σαν χονδρόκοκκη σκόνη ανακατεμένη από ζώα. Είναι προφανές πως το σπήλαιο αυτό χρησιμοποιείται ως στάνη το καλοκαίρι.

Συνεχίζοντας προς το βάθος του, βλέπουμε πως ολόκληρο είναι τελείως ίσιο σαν μια γαλαρία. Το ύψος, το πλάτος και οι κλίσεις της οροφής του είναι σχεδόν παντού τα ίδια. Σε όλο του το μήκος, 33 μ., το δάπεδο είναι το ίδιο μαλακό χονδροκοσκινισμένο χώμα με πάχος περίπου 15 εκ., ενώ από κάτω υπάρχει στρώμα χώματος σκληρότερο πια.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο έχει διανοιχτεί σε ασβεστολιθικό πέτρωμα, το οποίο δεσπόζει στο βουνό. Στο σημείο όμως που το σπήλαιο τελειώνει, το πέτρωμα γίνεται σχιστολιθικό. Κατά την επίσκεψη και σε μήκος 8 μ. από την είσοδο και κοντά στο κέντρο του διαδρόμου, βρέθηκε ένα λυχνάρι (όχι ιδιαίτερης αξίας), επιφανειακό, το οποίο φωτογραφήθηκε επί τόπου, πάρθηκε και παραδόθηκε στον δήμαρχο Πτελεού. Μια μικρή νυχτερίδα και αρκετά έντομα του εξωτερικού περιβάλλοντος (όχι σπηλαιόβια) παρατηρήθηκαν.

Το σπήλαιο φωτίζεται σε όλο του το μήκος από το φως που εισέρχεται από την είσοδο, ιδιαίτερα τις απογευματινές ώρες, μιας και η είσοδος του είναι στραμμένη δυτικά.

Στον εξωτερικό χώρο του σπηλαίου, παρότι υπήρχαν πυκνά χόρτα, σε κάποιο καθαρό, μικρό σημείο βρέθηκε ένα μικρό μαύρο κακοημένο όστρακο με άσχημο και χονδρόκοκκο πηλό, που έδειχνε αρκετά παλιό.

Δεν παρουσιάζει σπηλαιολογικό ενδιαφέρον, καθώς δεν υπάρχει πουθενά διάκοσμος. Ωστόσο είναι ένα πολύ καλό καταφύγιο, το οποίο χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα.

86. «ΔΕΣΠΟΤΗ ΤΡΥΠΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ ΠΤΕΛΕΟΥ (ΤΟΠΩΝΥΜΙΟ: ΒΟΝΙ ΔΑΣΑ)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39^Ο 01.160' N 22^Ο 53.997' E, υψόμ. 890μ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο είναι ανενεργό, με έντονο διάκοσμο, όπως κουρτίνες, μέδουσες, κολώνες, σταλακτίτες. Οι μύτες των σταλακτιτών φτάνουν στο μπαζωμένο τμήμα του σπηλαίου, το οποίο έχει μπαζωθεί από πέτρες, χώμα και κλαδιά. Πριν από χρόνια το σπήλαιο συνεχιζόταν, τώρα όμως είναι κλειστό. Το σπήλαιο έχει μόνο μια είσοδο. Το συνολικό του βάθος είναι 17,30μ. Ο μύθος αναφέρει ότι οι κάτοικοι του Παλιοχωρίου για να τιμωρήσουν τον Δεσπότη του χωριού για την ανάρμοστη συμπεριφορά του, τον είχαν πετάξει στο βάραθρο.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα της εισόδου, όσο και του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά. Σε όλο το σπήλαιο βρέθηκαν γουανό, δολιχόποδα, σκαθάρια, κουνούπια, γυμνοσάλιαγκες και ρίζες δέντρων. Επίσης βρέθηκαν ένα κρανίο σκύλου, κρανία κατσικιών και ένα ανθρώπινο κρανίο.

87. «ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΘΥΛΚΑΚΙ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39^Ο 04.635' N 22^Ο 57.790' E, υψόμ. 446μ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ξεκινώντας από τον Πτελεό πηγαίνουμε προς την περιοχή Θυλκάκι, όπου υπάρχει μια δεξαμενή, σε υψόμετρο 487μ. περνάμε τη δεξαμενή και μετά από 50μ κατηφορίζουμε μέχρι τα 446μ. Από την είσοδο του σπηλαίου είναι ορατό σε ευθεία γραμμή το κάστρο. Συνολικά η διαδρομή περιλαμβάνει 2χλμ ασφαλτο, 4χλμ χωματόδρομο μέτριας βατότητας και 100μ περίπου μονοπάτι.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Πρόκειται για βάραθρο, βάθους περίπου 5μ και μέγιστου πλάτους 2,5μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα της εισόδου, όσο και του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά.

Δ. Σηπιάδος

88. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΠΡΟΜΥΡΙΟΥ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Σε μικρή απόσταση από το χωριό Προμύρι.

89. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΜΗΛΙΝΑΣ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Μεταξύ των χωριών Μηλίνα και Πηγές

90. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΛΑΥΚΟΥ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Κοντά στο χωριό Λαύκος

Δ. Σκιάθου

Τρία σπήλαια εντοπίστηκαν από τις πηγές αλλά λόγω έλλειψης πόρων δεν κατέστη δυνατή η συλλογή στοιχείων. Έτσι, απλά αναφέρονται ως υπάρχοντα.

91. «ΜΕΓΑΛΗ ΣΠΗΛΙΑ»

92. «ΧΑΛΚΙΝΗ ΣΠΗΛΙΑ»

93. «ΓΑΛΑΖΙΑ ΣΠΗΛΙΑ»

Δ. Σκοπέλου

94. «ΠΑΝΟΡΜΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Στη θέση «Καμπαΐλια» δυτικά του οικισμού «Πάνορμος» και ακριβώς μετά τα τελευταία σπίτια, στη ρίζα μικρού λοφίσκου, βρίσκεται το ομώνυμο σπήλαιο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του έχει πλάτος 80cm και ύψος 1,8μ. Αποτελείται από ένα μικρό θάλαμο μεγίστων διαστάσεων 3X6 μ. Στα τοιχώματα και στην οροφή υπάρχουν ελάχιστα ίχνη λιθωματικού διάκοσμου. Το δάπεδο καλύπτεται από λεπτόκοκκο ίζημα. Επί της επιφάνειας του ιζήματος υπάρχουν διάσπαρτα ασβεστολιθικά τεμάχια που είτε προέρχονται από την οροφή είτε είναι φερτά από τον εξωτερικό χώρο. Δεν παρατηρήθηκαν ίχνη αρχαίων στο εσωτερικό του σπηλαίου. Στον εξωτερικό χώρο εντοπίστηκαν ελάχιστα όστρακα ιστορικών και νεώτερων περιόδων.

95. «ΚΟΥΡΟΥΝΙ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το δεύτερο σπήλαιο βρίσκεται στη θέση Κουρούνι (ή Μορτέρο) και σε απόλυτο υψόμετρο περί τα 300μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Προσεγγίζεται από τον κεντρικό δρόμο της Σκοπέλου μέσω χωματόδρομου μέτριας βατότητας και μήκους περίπου 1,5 χλμ. Στη συνέχεια και μετά από κατηφορική πορεία 10' περίπου, μέσα στην κοίτη ρέματος βρίσκεται κανείς στην είσοδο του σπηλαίου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Αυτή έχει πλάτος 10μ. και είναι φραγμένη με ξερολιθιά ύψους 2-2,5μ. τοποθετημένη από ποιμένες της περιοχής που χρησιμοποιούν το σπήλαιο για σταλισμό ζώων.

Το σπήλαιο αποτελείται από ένα και μοναδικό θάλαμο διαστάσεων 10X11μ. Το δάπεδο είναι καλυμμένο με σκληρό και συμπαγές στρώμα ιζήματος ζωικής προέλευσης με αργιλικές και ασβεστολιθικές προσμίξεις.

Δεν παρατηρήθηκαν ίχνη αρχαίων τόσο στον εσωτερικό όσο και στον εξωτερικό χώρο, όπου η πυκνή βλάστηση δυσχεραίνει τον εντοπισμό αρχαιολογικού υλικού.

96. «ΚΡΥΦΟΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το σπήλαιο αυτό βρίσκεται στη θέση «Λακάκια» σε απόλυτο υψόμετρο περί τα 100μ. και συγκεκριμένα επί του λόφου «Τραχήλι», όπισθεν συγκροτήματος ξενοδοχειακού συγκροτήματος.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο παρουσιάζει επιμήκη μορφή με κύρια διεύθυνση ανάπτυξης Α-Δ, μήκος (σε αυτή τη διεύθυνση) 32μ. και μέγιστο πλάτος 6,5μ.

Η πρόσβαση στο εσωτερικό πραγματοποιείται από άνοιγμα στην οροφή του σπηλαίου διαστάσεων 6,5X7μ. Αυτό προέρχεται από κατάπτωση της οροφής, πράγμα που αποδεικνύεται από τον κώνο των υλικών που υπάρχει ακριβώς κάτω από το άνοιγμα. Συνεπώς κατά το παρελθόν το σπήλαιο ή ήταν τυφλό ή διέθετε είσοδο μικρότερων διαστάσεων.

Η μοναδική αίθουσα του σπηλαίου παρουσιάζει ένα στένωμα στο δυτικό άκρο της και στη συνέχεια κόγχη συνολικού μήκους 5μ., πλάτους 1-2μ. και ύψους 2-0,5μ. Η κόγχη αυτή είναι και το μοναδικό τμήμα του σπηλαίου που, όντας προστατευμένο από τις εξωτερικές συνθήκες, παρουσιάζει ανάπτυξη λιθωματικού διακόσμου, ενώ τα τοιχώματα του υπολοίπου σπηλαίου είναι γυμνά. Σήμερα η ανάπτυξη του διακόσμου έχει διακοπεί λόγω της δημιουργίας του μεγάλου ανοίγματος εισόδου και συνεχίζεται μόνο στο δυτικότερο άκρο του σπηλαίου σε μικρή έκταση. Κόγχη διαστάσεων 4,5X6μ. υπάρχει επίσης στο ανατολικό άκρο του σπηλαίου.

Στο δάπεδο του σπηλαίου υπάρχει ίζημα πάχους περίπου 20εκ. συγκεντρωμένο κυρίως στο κεντρικό τμήμα του σπηλαίου, επί του κώνου των υλικών.

Λόγω της πυκνής βλάστησης που υπάρχει στο δάπεδο του σπηλαίου, η δυνατότητα εντοπισμού αρχαίων ήταν πολύ περιορισμένη. Παρατηρήθηκαν μόνο δύο πρόσφατες ξερολιθιές. Ο περιβάλλον το σπήλαιο χώρος δεν παρουσιάζει ίχνη αρχαίων.

97. «ΚΟΡΑΚΟΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται στην δεξιά πλευρά του όρμου Αγνώντας Σκοπέλου σε απόσταση 400 μ. από το μυχό του.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ο μόνος τρόπος επίσκεψης του σπηλαίου είναι με πλωτό μέσο από τον Αγνώντα, ο οποίος συνδέεται με την πρωτεύουσα με αμαξιτό ασφαλτοστρωμένο δρόμο 10χλμ. περίπου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Α.Σ.Μ. 2633 Η είσοδος του σπηλαίου έχει σχήμα αψιδωτό με διαστάσεις 8X8μ. (πλάτος X ύψος), που καλύπτεται κατά ένα ποσοστό από πεσμένα βράχια. Το εσωτερικό του αποτελείται από ένα θάλαμο με διαστάσεις 20 X 15 X 8 μ. (μήκος X πλάτος X ύψος), ο οποίος χωρίζεται εις δυο θαλάμους από τεράστια πέτρινη κολώνα, που βρίσκεται μετά το κέντρο του και προς τα δεξιά. Το δάπεδό του όπου εισχωρεί η θάλασσα σχεδόν ως το τέλος, καλύπτεται κατά τμήματα από πεσμένα βράχια. Στο τέλος του θαλάμου διανοίγονται δυο παράλληλες εσοχές με μήκος 3 μ. που το δάπεδό τους καλύπτεται από άμμο. Επίσης στο τέλος του αριστερού τοίχου διανοίγεται άλλη εσοχή με μήκος 5X4X3μ. καλυμμένη με νερό βάθους 2μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο διανοίχτηκε από την θαλάσσια διάβρωση. Από την οροφή του αποσπάσθηκαν οι ογκόλιθοι που βρίσκονται στο δάπεδό του. Τα θαλασσινά κύματα, που εισχωρούσαν σε αυτό, διεύρυναν το κοίλωμά του. Οι περιστροφικές κινήσεις τους το χώρισαν σε δυο θαλάμους και παράλληλα διάνοιξαν τις μικρότερες κοιλότητες.

98. «ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Το σπήλαιο διανοίγεται στην δεξιά πλευρά του όρμου Αγνώντας περίπου 200μ. πριν από το σπήλαιο «Κορακοσπηλιά».

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Α.Σ.Μ. 6552 Η είσοδος του σπηλαίου έχει σχήμα ορθογώνιο. Ακολουθεί την κλίση του πετρώματος, με διαστάσεις 5X5μ. (πλάτος X ύψος) και καλύπτεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό από ογκόλιθους. Το εσωτερικό του σπηλαίου αποτελείται από ένα παραλληλόγραμμο θάλαμο με διαστάσεις 12X5X5μ. (μήκος X πλάτος X ύψος). Στο δεξιό τοίχο του διανοίγεται εσοχή με διαστάσεις 4X2,5X2μ. Ολόκληρο το σπήλαιο καλύπτεται από θαλάσσιο νερό και μόνο προς το τέλος του καλύπτεται από άμμο.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο διανοίχτηκε κατά τον ίδιο τρόπο με το σπήλαιο «Κορακοσπηλιά».

99. «ΤΡΥΠΗΤΗ ΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται προς το τέλος του όρμου Αγνώντας Σκοπέλου σε απόσταση ενός μιλίου περίπου από το μυχό του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: ΑΡ. 6551 Αποτελείται από δυο κοιλώματα. Το πρώτο με διαστάσεις 17X35X10-6μ.(μήκος X πλάτος X ύψος). Το δεύτερο, παράλληλο με το πρώτο, έχει διαστάσεις 12X9X6μ. Η επίσκεψή του γίνεται και από βόρεια προς νότια και από ανατολικά προς δυτικά.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο διανοίχτηκε από τα θαλασσινά κύματα από Βορρά προς Νότο και στη συνέχεια προς Ανατολή όπου διανοίχτηκε η δεύτερη είσοδος. Οι διαστάσεις του ήταν πολύ μεγαλύτερες, αλλά κατέπεσε το μεγαλύτερο μέρος της οροφής του και τα τμήματά της πλαισιώνουν το σπήλαιο δίνοντάς του φαντασμαγορική όψη.

100. «ΤΟΥ ΦΑΡΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του όρμου Αγώντας Σκοπέλου, σε απόσταση διακοσίων μέτρων περίπου από τον μυλό του.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Α.Σ.Μ. 6553 Αποτελείται από ένα κοίλωμα με διαστάσεις 9X5X4X2μ. (μήκος X πλάτος X ύψος X βάθος νερού), Στους δυο τοίχους του σπηλαίου έχουν διανοιχτεί εσοχές. Η πρώτη εσοχή στο δεξιό τοίχο έχει μήκος 1,5 μέτρο. Η δεύτερη εσοχή του αριστερού τοίχου έχει μήκος 3,5 μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο διανοίχτηκε από τα θαλασσινά κύματα, από Βορρά προς Νότο.

127. «ΜΑΚΡΥΡΑΧΗ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Σκόπελος

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βρίσκεται στα Ν-ΝΑ του νησιού.

Δ. Σούρπης

101. «ΑΡΑΧΝΟΣΠΗΛΙΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΤΟΜΑΡΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 03' 540"Β - 22° 50' 292"Α / Υψόμ. 408 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Μετά το παλιό μοναστήρι της Παναγιάς Ξενίας και πριν φτάσουμε στην Βρύναινα, κάνουμε αριστερά.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι βάραθρο με ασβεστολιθικό πέτρωμα. Η είσοδος της σπηλιάς είναι δυτική με διαστάσεις 1,50Χ0,50 μ. Βρίσκεται στη ρίζα των βράχων και εντοπίζεται δύσκολα, λόγω της πυκνής θαμνώδους βλάστησης. Στην αρχή της εισόδου, το έδαφος αποτελείται από χώμα και ξερά φύλλα, ενώ στην πορεία αλλάζει σε βράχια και μικρές σχισμές. Αρχικά η κλίση είναι αρνητική 20%. Η διάκλαση μετά από 18 μ. οδηγεί σε πολύ στενή σχισμή. Μετά τη σχισμή το σπήλαιο προχωράει άλλα 5 μ. οριζοντίως, στενεύοντας αρκετά όμως λόγω βράχων. Ακριβώς μετά από τη σχισμή και ύστερα από εκκαθάριση μεγάλων πετρών και μπαζών, το σπήλαιο οδηγεί σε βάραθρο με πολύ στενή δίοδο 7 μ. βάθους, στο τέρμα της οποίας ανοίγεται αίθουσα 3Χ3 μ. με κοφτερά βράχια και έδαφος από χώμα και βράχο. Εδώ έχουν δημιουργηθεί και πολλές σχισμές λόγω εισροής υδάτων.

Μετά την αίθουσα το σπήλαιο κατηφορίζει γύρω στα 2 μ. και οδηγεί σ' ένα δεύτερο επίπεδο όπου στενεύει αρκετά και χρειάζεται έρπηνη για να προχωρήσουμε. Στο χώρο αυτό υπάρχει ένα πολύ στενό βάραθρο, γύρω στα 4 μ. βάθος. Σ' αυτό δεν πραγματοποιήθηκε διείσδυση, λόγω υπερβολικού στενώματος και έλλειψης ατόμων και υλικών. Στον ίδιο χώρο σε κάποιο του σημείο υπάρχει ένα πολύ στενό πέρασμα, λόγω πτώσης βράχων, και οδηγεί σ' ένα μεγαλύτερο άνοιγμα διαστάσεων 2,5Χ3Χ2μ. ύψος, όπου υπήρχαν ανοίγματα στην οροφή του. Αυτά στένευαν ύστερα από 5μ. κατακόρυφου ύψους, λόγω πτώσεων βράχων. Εδώ το σπήλαιο δείχνει να τερματίζει.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Το σπήλαιο δεν έχει διάκοσμο. Έντονη είναι η παρουσία εντόμων. Εντοπίστηκαν 7 διαφορετικά είδη, μεταξύ των οποίων αράχνες, νυχτερίδες και δολιχόποδα.

102. «ΚΥΔΩΝΙΤΣΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΒΡΥΝΑΙΝΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 05' 45" Β - 22° 48' 22" Α / Υψ. 416 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Ξεκινώντας από τον Αλμυρό, περνάμε τις πηγές της Κεφάλωσης και ανηφορίζουμε για τα βουνά της Βρύναινας. Περνώντας το καινούργιο μοναστήρι της Παναγιάς Ξενίας ('γυναικείο'), φτάνουμε στην εκκλησία του Αγ. Γεωργίου που βρίσκεται λίγο πιο πέρα. Μπροστά της έχει ένα μεγάλο προαύλιο ενώ πάνω στο δρόμο υπάρχει και πηγή με μόνιμα τρεχούμενο νερό. Δίπλα στον τοίχο της υπάρχει χωματόδρομος ο οποίος φεύγει ανηφορικά προς το βουνό, αφήνοντας έτσι πίσω μας την ασφαλτο. Φτάνοντας στο ψηλότερο σημείο του δρόμου φαίνεται μπροστά μας το σύνολο της Όθρεως και το χωριό Κοκκωτοί. Κατηφορίζοντας, περνάμε μια ποτίστρα στα αριστερά μας. Πιο κάτω, μετά από μια αριστερή στροφή, προσπερνάμε μια στάνη και ένα δρόμο επίσης στα αριστερά μας. Στα 3500 μ. από την αρχή του χωματόδρομου υπάρχει μια άλλη στάνη στα δεξιά μας. Εκεί σύριζα με τη στάνη στρίβουμε δεξιά σε έναν πολύ άσχημο δρόμο. Περνά εμπρός από την στάνη, ανηφορίζει, στρίβει αριστερά και τελειώνει σ' ένα άνοιγμα όπου μπορεί να γίνει αναστροφή του αυτοκινήτου. Εδώ υπάρχει και μια κακοφτιαγμένη αποθήκη με σανό και άχυρο για ζώα. Αφήνουμε το αυτοκίνητο και ανηφορίζοντας δεξιά -ΝΑ-, λίγα μέτρα πιο πάνω βρισκόμαστε στο άνοιγμα του σπηλαίου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το σπήλαιο είναι ανοιγμένο σε ασβεστολιθικά πετρώματα. Είναι ένα κυκλικό έγκοιλο του οποίου έχει πέσει ένα τμήμα της οροφής του στα ΒΔ-Δ.

Τα υλικά της οροφής που έπεσαν, του δημιούργησαν ένα μεγάλο άνοιγμα, το οποίο επιτρέπει στο φως του ήλιου να φτάσει ακόμη και στα βαθύτερά του σημεία, ειδικά όταν ο ήλιος βρίσκεται δυτικά.

Τα ίδια υλικά έχουν δώσει στο σπήλαιο μια έντονη κλίση προς τα ανατολικά, με πολλούς βράχους καλυμμένους με χώμα, κάνοντας την κατάβαση προς το βάθος του ομαλή.

Στα ΝΑ ένα μεγάλο τμήμα είναι καθαρό δίχως βράχους αλλά με μικρές πέτρες, χώμα και κοπριά από ζώα. Εδώ μπορούν άνετα να φιλοξενηθούν ζώα, ως στάνη, ίσως όχι όλη τη διάρκεια του έτους, αλλά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Μια τέτοια εκδοχή οδηγεί στη σκέψη ότι ίσως και παλιότερα συνέβαινε κάτι τέτοιο, οπότε μια ανασκαφή στα χαμηλά του σημεία μας έδινε κάποια ευρήματα ιστορικά ή

παλαιοντολογικά, τα οποία θα μας διαφώτιζαν περισσότερο και για την ιστορία του ίδιου αλλά και της ευρύτερης περιοχής.

Οι οροφές του σχεδόν όλες είναι καλυμμένες με σταλακτιτικό υλικό, όχι σε θεαματικούς σχηματισμούς, αλλά είναι αρκετοί. Το ίδιο συμβαίνει και με τα τοιχώματά του.

Η κλίση της οροφής του έχει διεύθυνση από δυτικά προς ανατολικά με μια ασυνέχεια προς τα ανατολικά, και διεύθυνση B-N.

Στο δάπεδό του υπάρχει χαμηλή βλάστηση (χορτάρια) σε ολόκληρη την έκτασή του. Στα κεκλιμένα τμήματα του δαπέδου υπάρχουν ίχνη από τοιχοδομή, ξερολιθιά, παλούκια και σύρματα σε ένα του σημείο, καθώς και κάποια διαμόρφωση μονοπατιού το οποίο κατεβαίνει ομαλά ως τα χαμηλά του.

Από ένα σημείο του ανοίγματος του στομίου του κρέμονται φυτά από το δάσος που υπάρχει γύρω του.

Στα ΒΑ-Β και στο βάθος του υπάρχει ένα μικρό ανέβασμα σε βράχους και πάνω τους διανοίγεται μια μικρή χαμηλή αίθουσα με ΒΑ-Β διεύθυνση. Εδώ μπορούν να μείνουν μερικά άτομα.

Το γενικό του σχήμα είναι κυκλικό με διάμετρο 28-30 μέτρα, το δε ύψος στα καλυμμένα του σημεία είναι αρκετά μεγάλο και φτάνει έως τα 7,5 μέτρα, δημιουργώντας έτσι έναν ευρύχωρο και άνετο χώρο.

103. «ΤΕΤΡΑΣΤΟΜΟ»

ΠΕΡΙΟΧΗ – ΘΕΣΗ: ΒΡΥΝΑΙΝΑ - ΚΟΡΥΦΟΥΛΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39° 03' 54'' Β - 22° 50' 31'' Α / υψόμ. 420 μ.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Από τη Σούρπη κατευθυνόμαστε βορειοδυτικά. Στη διασταύρωση της Μονής Ξενιάς στρίβουμε αριστερά, περνάμε κάτω από την εθνική οδό και κατευθυνόμαστε προς Βρύναινα. Προσπερνάμε τις δύο Μονές (νέας και παλιάς Ξενιάς), και φτάνουμε σε μεγάλη δεξιά στροφή, με κατεύθυνση δυτική. Μπροστά μας αντικρίζουμε το φαράγγι, το οποίο βλέπουμε αριστερά μας κατά τη διαδρομή, ενώ στα αριστερά μας υπάρχει λιβάδι που το διασχίζει χωματόδρομος. Παίρνουμε τον χωματόδρομο και όταν ανηφορίσει (περίπου στα 250μ) σταματούμε. Δεξιά μας υπάρχει ένα καλά διαμορφωμένο μονοπάτι, στους πρόποδες λευκών βράχων με την ονομασία «Κορυφούλα». Ακολουθώντας το μονοπάτι, μετά από 50μ φτάνουμε σε πλάτωμα. Αριστερά μας αφήνουμε την

Κορυφούλα και συνεχίζουμε δεξιά (νοτιοδυτικά) ανεβαίνοντας τους μικρούς βράχους, που μοιάζουν με κατάλοιπα κάστρου (περίφραξη). Φτάνουμε σε επίπεδο βραχώδες έδαφος και αριστερά μας ανάμεσα στα βράχια ξεπροβάλλει το μικρό άνοιγμα της **είσοδου III** του σπηλαίου, ενώ από πάνω της είναι η κορυφή αυτού του ασβεστολιθικού σχηματισμού. Χρησιμοποιούμε τη θέση αυτή σαν σημείο αναφοράς για τις υπόλοιπες εισόδους του σπηλαίου. Έτσι:

- ✓ Με κατεύθυνση νότια κατηφορίζουμε τη βραχώδη λαγκαδιά και μετά από 20μ φτάνουμε στην ευρύχωρη **είσοδο I**
- ✓ Με κατεύθυνση νοτιοδυτικά κατεβαίνουμε ανάμεσα σε βράχια και σε 15μ φτάνουμε στην **είσοδο II** (περίπου στα μισά υψομετρικά της διαδρομής ως την είσοδο I)
- ✓ Είκοσι μέτρα δυτικότερα βρίσκεται η **είσοδος IV** με δύο ανοίγματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είσοδος II, κεντρική αίθουσα: Η διείσδυση γίνεται από μικρό άνοιγμα σε επικλινές επίπεδο, το οποίο φαρδαίνει και ακολουθεί 3,5μ απότομο κατέβασμα. Επιθυμητό είναι πριν από την είσοδο, να δέσουμε ένα σκοινί για τη διευκόλυνσή μας έως το κατέβασμα και την προσπέλασή του. Ακολουθεί φαρδύς κατηφορικός διάδρομος, το δάπεδο του οποίου είναι καλυμμένο με πέτρες. Στο τέλος ανηφορίζει, ενώ μπροστά μας προβάλλει μια μεγάλη αίθουσα κεντρική. Βρισκόμαστε 2μ ψηλότερα από το δάπεδο της, οπότε ένα σχοινάκι ή μια σκάλα με βραχοδέσιμο είναι χρήσιμο για το κατέβασμα. Δεξιά ανοίγονται γαλαρίες που είτε ενώνονται, είτε καταλήγουν σε αδιέξοδα (νερό, καμινάδες και μπλοκάζ). Μόνο σε ένα σημείο, όπου υπάρχει άνοιγμα στο δάπεδο (κορυφή καμινάδας) μπορούμε να περάσουμε κατευθυνόμενοι προς την είσοδο III. Η προσπέλαση είναι πιο βατή μέσω σπειροειδούς γαλαρίας δεξιά της τρύπας, αλλά είναι πολύπλοκο και δεν συνιστάται σε μη γνώστες του σπηλαίου. Αριστερά υπάρχουν ογκόλιθοι. Μπορούμε να ακολουθήσουμε 2 διαδρομές που θα μας βγάλουν σε φαρδιά, λασπωμένη γαλαρία. Η μία είναι ανάμεσα στους ογκόλιθους, μέσα από στενά περάσματα με ωραίο διάκοσμο, ενώ η δεύτερη τους παρακάμπτει από δεξιά, κατηφορίζοντας στο διάδρομο της αίθουσας, ο οποίος καταλήγει σε λιμνούλες, ενώ στη συνέχεια απαιτείται σκαρφάλωμα στα βράχια ανατολικά. Στη μέση περίπου της διαδρομής της γαλαρίας υπάρχει λαθρανασκαφή. Προχωρώντας ως το τέλος της, αριστερά και πάνω υπάρχει στενή καμινάδα, η οποία οδηγεί στην είσοδο IV. Εδώ, μπορεί να γίνει είτε αναρρίχηση, είτε καταρρίχηση με σκοινί από πάνω.

Είσοδος I: περνώντας το μεγάλο άνοιγμα της βρισκόμαστε σε φωτισμένη γαλαρία. Στην αριστερή πλευρά διακρίνεται βάραθρο με τρία διαδοχικά ανοίγματα, το τελευταίο από τα οποία χρησιμοποιούμε. Υπάρχουν 6 καρφιά τύπου SPIT Ø8, από τα οποία δένουμε τα σχοινιά για να κατέβουμε. Στα 5μ του βάραθρου αρματώνουμε παρέκκλιση με βραχοδέσιμο στον απέναντι τοίχο και συνεχίζοντας την κατάβαση προσγειωνόμαστε δίπλα στο **σημείο A**. Υπάρχουν παράλληλα τμήματα στο δεξιό μέρος, μετά την είσοδο, από τα οποία μπορούμε να αποφύγουμε το βάραθρο και να κατέβουμε χωρίς αρμάτωση στο **σημείο A**, αλλά είναι σχετικά περίπλοκο.

Είσοδος III: Μετά το μικρό άνοιγμα της εισόδου ακολουθεί επικλινές, το ποίο προσπερνιέται εύκολα με καταρρίχιση, καταλήγοντας σε μικρή αίθουσα. Από εδώ η διεύθυνση είναι δεξιά και κάτω. Μετά από κρήμνιση 1μ ακολουθεί το πρώτο βάραθρο περίπου 8μ. Η προσέγγιση και προσπέλασή του γίνεται με αρμάτωμα από την αίθουσα, ενώ το κεντρικό έρεισμα είναι αριστερά σε βράχο όπου υπάρχει καρφί. Κατεβαίνοντας φτάνουμε σε μεγαλύτερη, αίθουσα, στο χαμηλότερο επίπεδο της οποίας αρχίζει στενή γαλαρία. Προσπερνώντας 2 μικρά κατεβάσματα καταλήγουμε σε βάραθρο. Αυτό αρματώνεται με τη βοήθεια Υ βραχοδεσίματος, οπότε φτάνουμε στην τελευταία και μεγαλύτερη αίθουσα, περίπου 9μ παρακάτω και 36μ από την είσοδο. Το δάπεδο είναι βραχώδες, ενώ οι τοίχοι επικαλυμμένοι με σταλαγματικό υλικό έναντι του βάραθρου και με οξειδία του σιδήρου οι εφραπτόμενοι στην προβολή του. Η αίθουσα τελειώνει στα αριστερά μετά από 9μ με 2 ανοίγματα. Το δεξί οδηγεί προς τα κάτω σε επιφάνεια νερού, ενώ το αριστερό σε στενές γαλαρίες, καμινάδες και επικίνδυνα ασταθή μπλοκάζ. Στο δεξί μέρος της αίθουσας, στα 6μ περίπου υπάρχει ογκόλιθος που τη διαιρεί. Αριστερά από τον ογκόλιθο περνάμε σε λαβυρινθώδεις γαλαρίες με αίθουσες με νερό, διάκοσμο και ευρήματα. Μια από αυτές συνδέεται με την προαναφερόμενη κεντρική είσοδο. Δεξιά από τον ογκόλιθο ανεβαίνοντας ως την κορυφή φτάνουμε σε αίθουσα με σταλαγματικό διάκοσμο, στο τέρμα της οποίας ανηφορίζει καμινάδα με αδιέξοδο, ενώ αριστερά προβάλλει αχανής φούρνος (πρέσα) με υπέροχο διάκοσμο· σταλαγμίτες, σταλακτίτες, κολόνες. Στο μέσο της διασχίζεται από σταλαγματικό ποτάμι, ενώ η αριστερή πλευρά της είναι στο κενό. Προχωρούμε στο απέναντι άκρο του ρήγματος (περίπου 22μ), προσέχοντας μην καταστρέψουμε το διάκοσμο, λόγω του χαμηλού ύψους της (περίπου 1,1μ) και κατεβαίνουμε προσεκτικά με ελεύθερη καταρρίχιση το διάζωμα (περίπου 2μ) που

μας χωρίζει με την αίθουσα διαστάσεων 25x10μ περίπου. Στο βορειοανατολικό της τμήμα ξεκινά λίμνη με βάθος 3μ περίπου. Στην οροφή της υπάρχουν ίχνη μεγάλης αποικίας νυχτερίδων, αλλά κανένα εύρημα παρουσίας ανθρώπου.

Είσοδος IV: είναι διηρημένη από μεγάλο βράχο στα δυο. Απ' όπου κι αν εισέλθουμε θα βρεθούμε σε φωτισμένη αίθουσα, όπου εντοπίζονται 3 διευθύνσεις. Η πρώτη, μπροστά, είναι στενή σήραγγα μπαζωμένη με πέτρες (ανθρώπινος παράγοντας). Στην δεύτερη, δεξιά, προσπερνώντας μια στενή τρύπα 0,5μ περίπου από το έδαφος πέφτουμε σε διαπλάτυνση και αδιέξοδο. Υπάρχει βάραθρο, το οποίο όμως είναι πολύ στενό, απροσπέλαστο. Στην τρίτη, αριστερά, αφού συρθούμε σε σήραγγα φτάνουμε σε άλλη αίθουσα με διάκοσμο. Εκεί διακρίνουμε 2 ανοίγματα. Το πρώτο, ευθεία μπροστά μας περνάει σε γαλαρία και τελειώνει σε κατακόρυφα βράχια. Σκαρφαλώνοντας με ελεύθερα από τη δεξιά πλευρά πέφτουμε σε πέρασμα, πολύ χαμηλό, αδιέξοδο. Το δεύτερο, αριστερά στο δάπεδο είναι η κορυφή της καμινάδας (τελείωμα).

ΓΕΩΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ - ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα, τόσο στην είσοδο, όσο και στο εσωτερικό του σπηλαίου είναι ασβεστολιθικά. Στην μεγάλη αίθουσα υπάρχουν ίχνη από μεγάλη αποικία νυχτερίδων, όμως βρέθηκαν πολύ λίγες

Ολόκληρος ο όγκος του λόφου και μέσα στο σπήλαιο, τα πετρώματα είναι πολύ διαρρηγμένα. Αυτό έχει σαν συνέπεια, οι διάδρομοι του, σε πολλά σημεία να είναι δαιδαλώδεις και σε άλλα να κλείνουν από πεσμένες πέτρες και βράχους.

Στα χαμηλά του σημεία υπάρχουν λιμνούλες με νερό, τις οποίες προφανώς γνώριζαν οι άνθρωποι από παλαιότερες εποχές και κατέβαιναν ως εκεί να πάρουν νερό. Αυτό το μαρτυρούν τα πολλά όστρακα που βρίσκονται στο σπήλαιο.

Είναι το πλέον πολύπλοκο σπήλαιο που έχει εξερευνηθεί στη περιοχή και το μόνο με τέσσερις εισόδους.

Κ. Τρικερίου

104. «Ω1» Η «ΠΑΡΑΚΑΝΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: ΘΕΣΗ ΒΙΓΛΑ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Εντοπίζεται 500μ N-NA της κοινότητας, επί Δ-ΒΔ/κού πρτανούς σχεδόν κατακόρυφης κλίσης και μέσου ύψους 25μ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Πρόκειται για ένα μικρό οριζόντιο έγκοιλο. Οι διαστάσεις του υπολογίζονται σε 15μ μήκος, 2μ εύρος εισόδου και 1,5μ – 2,5 ύψος οροφής.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Αναπτύσσεται σε ισχυρά ανακρυσταλλωμένους ασβεστολίθους και ακολουθεί τεκτονική ασυνέχεια με N-NA διεύθυνση κλίσης.

105. «Ω3» Η «ΑΡΑΝΙΑΣ» Η «ΠΕΝΤΟΧΙΛΙΑΡΙΝΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται κοντά στο ανατολικό όριο του οικισμού και ανάντι του άξονα παρακείμενης ΒΑ/κής κοιλάδας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του εγκοίλου βρίσκεται 3 – 4 μ. πάνω από το σημείο προσέγγισης και η διάμετρος της κυμαίνεται από 0,5 έως 1μ. Ο χώρος που ακολουθεί είναι μέσου εύρους 1-2μ., μέγιστου ύψους 10μ. και εκτείνεται έως 15μ. από την είσοδο. Αν και ο χώρος αυτός είναι ενιαίος, πρακτικά λόγω στενών περασμάτων είναι επισκέψιμος σε δύο διαφορετικά επίπεδα που απέχουν μεταξύ τους 3-4μ.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Τοπικά, φέρει λιθωματικό διάκοσμο που όμως είναι εύθρυπτος και στερείται σταγονορροής.

106. «Ω2» Η «ΒΙΓΛΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται 100μ περίπου ανατολικά του προηγούμενου εγκοίλου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι το μικρότερο από τα πέντε κοντινά μεταξύ τους έγκοιλα, με μήκος 8μ και μέγιστο άνοιγμα 0,5μ.

107. «Ω4» Η «ΜΟΥΡΣΙ – ΜΕΞΙΑΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Αναπτύσσεται ένα χιλιόμετρο περίπου ανατολικά της κοινότητας ανάντι του άξονα ΒΑ/κής χαράδρας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Έχει κεκλιμένο δάπεδο (25-30 μοίρες) και οι διαστάσεις του υπολογίζονται σε 15μ. μήκος, 7μ. μέσο ύψος οροφής και 2-5μ. ελάχιστο και μέγιστο εύρος αντίστοιχα.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Πρόκειται για έγκοιλο που έχει δημιουργηθεί στην ενότητα των ανακρυσταλλωμένων ασβεστολίθων κατά μήκος ΒΔ/κής ασυνέχειας. Κατά θέσεις φέρει φτωχό λιθωματικό διάκοσμο αποτελούμενο από λεπτές ασβεστιπικές επικαλύψεις επί των τοιχωμάτων.

108. «Ω5» Η «ΚΟΤΤΕΣ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βρίσκεται 100 περίπου μέτρα ανάντι της εκκλησίας των Αγίων Αποστόλων του οικισμού «Κόττες».

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Είναι ένα μικρό οριζόντιο έγκοιλο. Οι διαστάσεις του υπολογίζονται σε 12μ. μήκος 1,5μ μέγιστο εύρος και 1,5μ. μέσο ύψος οροφής. Μας αναφέρθηκε ότι το συγκεκριμένο έγκοιλο χρησιμοποιείται σήμερα ως ποιμνιοστάσιο.

Δ. Φερών

109. «ΓΕΡΟ-ΜΠΕΚΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: στο ύψωμα του λόφου της Μαλούκας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η σπηλιά αποτελείται κύρια από μία αίθουσα στην είσοδο της οποίας βοσκοί έβαζαν τα ζώα τους. Η είσοδος βλέπει προς Νότο, ο κεντρικός άξονας Νότος - Βορράς έχει μήκος 9 μέτρα.

110. «ΟΒΡΙΑΣ 1»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: στο βουνό Οβριά

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος βρίσκεται προς Νότο 25° Δυτικά. Το συνολικό μήκος της σπηλιάς φτάνει τα 20 μέτρα και το άνοιγμα της εισόδου έχει μέγιστο πλάτος 7,40 μέτρα. Η σπηλιά αποτελούσε στάνη για τα ζώα.

111. «ΟΒΡΙΑΣ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: στο βουνό Οβριά

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Βορειότερα από το σπήλαιο Οβριάς

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Βάραθρο 11 μέτρων βάθους, με αίθουσα διαστάσεων 20 μέτρα μήκος και 11 μέτρα πλάτος. Στο τέλος του υπάρχουν σωρός από πέτρες και χώμα. Πρόκειται για ένα τοίχο - ξερολιθιά, και μέσα ένα μικρό άνοιγμα ανάμεσα σε πεσμένους βράχους και χώμα, που δηλώνει ότι το βάραθρο ήταν αρχικά σπηλιά - κοίλωμα στις ρίζες του βράχου με είσοδο στην οποία βοσκοί έχτισαν την ξερολιθιά για τη φύλαξη ζώων τους.

112. «ΤΟΥ ΣΑΝΤΙΚΗ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: στο βουνό της Αγναντερής, πάνω από το χωριό Γερμί.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: μια ώρα πορεία

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το όνομα ανήκει σε κάποιον κλέφτη που έζησε εκεί. Η είσοδος βρίσκεται προς Βορρά, 194° από τον Άγιο Αθανάσιο και 150° από την κορυφή του βουνού της Αγναντερής. Η είσοδος έχει άνοιγμα 2,5 μέτρα και το μήκος της

σπηλιάς είναι 15 μέτρα. Δεν σχηματίζεται αίθουσα αλλά αυτό το άνοιγμα των 15 μέτρων φτάνει σε κλειστό πέρασμα από σταλαγμίτη μέσα από το οποίο περνά μόνο ανθρώπινο χέρι, το φως μας έδειξε πως ακολουθεί αίθουσα που πιθανά συνεχίζει, αλλά αυτή η πιθανότητα προϋποθέτει τεχνητό άνοιγμα.

113. «ΠΑΤΩΜΑ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: στο Λόφο Πάτωμα, του βουνού της Αγναντερής, ανατολικά πάνω από το ρέμα του Βράκα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Σπηλαιοβάραθρο με άνοιγμα εισόδου 1 μέτροΧο,70 εκατ. Με ανεμόσκαλα κατεβαίνοντας συναντάμε το πρώτο πατάρι στα 4 μέτρα από την είσοδο, με τους γύρω ασβεστόλιθους λιτά διακοσμημένους. Συνεχίζοντας το κατέβασμα στα 10 μέτρα συναντάμε δεύτερο πατάρι το οποίο σχηματίζεται από πεσμένα κομμάτια βράχων και χώμα. Δεξιά – αριστερά υπάρχει διακλάδωση με κατωφέρεια η οποία φτάνει στο τέλος του σπηλαίου στα 20 μέτρα. Υπάρχει σταγονορροή και διάκοσμος από μικρά γκουρ και λίγους σταλαγμίτες.

114. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΜΙΚΡΟ ΠΕΡΙΒΟΛΑΚΙ»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Σε μικρή απόσταση από το χωριό Μικρό Περιβολάκι

115. «ΨΗΛΟΡΑΧΗ 1»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 17' 48" N, 22ο 44' 09" E

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Λόφος ψηλοράχη στα νότια του χωριού Αγ. Δημήτριος.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Από το χωριό Κοκκαλαίικα προχωρώντας νότια, παράλληλα με εθνική οδό, φτάνουμε σε ένα μικρό εγκαταλελειμμένο λατομείο, από όπου ξεκινά αγροτικός δρόμος που οδηγεί δυτικά. 500μ. από κει, και αφού περάσουμε έναν μικρό αυχένα βρισκόμαστε στο λόφο «ψηλοράχη», όπου είναι το άνοιγμα ενός μικρού βεράθρου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η διάμετρος του στομίου είναι περίπου 1,5μ., ενώ το ορατό του βάθος 3,7μ. Δείχνει να συνεχίζεται προς ΒΔ.

116. «ΨΗΛΟΡΑΧΗ 2»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 17' 46" N, 22ο 43' 33" E

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Λόφος ψηλοράχη στα νότια του χωριού Αγ. Δημήτριος.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Εάν από το «ψηλοράχη 1» ανέβουμε στην κορυφή του λόφου και κατηφορίσουμε από την άλλη πλευρά (δυτικά), στην άκρη ενός χωραφιού, δίπλα από έναν σωρό από πέτρες μαζεμένες από τα γύρω χωράφια, υπάρχει ένα άλλο κατακόρυφο άνοιγμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το βάθος του όσο φαίνεται είναι περίπου 12μ., η είσοδος του 1,5x0,7μ και είναι διανοιγμένο σε χώμα με κροκάλες. Μετά από 20μ. βάθος, το σπήλαιο κλείνει.

117. «ΜΑΓΟΥΛΑ 1»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 17' 44" N, 22ο 42' 36" E

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Λόφος με ονομασία στο χάρτη της ΓΥΣ «Μαγούλα».

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Δυόμισι χιλιόμετρα σε ευθεία δυτικά από την Ψηλοράχη είναι ο μικρός ασβεστολιθικός λόφος με ονομασία στο χάρτη της ΓΥΣ «Μαγούλα». Πάνω σε αυτόν το λόφο, στα ανατολικά του βρίσκεται το μικρό σπηλαιοβάραθρο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Έχει άνοιγμα 1,0μ x 0,7μ και βάθος 2,5μ κατακόρυφο και 4μ περίπου συνολικό από όσο μπορούμε να δούμε. Λέγεται πως εδώ κατά τον πόλεμο έκρυβαν τις προίκες των κοριτσιών.

118. «ΜΑΓΟΥΛΑ 2»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 17' 34" N, 22ο 42' 22" E

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Λόφος με ονομασία στο χάρτη της ΓΥΣ «Μαγούλα».

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Στα νότια του λόφου Μαγούλα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Άνοιγμα μικρών διαστάσεων, το οποίο χρειάζεται μάλλον διεύρυνση για να μπορέσει κάποιος να εισέλθει και το οποίο βγάζει αρκετή ποσότητα αέρα.

119. «ΜΑΓΟΥΛΑ 3»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Λόφος με ονομασία στο χάρτη της ΓΥΣ «Μαγούλα».

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Στα νότια του λόφου Μαγούλα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Άνοιγμα, ακόμα μικρότερο, με τα ίδια χαρακτηριστικά όπως το «Μαγούλα 2».

120. «ΚΟΚΚΙΝΑ 1»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 19' 33" N, 22ο 42' 16" E

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κοκκίνα

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο που ενώνει τον Περίβλεπτο με την Κοκκίνα, υπάρχει στα ανατολικά μια ρεματιά, δίπλα από κάποιες αρχαιότητες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Τεχνητό πηγάδι με διαστάσεις 1,2x0,7μ και βάθος 8μ., το οποίο μας είπαν ότι λειτουργεί σαν αεραγωγός και επικοινωνεί με ένα υπόγειο ποτάμι, το οποίο πηγάζει από δυτικά, χρησίμευε δε για την ύδρευση της αρχαίας πόλης που υπήρχε δίπλα.

121. «ΚΟΚΚΙΝΑ 2»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κοκκίνα

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Στη νοτιοδυτική άκρη του χωριού Κοκκίνα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Σπήλαιο μικρών διαστάσεων, στην είσοδο του οποίου οι κάτοικοι των χωριού είχαν τοποθετήσει πόρτα. Το ονόμαζαν ψυγείο και το χρησιμοποιούσαν για την αποθήκευση ευπαθών προϊόντων. Μετρήσαμε την θερμοκρασία του, η οποία ήταν 8ο C και διαπιστώσαμε πως μέσα από σχισμές του πετρώματος ερχόταν ψυχρά ρεύματα αέρα, δεν υπήρχε όμως συνέχεια στο σπήλαιο, ώστε να μπορεί να εισέλθει κάποιος.

122. «ΠΥΡΓΑΚΙ 1»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 20' 04" N, 22ο 40' 22" E

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Κοκκίνα

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Στα δυτικά του χωριού Κοκκίνα βρίσκεται ο λόφος «Πυργάκι», με μέγιστο υψόμετρο τα 505μ. Το άνοιγμα βρίσκεται στα βορειοδυτικά του λόφου και σε υψόμετρο 300μ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ρηγματώδες άνοιγμα διαστάσεων 1,2x0,3μ, το οποίο κατεβαίνει για 3μ και μετά κατευθύνεται δυτικά.

123. «ΠΥΡΓΑΚΙ 2»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39ο 19' 50" N, 22ο 40' 21" E

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Στα δυτικά του χωριού Κοκκίνα, στο λόφο «Πυργάκι»

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Λίγο πριν την κορυφή του λόφου, στα δυτικά και σε υψόμετρο 410μ, υπάρχει ένα βάραθρο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Το άνοιγμα του είναι 3x2μ και μετά από κατάβαση 2μ σφηνωμένοι στα τοιχώματα βράχοι το χωρίζουν στα δύο. Δεν φαίνεται η συνέχεια του από κει, αλλά οι πέτρες που ρίξαμε κατέβαιναν για περίπου 10μ.

124. «ΒΑΘΕΙΑ ΚΟΚΚΙΝΑΣ»

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ: 39Ο 19' 32" N 22Ο 40' 33" E, υψόμ. 410μ

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Ανάμεσα στα χωριά Κοκκίνα και Περίβλεπτο, στο λόφο «Πυργάκι».

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Μετά το χώρο του γηπέδου, όπου μπορούν να φτάσουν αυτοκίνητα, αρχίζει ένα ανηφορικό μονοπάτι στην πλαγιά του λόφου. Είκοσι λεπτών πορεία θα μας φέρει στην κορυφή του υψώματος, από όπου μετά από άλλα 10 λεπτά πορείας με κατεύθυνση δυτικά, σε επίπεδο έως ελαφρά κατηφορικό έδαφος με χαμηλή βλάστηση, θα μας οδηγήσει στην είσοδο του βάραθρου. Η είσοδος βρίσκεται λίγα μέτρα ψηλότερα από τον αυχένα, ο οποίος βρίσκεται ανάμεσα από δυο ρεματιές, που ξεκινούν εκατέρωθεν και σε ευθεία γραμμή, ανάμεσα στις κορυφές «Πόρτες» και «Πυργάκι». Το υψόμετρο της είναι 410μ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η είσοδος του είναι ένα άνοιγμα με διαστάσεις 4,7x3,5μ. Τα τοιχώματα της συμπαγή στην ανατολικά πλευρά της, γίνονται σαθρά και ασταθή στην απέναντι. Έξι περίπου μέτρα πιο κάτω από του χείλος του, το τοίχωμα από κατακόρυφο γίνεται επικλινές με μεγάλη κλίση, χώματα και πέτρες. Στο σημείο

εκείνο δημιουργείται μια εσοχή στα ανατολικά, η οποία δημιουργεί έναν μικρό θάλαμο. Λίγα μέτρα πιο κάτω, και ενώ οι κλίσεις γίνονται ηπιότερες, ένας άλλος μικρός διάδρομος ανοίγεται στα δυτικά – βορειοδυτικά. Αυτός, αφού στην αρχή του ανηφορίσει για 2-3μ, αποκτά κατηφορική κλίση και κλείνει με λατύπες. Από εκεί και κάτω, το βράθρο παίρνει διεύθυνση νοτιοανατολική, με κλίση περίπου 45°, μπορούμε δηλαδή να βαδίσουμε στο δάπεδό του, αλλά είναι προτιμότερο αυτό να γίνεται με τη βοήθεια σκοινιού. Το πλάτος του κυμαίνεται μεταξύ 2 και 3μ. 25μ χαμηλότερα από την είσοδο σταματά το επικλινές τμήμα και σχηματίζεται το δεύτερο κατακόρυφο πηγάδι. Από εδώ και κάτω το σπηλαιοβράθρο φαίνεται καθαρά πως διαμορφώνεται μέσα σε ρήγμα. Το φάρδος του εξακολουθεί να είναι σχετικά μικρό (περίπου 2μ), ενώ η άλλη του διάσταση κυμαίνεται μεταξύ 5 και 10μ.

Κατεβαίνοντας μετά το καρφί 8 – 9μ, μια μικρή χαμηλή αίθουσα σχηματίζεται μέσα στο ρήγμα, με ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση από την κύρια. Η αίθουσα αυτή αποκτά πολύ μικρές διαστάσεις μετά από 12μ, ενώ εδώ παρατηρείται και κάποιος διάκοσμος. Αλλά 10μ επικλινούς ανάβασης θα μας φέρουν στο δάπεδο του δεύτερου αυτού πηγαδιού. Και εδώ, όπως και πιο πάνω διαμορφώνεται αντίστοιχος διάδρομος – αίθουσα επίσης με διάκοσμο και ύψος ως 3μ. Το δάπεδο του πηγαδιού είναι διαμορφωμένο με ογκόλιθους, ενώ τα τοιχώματα και η οροφή που σχηματίζεται λίγο πιο πέρα έχουν αρκετό διάκοσμο.

Από εδώ και κάτω το σπήλαιο συνεχίζεται με μικρά κατεβάσματα και πιο μεγάλα οριζόντια τμήματα, ενώ το δάπεδο παντού καλυμμένο με βράχους και λατύπες είναι ακατάστατο. Μετά από 25μ μήκος και 7μ περίπου χαμηλότερα σχηματίζεται μια αίθουσα με διαστάσεις 10x5μ και ύψος μέχρι και 10μ. Και εδώ το δάπεδο, όπως και πριν, είναι γεμάτο από ογκόλιθους και πέτρες, ενώ παρατηρούνται και αρκετοί σταλαγμίτες και σταλακτίτες και σωροί από γουανό.

Αλλάζοντας διεύθυνση για 15μ, θα βρεθούμε στη μεγαλύτερη αίθουσα του σπηλαιοβράθρου. Το μήκος της, με διεύθυνση ανατολικά – δυτικά, είναι 25μ, το φάρδος της κυμαίνεται μεταξύ 3 – 5μ, ενώ το ύψος της είναι αρκετά μεγάλο και φτάνει τα 15 με 18μ. το δάπεδο και εδώ έχει ογκόλιθους και πολύ μεγάλες ποσότητες γουανό, ενώ είναι βρεγμένο σε πολλά σημεία από τη σταγονορροή του σπηλαίου, το οποίο δημιουργεί ένα άσχημο συναίσθημα και αρκετά έντονη δυσοσμία. Στην αρχή περίπου της αίθουσας αυτής σχισμές στο δάπεδο ανάμεσα από σταλαγμίτες, μας δείχνουν πως εδώ υπάρχει συνέχεια προς τα κάτω. Στο

τέλος της ένας επικλινής τοίχος 15μ ύψους, καλυμμένος εξ' ολοκλήρου από γουανό, δεν μας επέτρεψε να αναρριχηθούμε, ώστε να δούμε εάν πίσω του και προς τα πάνω υπάρχει συνέχεια του ρήγματος, βατή σε εμάς.

Το συνολικό βάθος του σπηλαιοβαράθρου είναι 56μ, ενώ το μήκος του σε κάτοψη περίπου 80μ. ο διάκοσμος είναι λίγο περισσότερος στα τοιχώματα και λιγότερο στο δάπεδο. Υπάρχουν αρκετά σημεία, όπου φαίνεται να συνεχίζεται, δίχως να μπορούμε να εισέλθουμε χωρίς προηγουμένως να τα διευρύνουμε. Οι οροφές του γενικά θεωρούνται αρκετά υψηλές, ενώ το φάρδος του μικρό. Στην πρόσβαση του έχει μερικές δυσκολίες κυρίως λόγω του ακατάστατου δαπέδου του.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ-ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΚΛΙΜΑ: Τα πετρώματα της περιοχής του σπηλαιοβαράθρου είναι ποταμολιμναίες και χερσαίες αποθέσεις από ερυθρή άργιλο, πηλό και άργιλο με υλικά μικρής συνεκτικότητας, με διαστρώσεις κροκαλολατυπτοπαγών. Οι βαθύτεροι ορίζοντες αποτελούνται από μάργες, οι οποίες εναλλάσσονται με ερυθρά αργιλομαργαϊκά υλικά. Εντός του σπηλαιίου παρατηρούνται μεγάλες ποσότητες γουανό.

125. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Στο Χαλκηδόνιο όρος και λίγο πιο κάτω από την κορυφή του, στα νότια, είδαμε με τα κυάλια μια σπηλιά με φαινομενικά μεγάλο άνοιγμα εισόδου, αλλά μάλλον μικρό βάθος.

131. «ΑΝΩΝΥΜΟ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ»

ΠΕΡΙΟΧΗ-ΘΕΣΗ: Βελεστίνο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Σύμφωνα με πληροφορίες, βρίσκεται κοντά στο χωριό, αλλά διακρίνεται δύσκολα.

ΠΗΓΕΣ

- Αγουρίδης, Χ., Ζυγούρη, Γ. & Τ. Καρκάνας (1996): Έκθεση αυτοψίας σπηλαίου στη Θέση «Κρούνια» Κοινότητας Αχιλλείου Ν. Μαγνησίας. Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορεία Παλαιoανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας.
- Γαλανοπούλου, Π. (1983-1989): Σπηλαιολογικές Έρευνες στην περιοχή Βελεστίου Μαγνησίας. Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. ΧΙΧ, τεύχ. 1 & 2, σ. 100-110.
- Γαλούκας, Σ. (2000): Έκθεση Αυτοψίας Σπηλαίων της Μαγνησίας. Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορεία Παλαιoανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας.
- Γεωργιάδη, Ν. (1880): «ΘΕΣΣΑΛΙΑ». 188 σελ.
- Γιαννουλίδου, Κ. (1975): Ιστορικά σπήλαια της Αρχαιότητας (μέρος Δ'). Πλάτων, τ. 27, σ. 94.
- Γραφιού-Νίδα, Γ. (1971): Σπήλαιον «Μεγαλομμάτας» Πηλίου (ΑΣΜ 830). Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. ΧΙ, τεύχ. 3-4, σ. 83.
- Θεοχάρης, Δ. (1965): Η Αυγή της Θεσσαλικής Προιστορίας. Αρχή και πρώτη μνη εξέλιξη της Νεολιθικής. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. Α', σ. 40-47
- Θεοχάρης, Δ. (1966): Αρχαιολογικά έρευνα στην Θεσσαλία. Αρχαιολογικόν Δελτίον (ΧΡΟΝΙΚΑ), τ. 21, σ. 33.
- Θεοχάρης, Δ. (1968): Αρχαιολογικά έρευνα στην Θεσσαλία. Αρχαιολογικόν Δελτίον (ΧΡΟΝΙΚΑ), τ. 23, σ. 262-263.
- Θεοχάρης, Δ. (1969): Αρχαιολογικά έρευνα στην Θεσσαλία. Σπήλαιο «Ζ» μεταξύ κοινοτήτων Μελισσιάτικα και Γλαφυραί. Αρχαιολογικόν Δελτίον (ΧΡΟΝΙΚΑ), τ. 24, σ. 223.
- Θεοχάρης, Δ. (1969): Αρχαιολογικά έρευνα στην Θεσσαλία. Αρχαιολογικόν Δελτίον (ΧΡΟΝΙΚΑ), τ. 24, σ. 223.
- Ιωάννου Ι. (1965): «Σπήλαια στο Πήλιο και τον Βόλο». Περιηγητική, τ. 73, σ. 22-31
- Ιωάννου, Ι. (1966): Το Σπήλαιον Μαλάκι (ΑΣΜ 2223). Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. VIII, τεύχ. 8, σ. 223-228.

- Ιωάννου, Ι. (1966): Το Σπήλαιον (Ανώνυμον) του Αγίου Βλάσση (ΑΣΜ 2227). Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. VIII, τεύχ. 8, σ. 232-233.
- Ιωάννου, Ι. (1966): Το Σπήλαιον «Παναγία Γορύτσα» ή «Τρύπα» (ΑΣΜ 2225). Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. VIII, τεύχ. 8, σ. 228-231.
- Κάρκου, Β. & Ν. Αναστασόπουλος (1998): Σπήλαιο «Νεροσπηλιά» Κοκκωτών νομού Μαγνησίας. Άνθρωπος και Σπηλαιοπεριβάλλον. Πρακτικά Α' Πανελληνίου Σπηλαιολογικού Συνεδρίου 26-29 Νοεμβρίου 1992. Υπουργείο Πολιτισμού. Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου, αρ. 68., σ. 181-182.
- Κιρδής, Σ. (1983-1989): Σπήλαιο «Νεροσπηλιά» Κοκκωτών Μαγνησίας. (ΑΣΜ 7515). Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. XIX, τεύχ. 1 & 2, σ. 134-135
- Κοντρολόζος, Θ., Αγουρίδης, Χ. & Γ. Πουλημένος (1996): Έκθεση αυτοψίας σπηλαίων στην Κοινότητα Τρικεριού Ν. Μαγνησίας. Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας.
- Πάντου Κ. (1973): «ΑΛΥΚΟΠΕΤΡΑ». Εφημερίδα «Θεσσαλία», 23-11-1972.
- Πετροχείλου, Α. (1973): «Σπηλαιοβάραθρον Αλυκόπετρας – Δράκεια Βόλου Ν. Μαγνησίας (ΑΣΜ 4298)». Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. XII, τ. 4, σ. 105-112.
- Πετροχείλου, Α. (1974): Σπήλαιον «Άντρον Χείρωνος» Μηλέων Βόλου. Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. XII, τεύχ. 5, σ. 134-141.
- Πετροχείλου, Α. (1975): Σπηλαιολογικά έρευναι εναλίων σπηλαίων εις την περιοχήν Βενέτου Κεραμιδίου Βόλου Μαγνησίας. Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. XIII, τεύχ. 3, σ. 73-97.
- Πετροχείλου, Α., Βαμβακά, Η., Κόνιαρη, Ε. (1983-1989): Σπηλαιολογικές Έρευνες στη Νήσο Σκόπελο, τ. XIX:1,2, σ. 94-99.
- Πετροχείλου, Α. (1989-1992): «Βάραθρο Δρακοπήγαδο - Κανάλια Ν. Μαγνησίας (ΑΣΜ 6551)». Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. XX, σ. 110-113.

Πετροχείλου, Α. (1989-1992): «Βάραθρο Χαροβρασιάς - Κανάλια Ν. Μαγνησίας (ΑΣΜ 6552)». Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, τ. XX, σ. 114-115.

Πολυδωρόπουλος, Π. (1989): Έκθεση Αυτοψίας Σπηλαίων του Πηλίου. Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας.

Στραβοπόδη Ε., Δρίβα Μ. & Χατζηθεοδώρου Θ. (1989): Έκθεση Αυτοψίας Σπηλαίου «Κύκλωπα» Γιούρων. Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας.

Στραβοπόδη Ε., Δρίβα Μ. & Χατζηθεοδώρου Θ. (1989): Έκθεση Αυτοψίας Σπηλαίων της Σκοπέλου. Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας.

Φεραίος Ρ., (~1790): μτφ. «Νέου Αναχάρσιδος». Τόμος Δ'.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ -1-

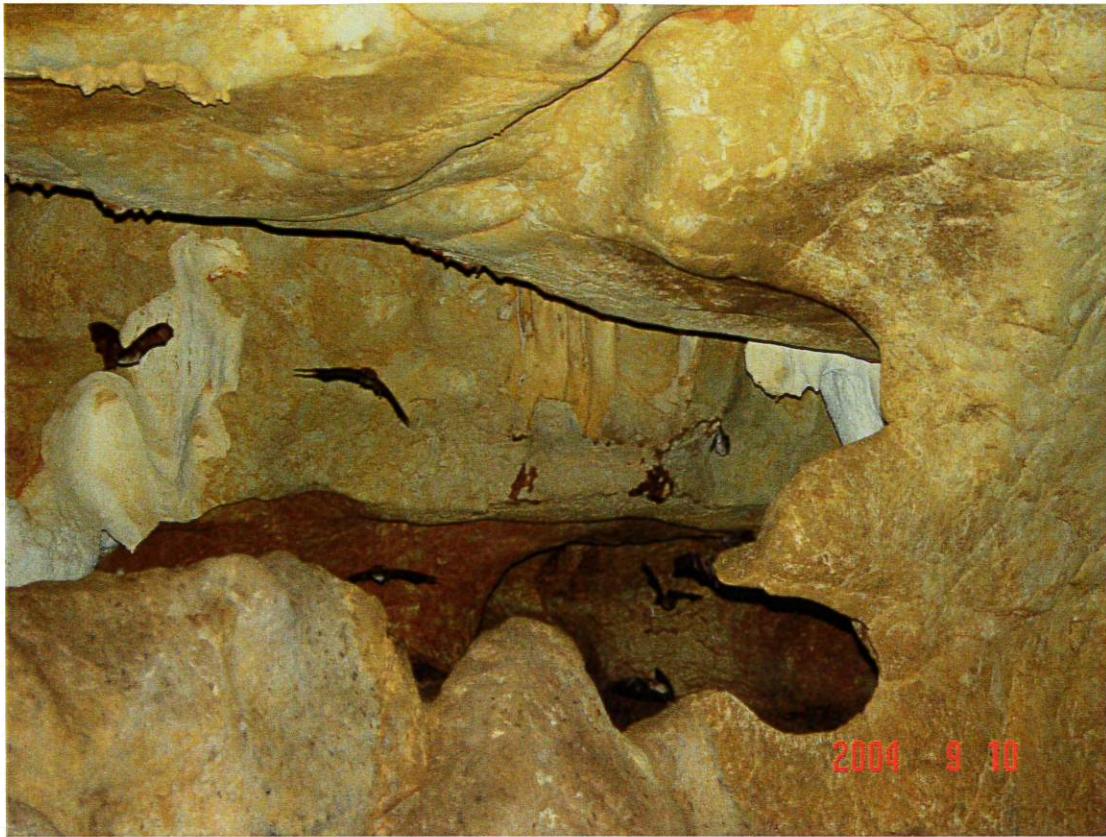
φωτογραφίες σπηλαίων

φωτ.1.- στην είσοδο του σπηλαιίου της Φυλάκης. (No.16)

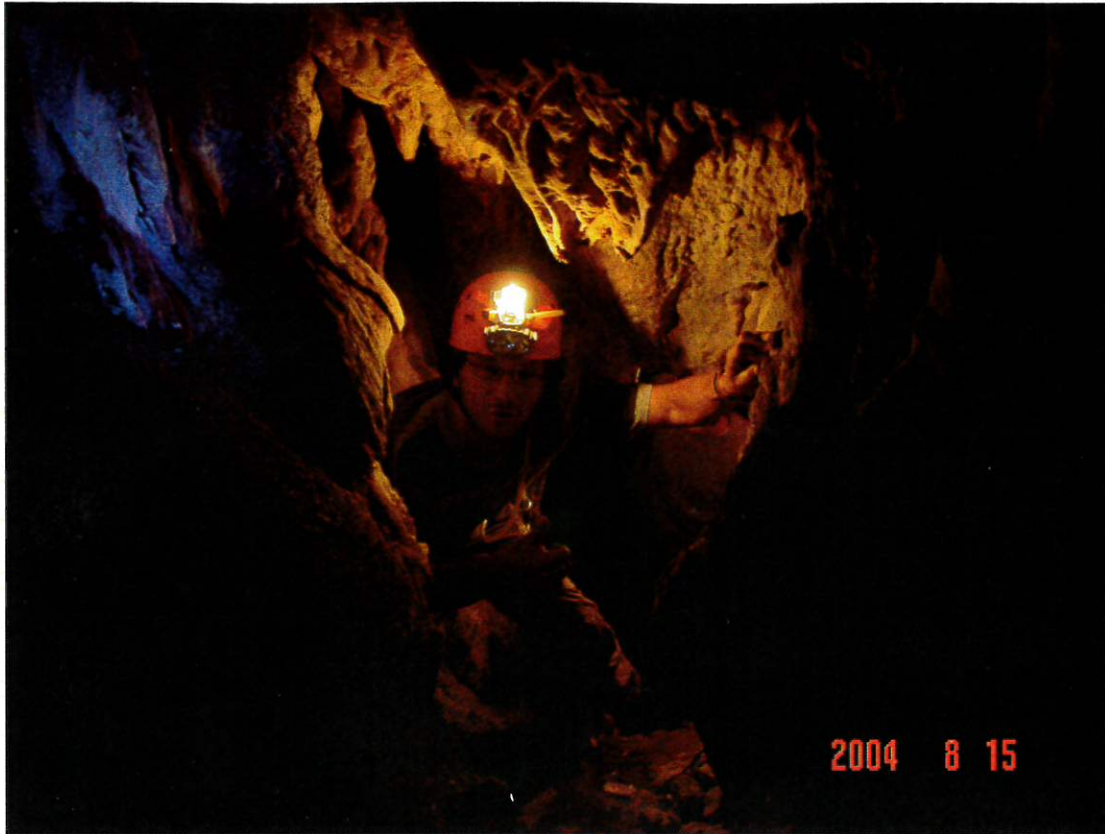
φωτ.2.- διάκοσμος στο σπήλαιο της Φυλάκης. (No.16)

φωτ.3.- μόνιμοι κάτοικοι στο σπήλαιο της Φυλάκης. (No.16)

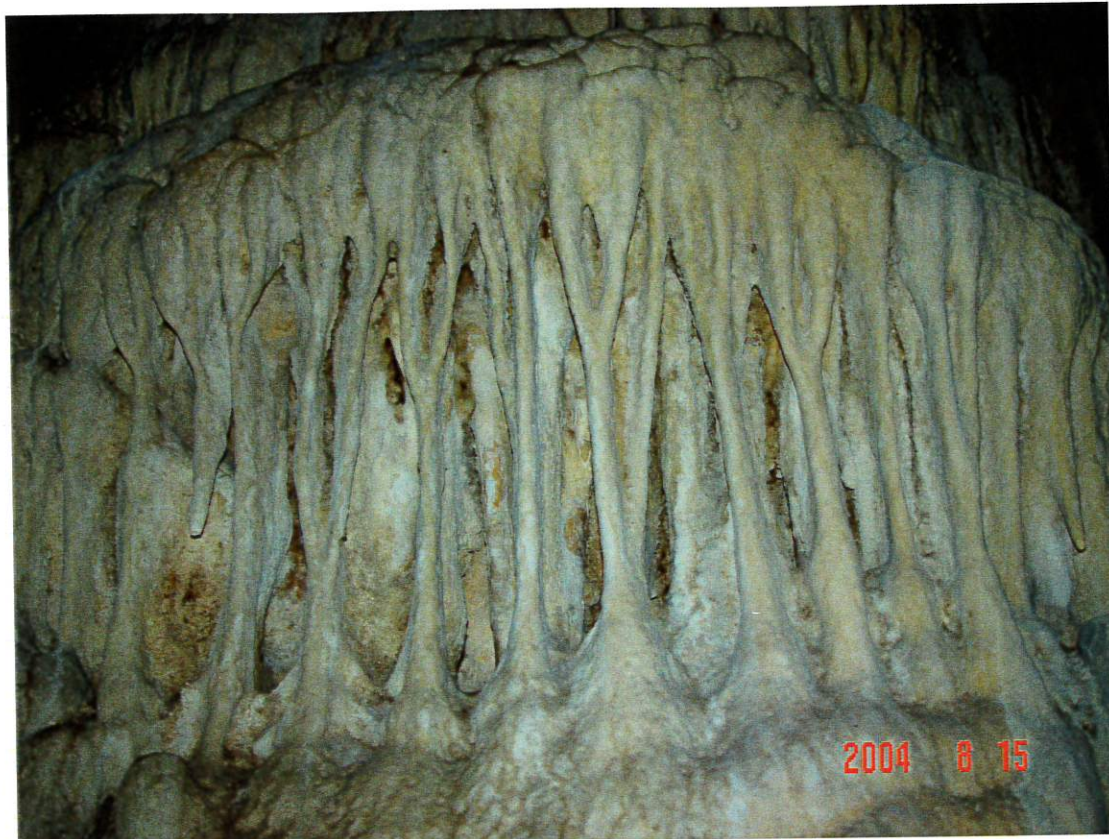
φωτ.4.- η ομάδα μπροστά σε μία από τις τέσσερις εισόδους του Τετράστομου. (No.103)

φωτ.5.- μόνο με το φως της ασετυλίνης στο Τετράστομο . (No.103)

φωτ.6. – σχηματισμοί στο Τετράστομο. (No.103)

φωτ.7. – τοιχωματικός διάκοσμος στο Τετράστομο. (No.103)

φωτ.8. – η παλιά ξύλινη σκάλα στην είσοδο των Κενταύρων στο Μούρεσι. (No.71)

φωτ.9. – η μεγάλη κολόνα στην κεντρική αίθουσα των Κενταύρων. (No.71)

φωτ.10.- διάκοσμος στο σπήλαιο των Κενταύρων. (No.71)

φωτ.11. – σταλαγμίτες και σταλακτίτες στο σπήλαιο των κενταύρων. (No.71)

φωτ.12. – διάκοσμος στο Κενταύρων. (No.71)

φωτ.13. – διάκοσμος στο Κενταύρων. (No.71)

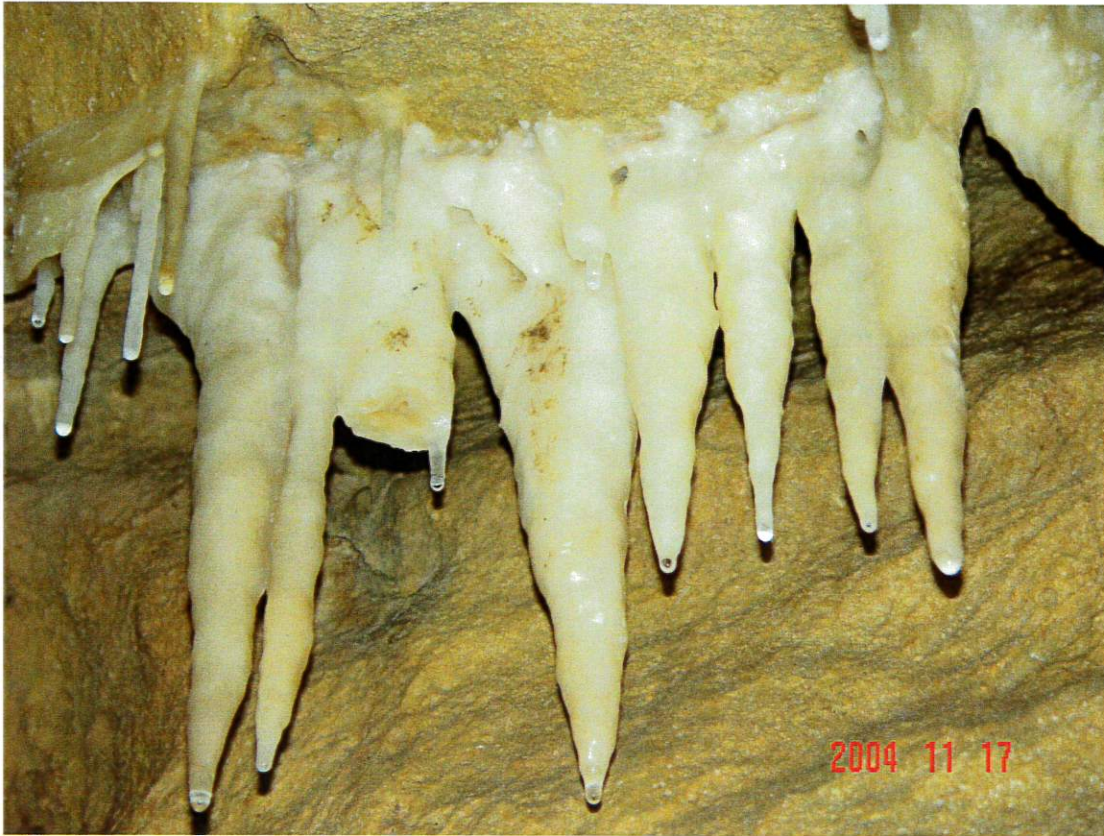
φωτ.14. – σπήλαιο των Κενταύρων. (No.71)

φωτ.15. – απολιθωματικά ευρήματα στο σπήλαιο των Κενταύρων. (No.71)

φωτ.16. – καταρράκτης στο σπήλαιο των Κενταύρων. (No.71)

φωτ.17. – σταλακτίτες στο Κενταύρων. (No.71)

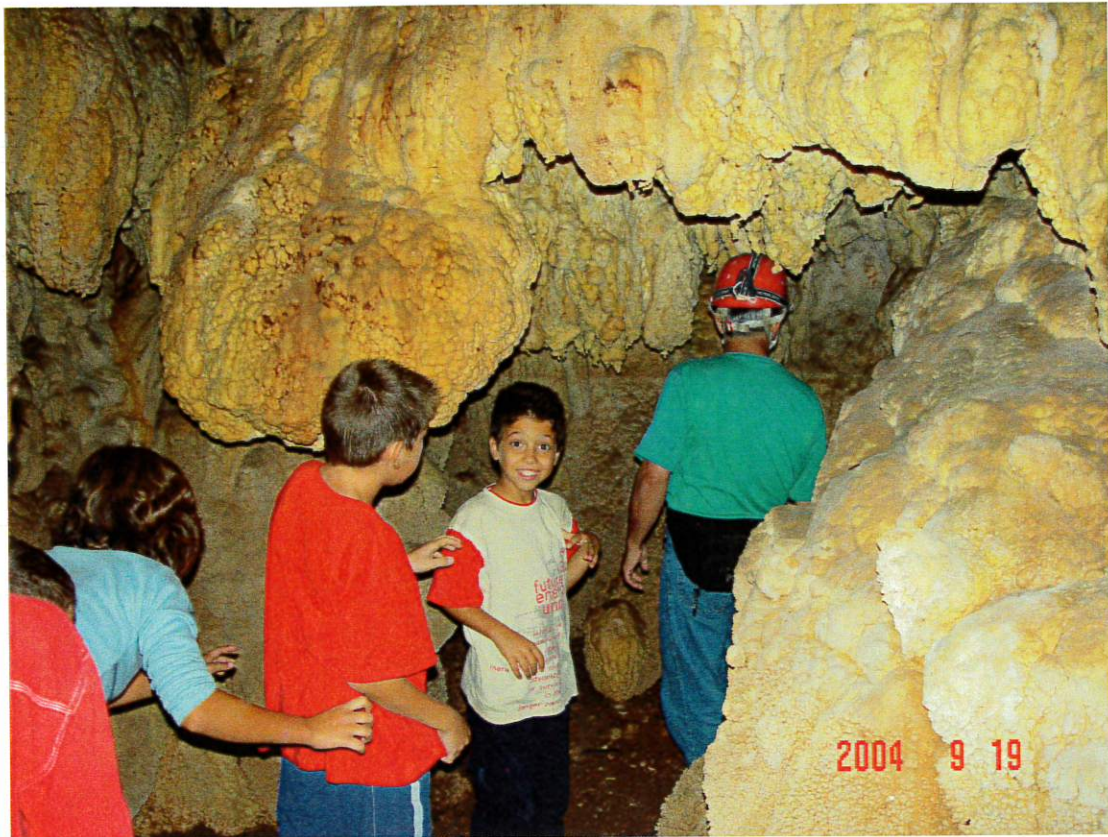
φωτ.18. – στην είσοδο της Τιτανοσπηλιάς. (No.13)

φωτ.19. – στην είσοδο του σπηλαιίου των Νεκρών Αδελφών. (No.

φωτ.20. – στην είσοδο του ανοιχτού της Νεροσπηλιάς. (No. 6)

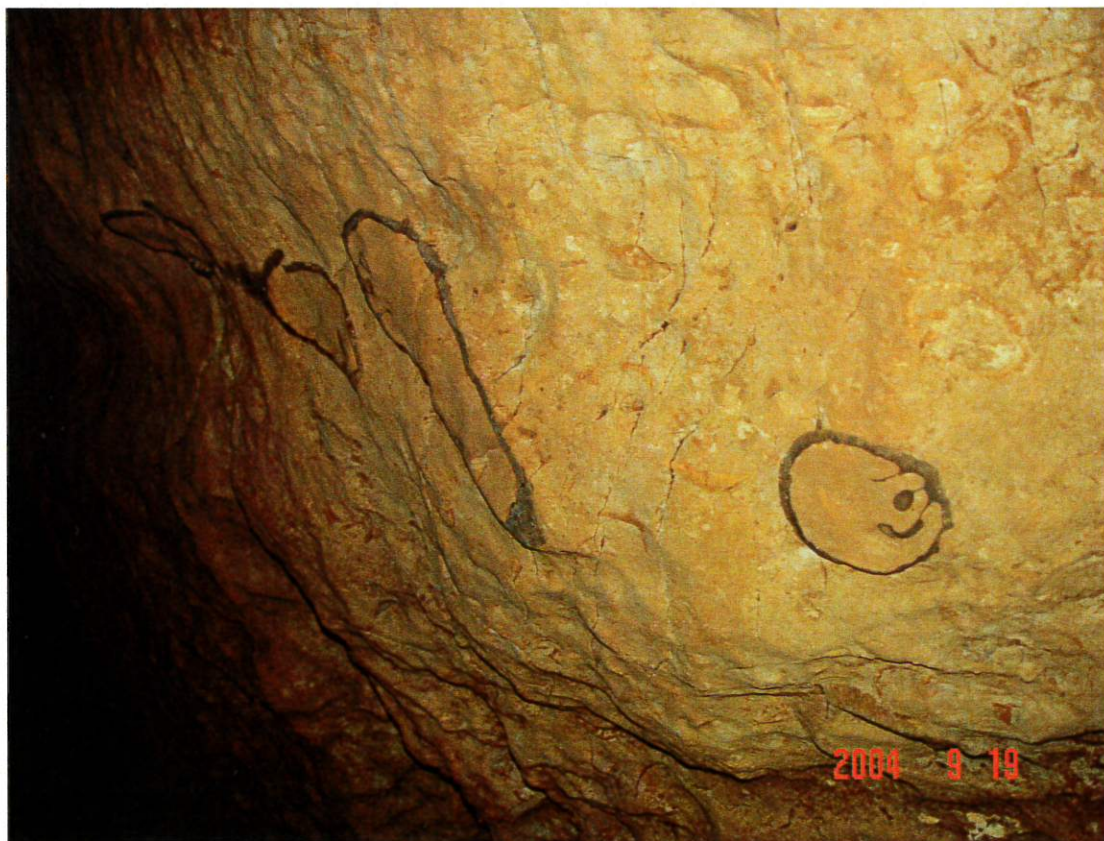
φωτ.21. – στο Μικρό της Νεροσπηλιάς – ευκαιρία για μάθημα σε μικρούς μαθητές.
(No.7)

φωτ.22. – στην είσοδο της Νεροσπηλιάς. (No.6)

φωτ.23. – μέσα από την είσοδο της Νεροσπηλιάς. (No.6)

φωτ.24. – απολιθώματα στα τοιχώματα της Νεροσπηλιάς. (No.6)

φωτ.25. – ευκαιρία για αναρρίχηση στην Νεροσπηλιά. (No.6)

φωτ.26. – με τον πάρεδρο των Γλαφυρών και οδηγό μας στην είσοδο του Δρακοπήγαδου. (No.52)

φωτ.27. – αρμάτωμα σε μια από τις εισόδους του Δρακοπήγαδου στις Γλαφυρές. (No.52)

φωτ.28. – ετοιμασία για καταρρίχηση στο Δρακοπήγαδο στις Γλαφυρές. (No.52)

φωτ.29. – καταρρίχηση στο Δρακοπήγαδο. (No.52)

φωτ.30. – οι εισοδοι του Δρακοπήγαδου όπως φαίνονται από το τέλος της καταρρίχησης. (No.52)

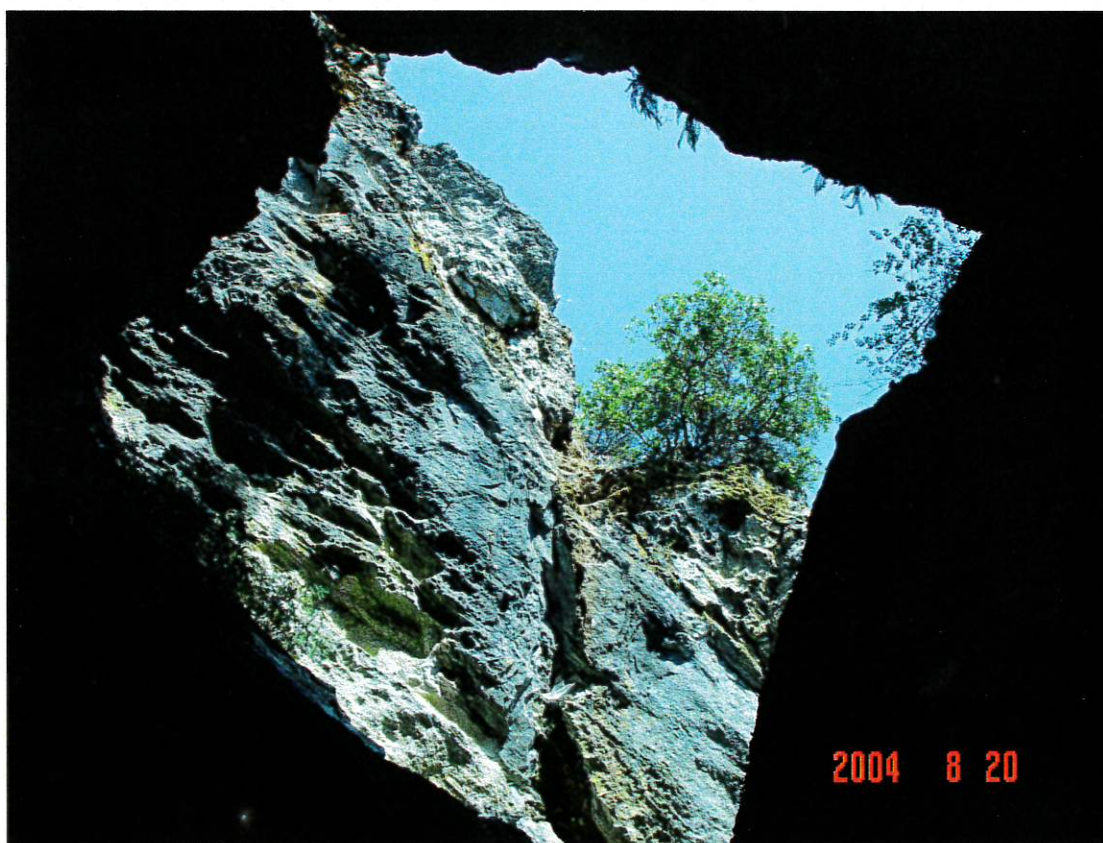
φωτ.31. – προχωρώντας και εξερευνώντας το Δρακοπήγαδο. (No.52)

φωτ.32. – διάκοσμος στο Δρακοπήγαδο. (No.52)

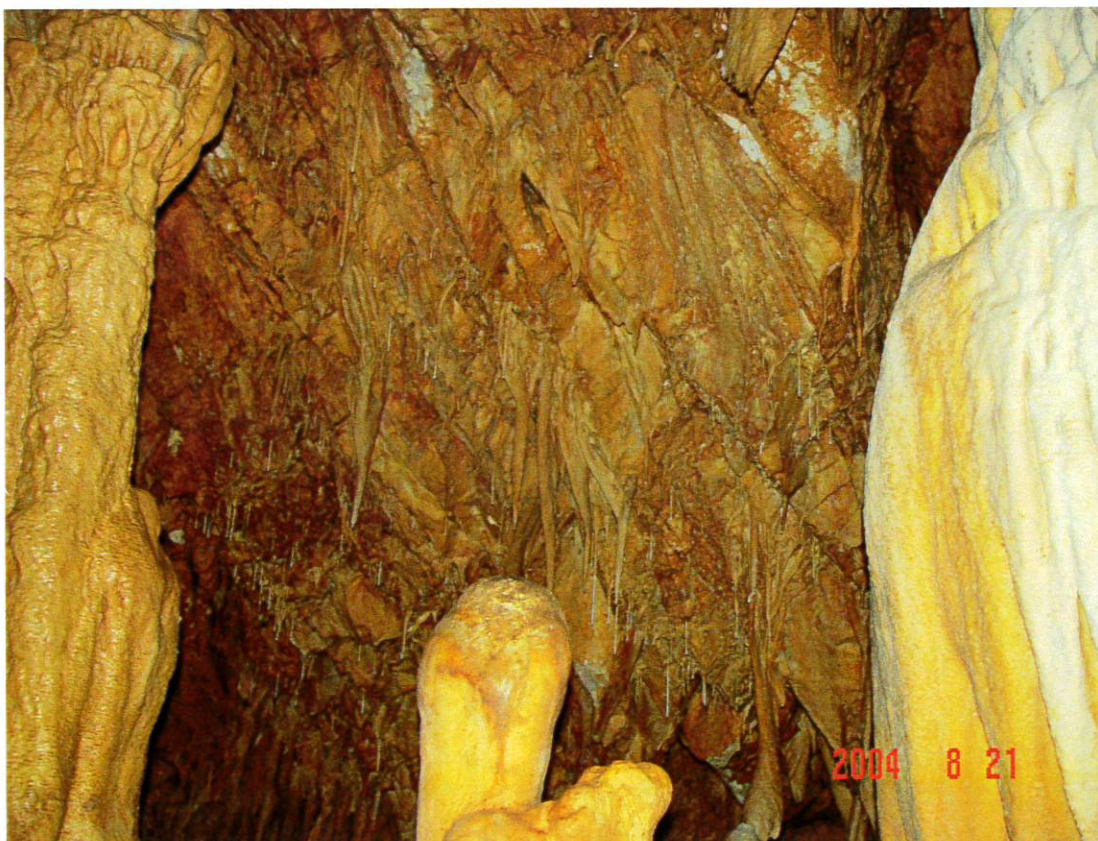
φωτ.33. – στο μεγάλο σπήλαιο της κορυφής Χλωμού. (No.83)

φωτ.34. – η είσοδος του μεγάλου σπηλαιού στη κορυφή Χλωμού. (No.83)

φωτ.35. – στην είσοδο του μικρού σπηλαίου στο Χλωμό. (No.84)

φωτ.36. – διάκοσμος στο Μεταξόλακα. (No.77)

φωτ.37. – κολώνα στο Μεταξόλακα. (No.77)

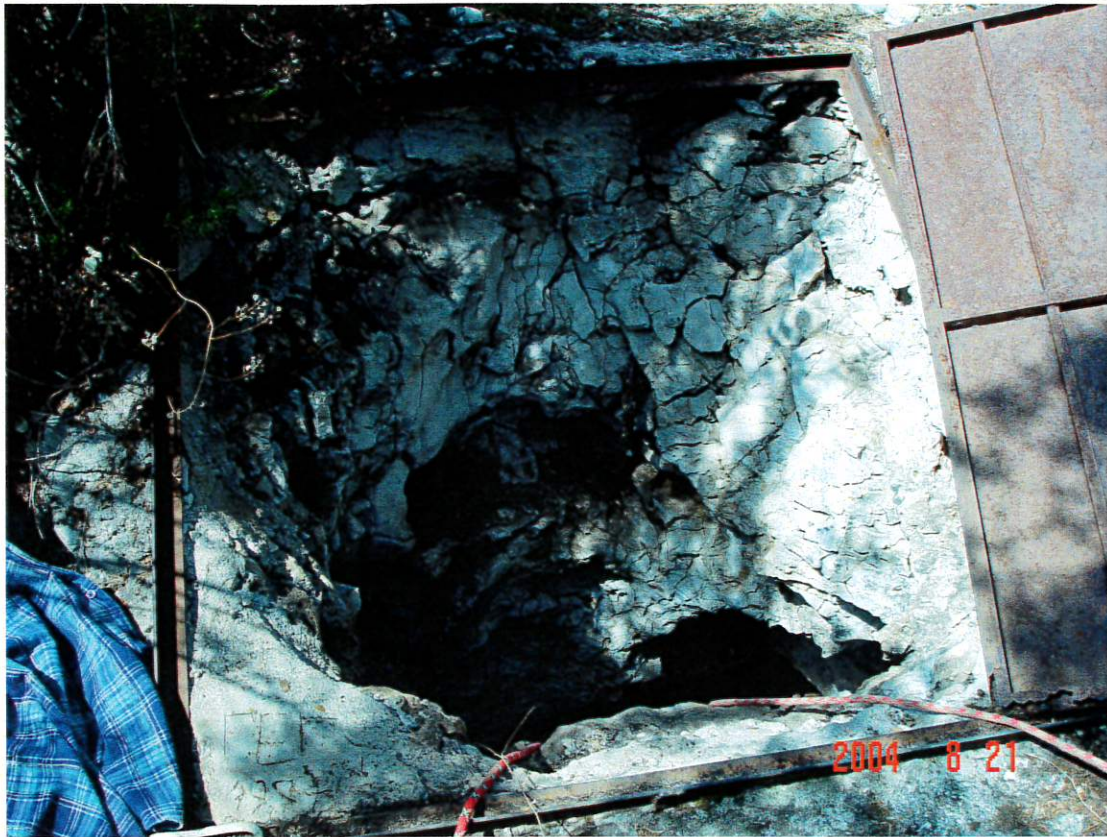
φωτ.38. – εντυπωσιακός διάκοσμος στο Μεταξόλακα. (No.77)

φωτ.39. – Μεταξόλακας. (No.77)

φωτ.40. – Μεταξόλακας χωρίς λόγια. (No.77)

φωτ.41. – η μεταλλική πόρτα που φράζει την είσοδο του Μεταξόλακα. (No.77)

φωτ.42. – η ομάδα μπροστά στην είσοδο του βεράθρου στο Κεραμίδι.

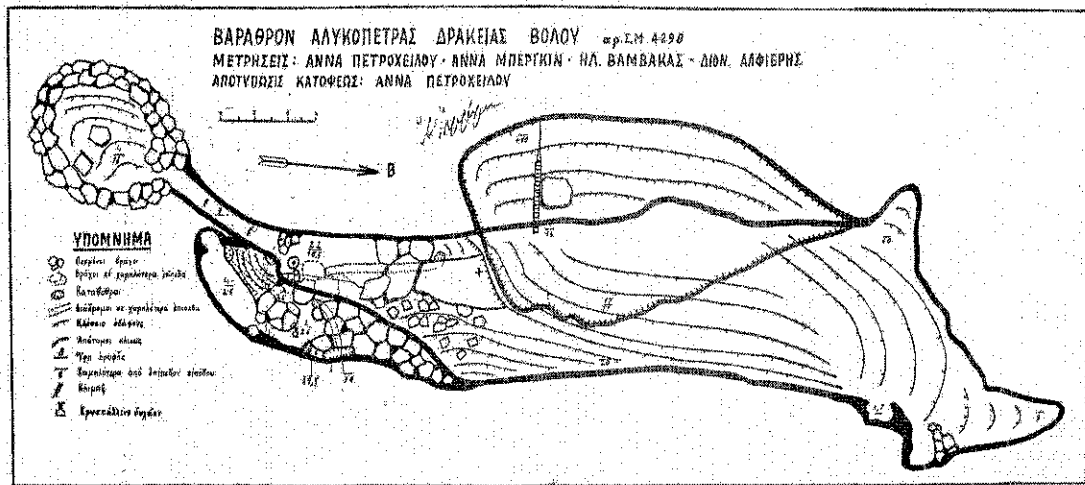
φωτ.43. – καταρρίχηση στο βράθρο του Κεραμιδίου

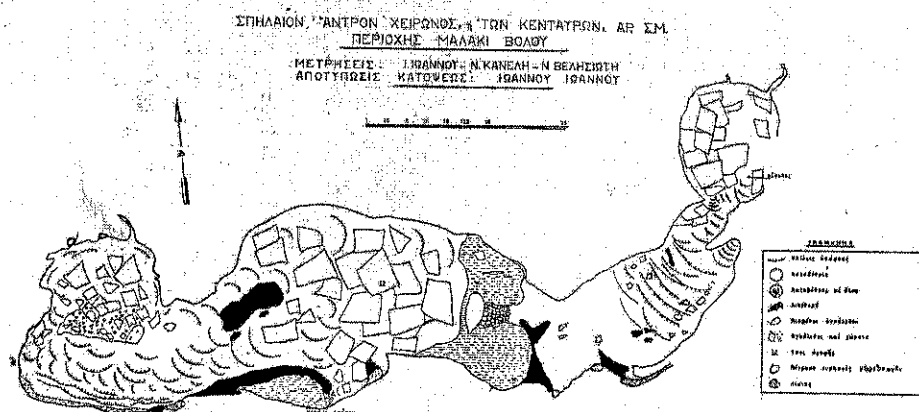
φωτ.44. – στην είσοδο του βράθρου της Κοκκίνας. (No.124)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ -2-

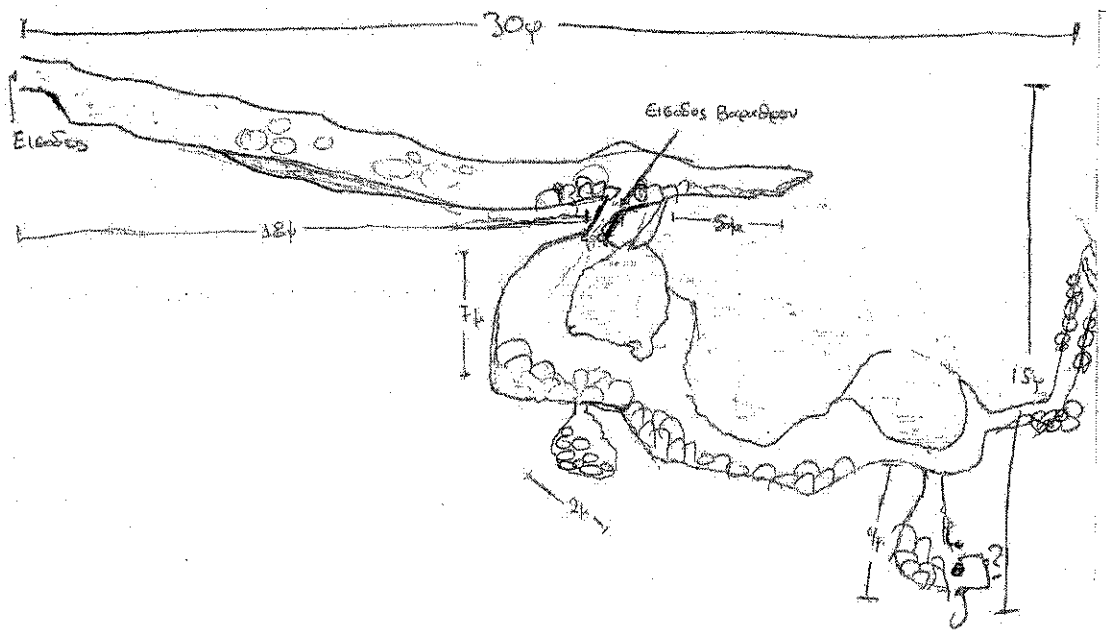
σχέδια – σκαριφήματα σπηλαίων

σχ.1. – Βάραθρο Αλυκόπετρας (No.1)

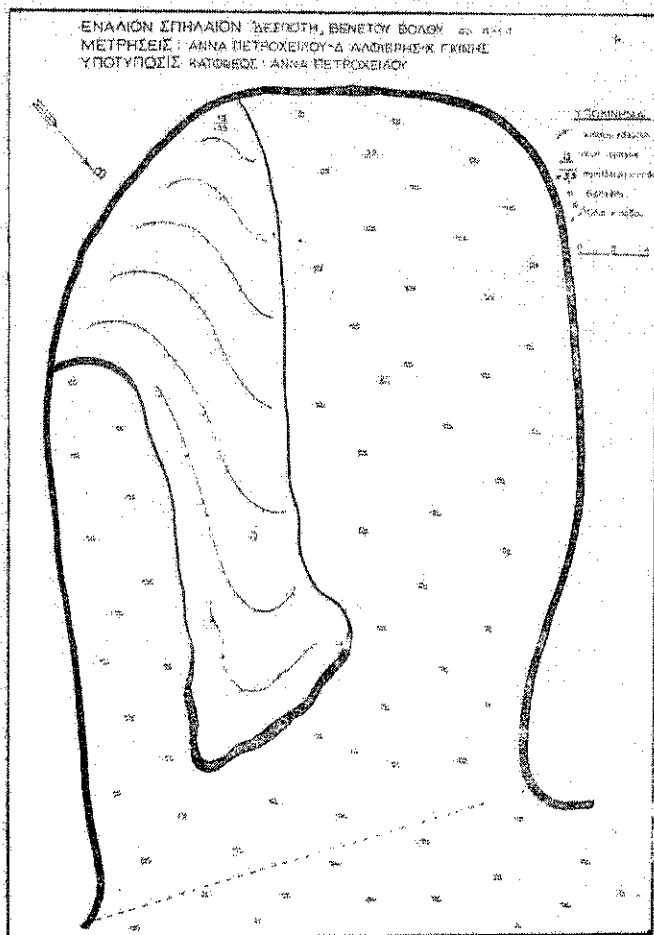

σχ.2. – Αντρον Χείρωνος - Μαλάκι. (No.67)

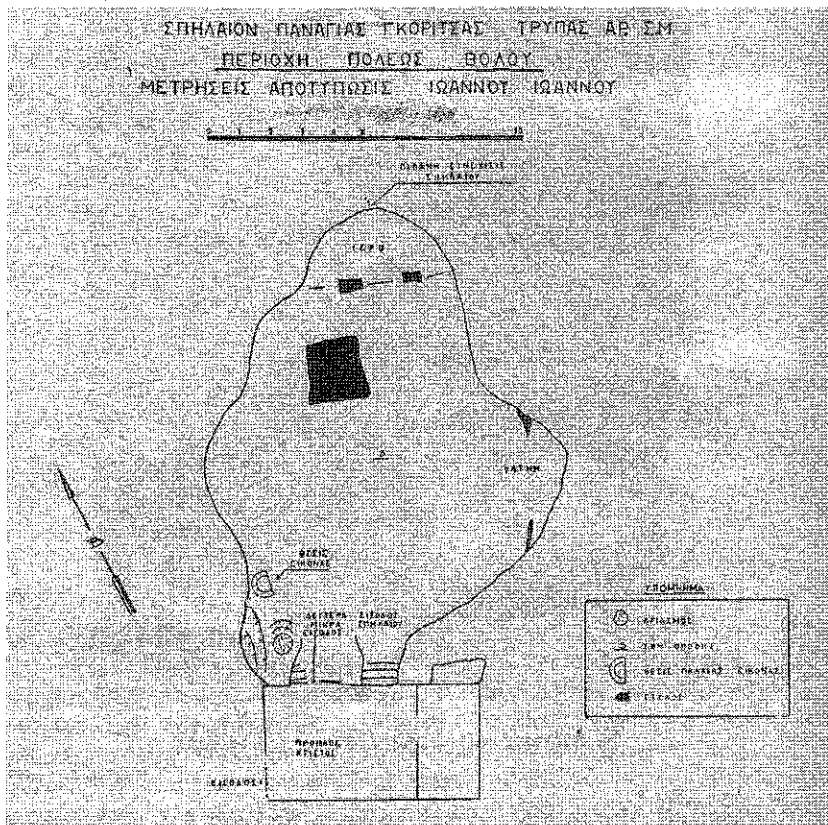

Σκαριφή Αρακνοσπηλιάς

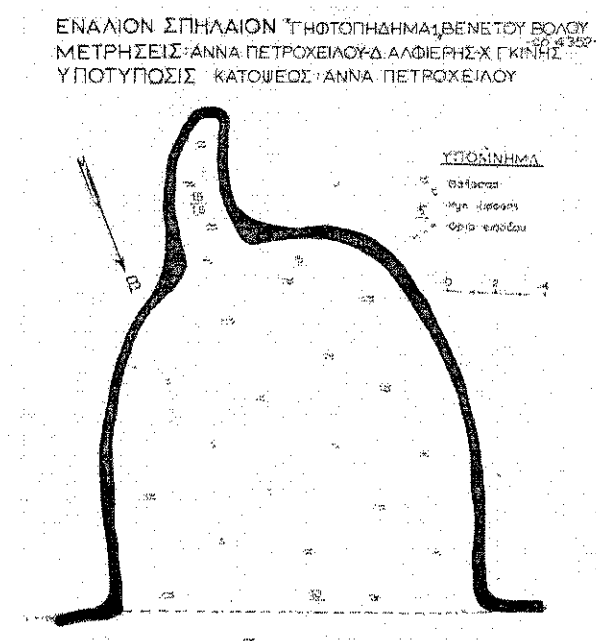
σχ.3. - Αρακνοσπηλιά - Δ.Σούρπης (No.101)

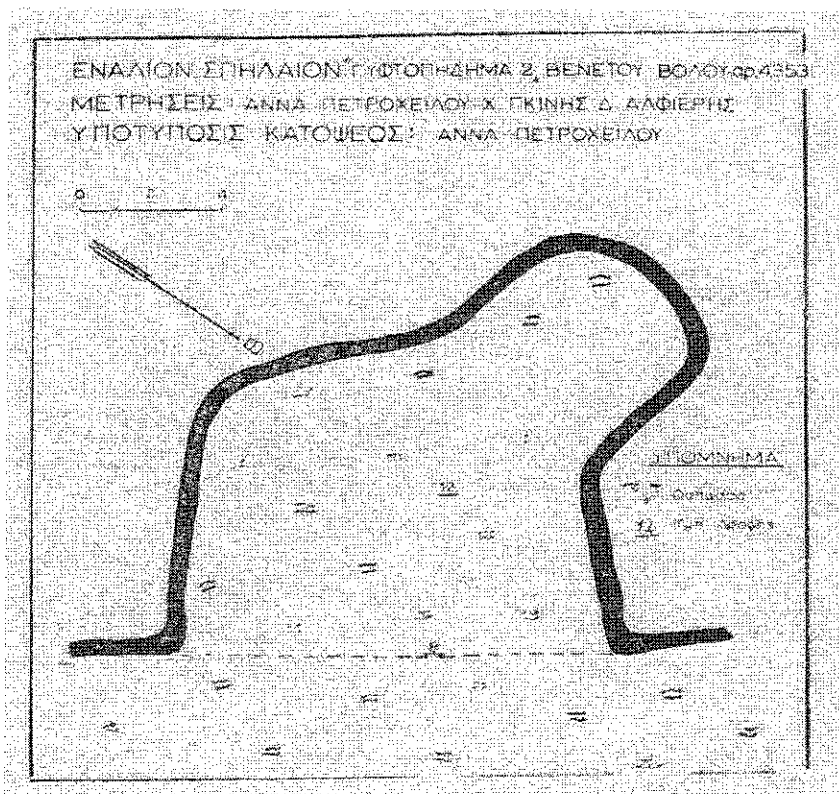
σχ.4. - Σπήλαιον «Δεσπότη» - Βένετο Κεραμιδίου . (No.62)

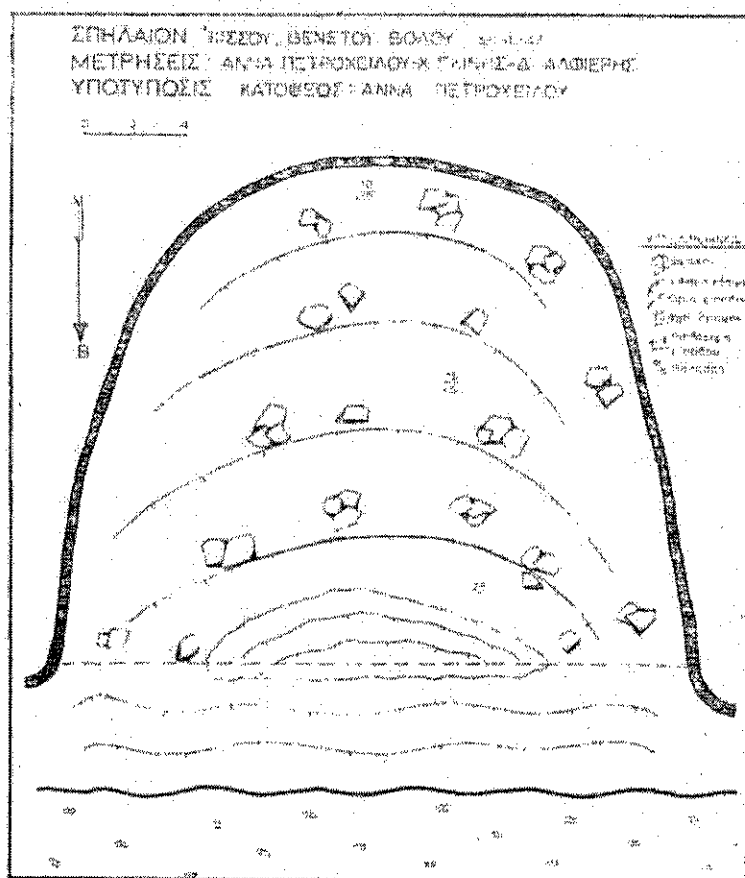
σχ.5. – Η Παναγιά η τρύπα στη Γορίτσα, στο Βόλο . (No.24)

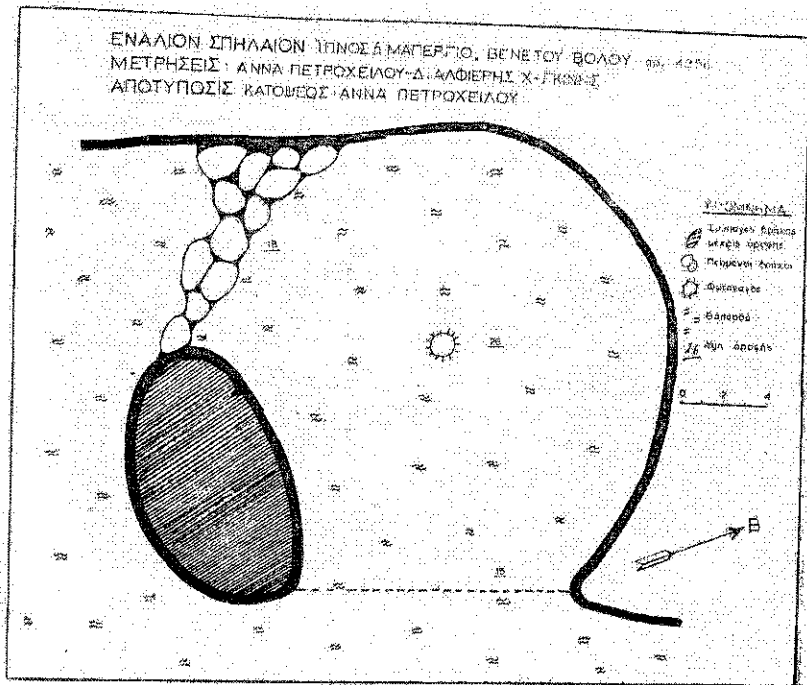
σχ.6. – Ενάλιο σπήλαιο «Γυφτοπήδημα-1» στο Βένετο . (No.60)

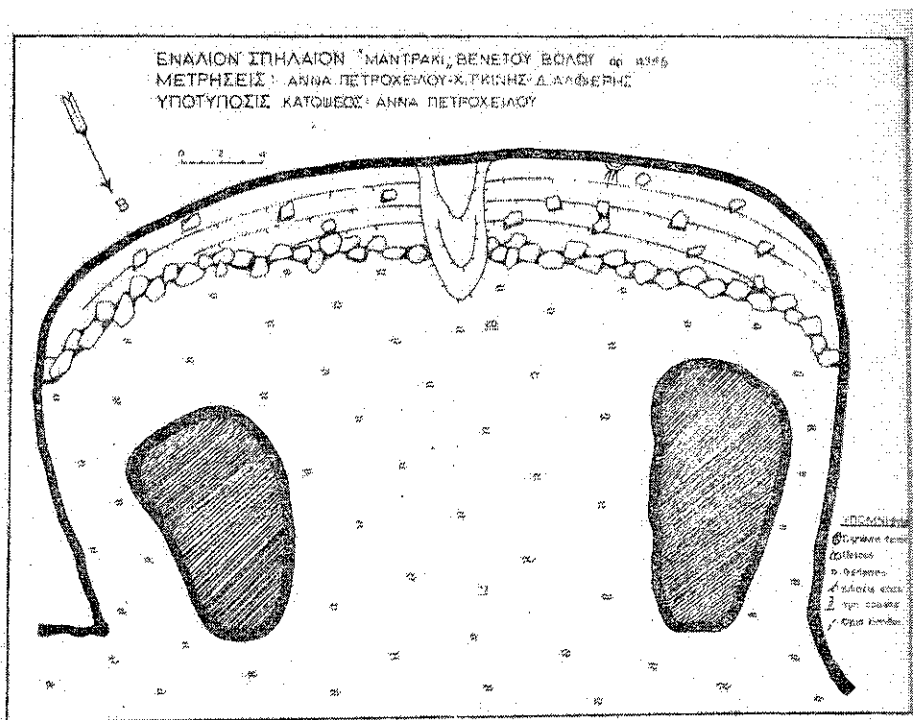
σχ.7. - Ενάλιο σπήλαιο «Γυφοπήδημα-2» στο Βένετο . (No.61)

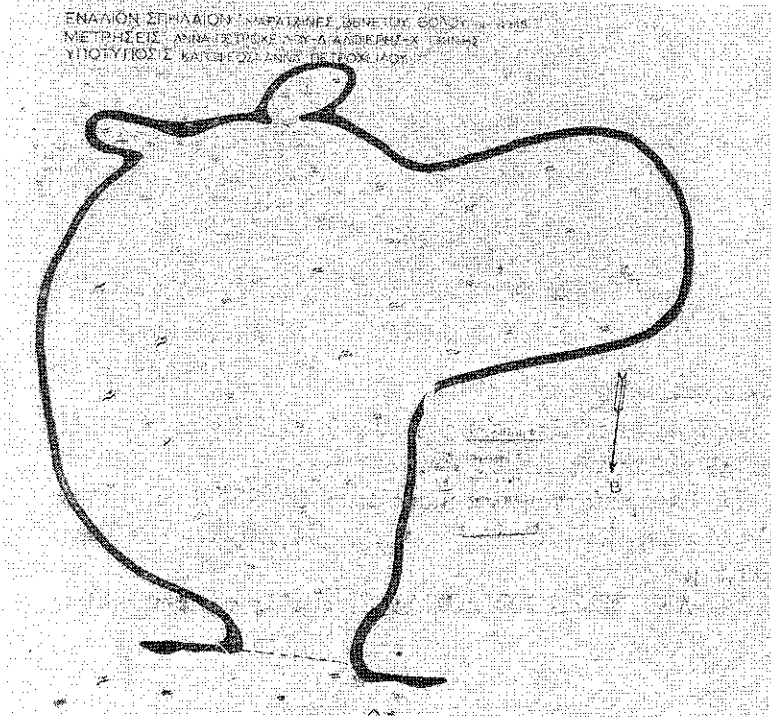
σχ.8. - Ενάλιο σπήλαιο «Κισσού» στο Βένετο . (No.55)

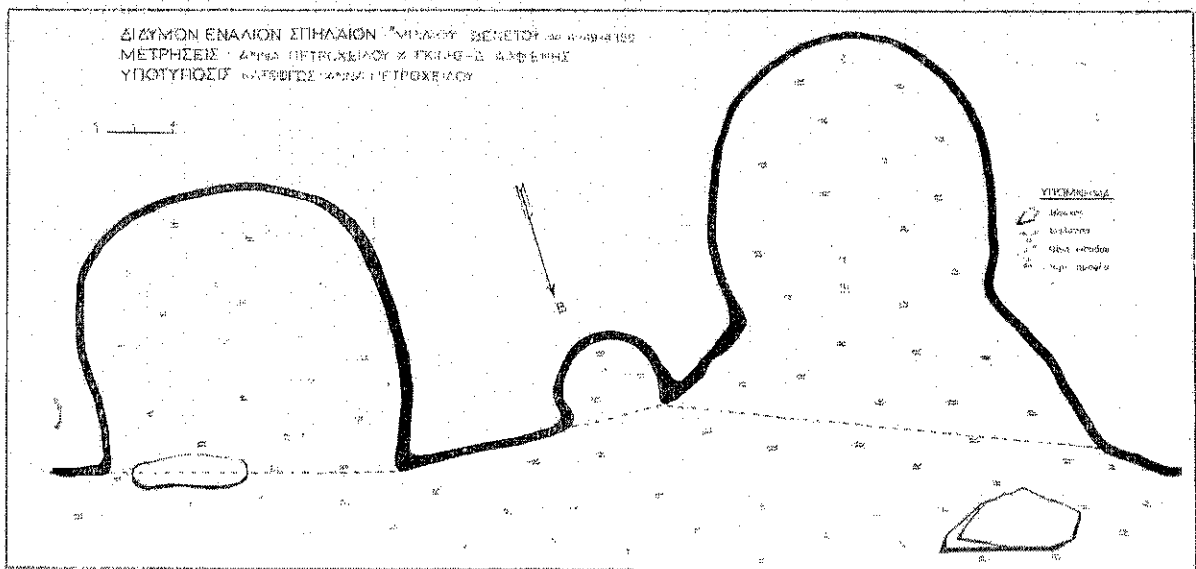
σχ.9. – Ενάλιο σπήλαιο «Μαγεργεϊό» στο Βένετο. (No.64)

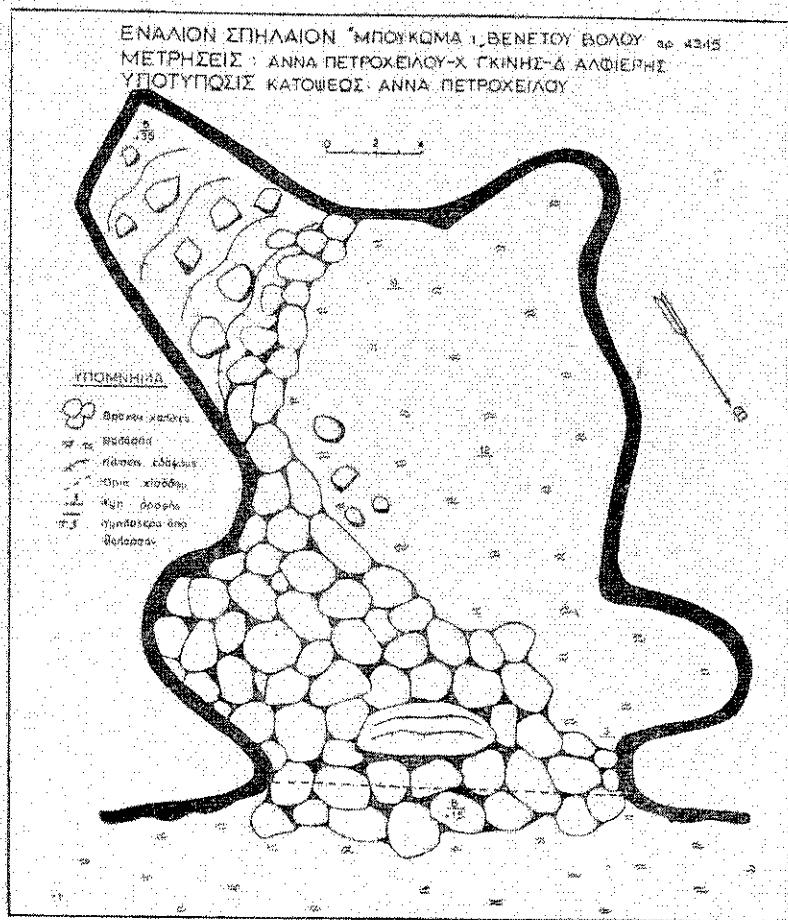
σχ.10. – Ενάλιο σπήλαιο «Μαντράκι» στο Βένετο. (No.63)

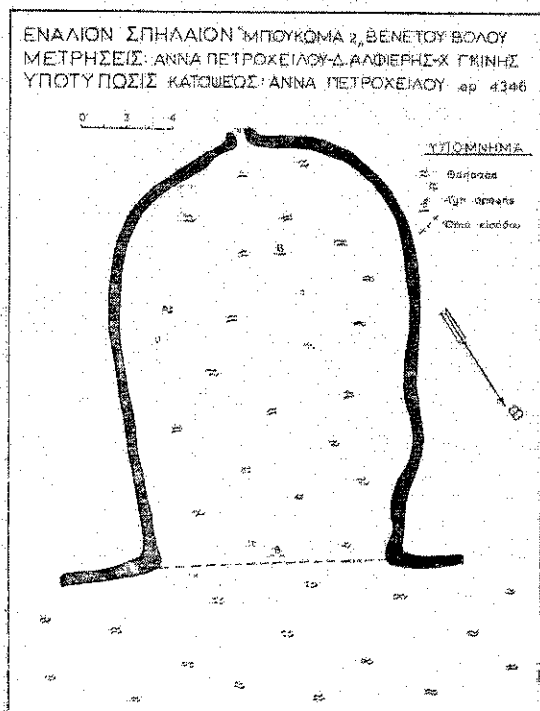
σχ.11. – Ενάλιο σπήλαιο «Μαρατζίνες» στο Βένετο . (No.56)

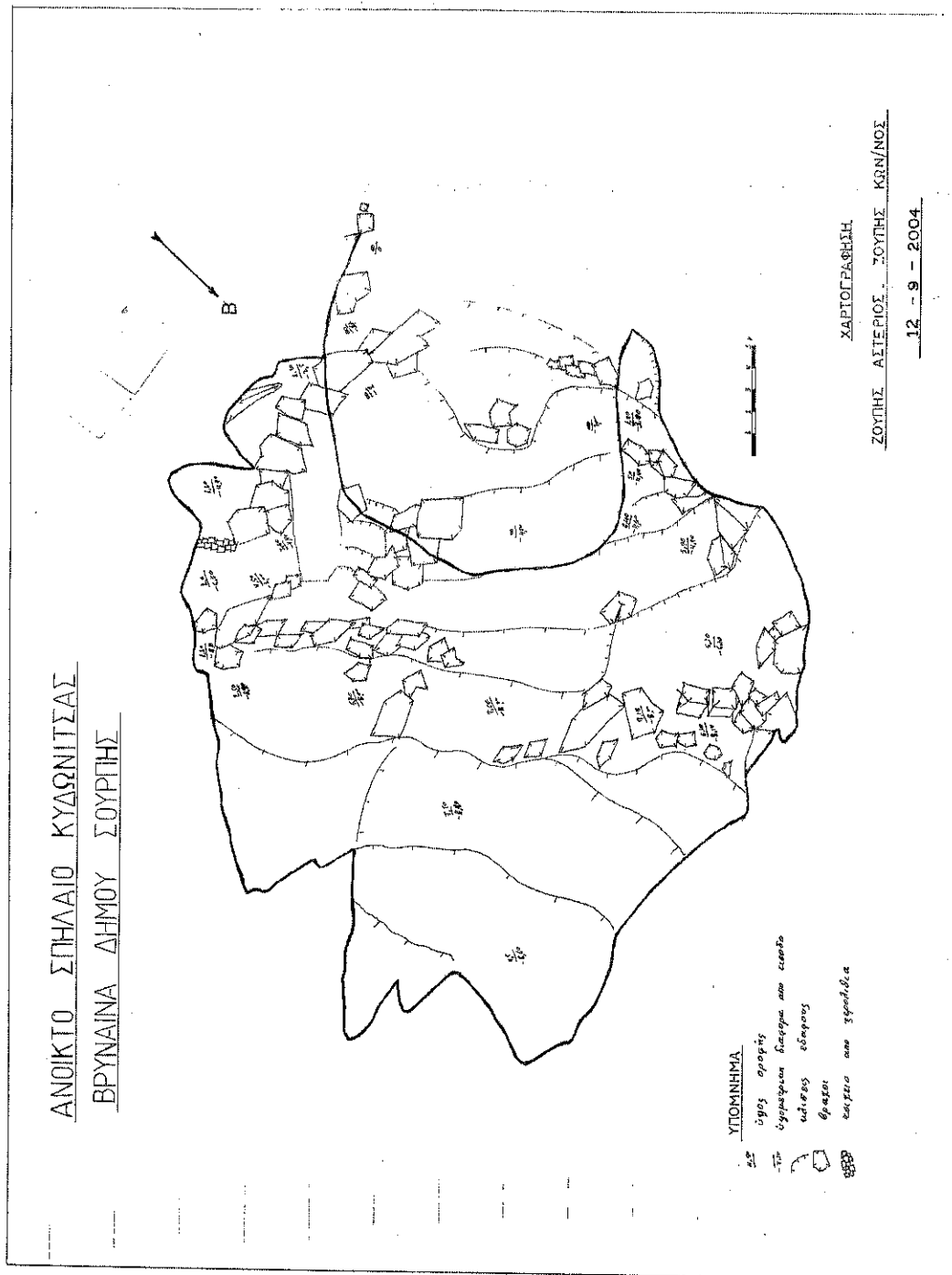
σχ.12. – Ενάλιο σπήλαιο «Μπιλιού» στο Βένετο . (No.57-58)

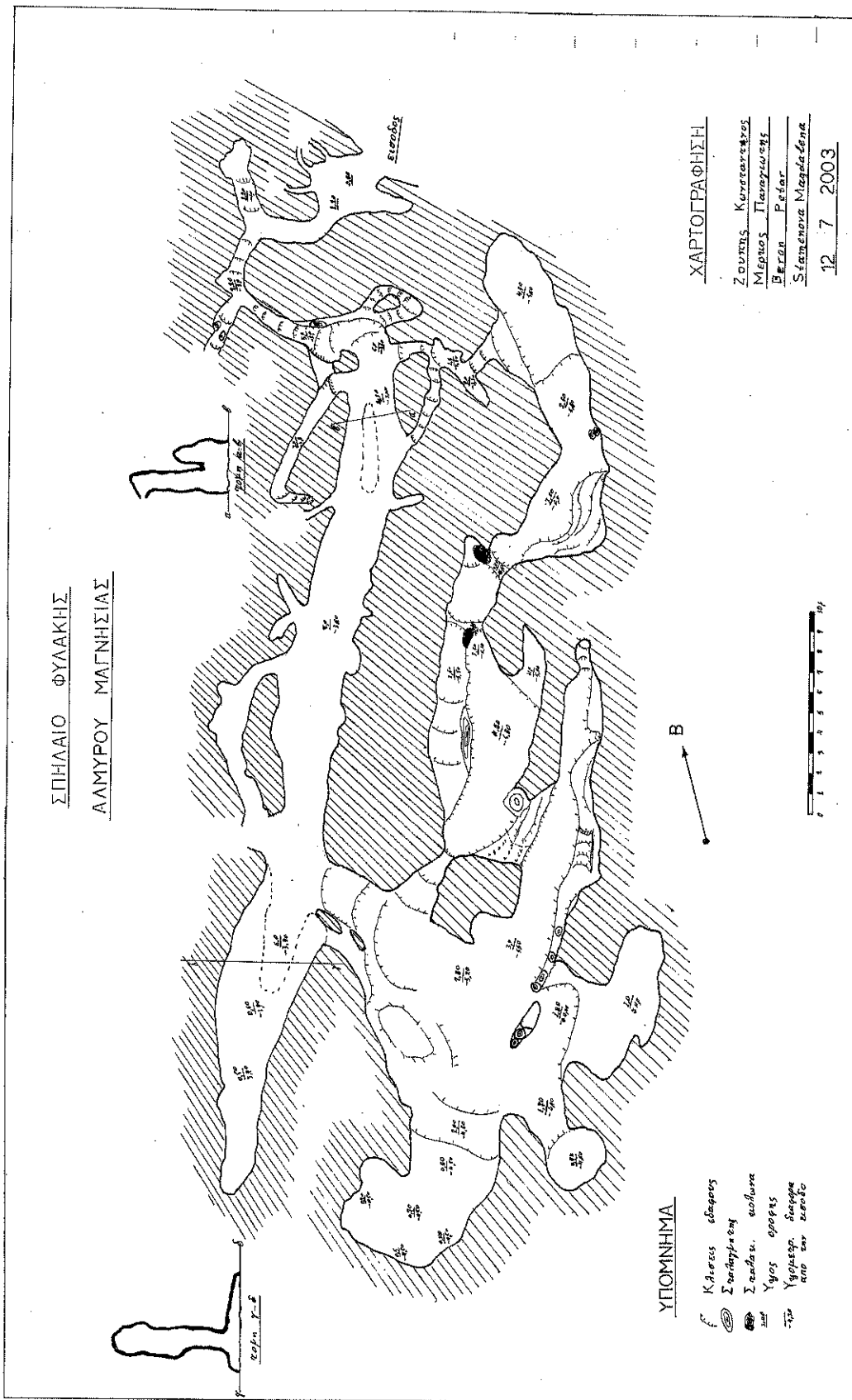
σχ.13. – Ενάλιο σπήλαιο "Μπούκωμα 1» στο Βένετο . (No.53)

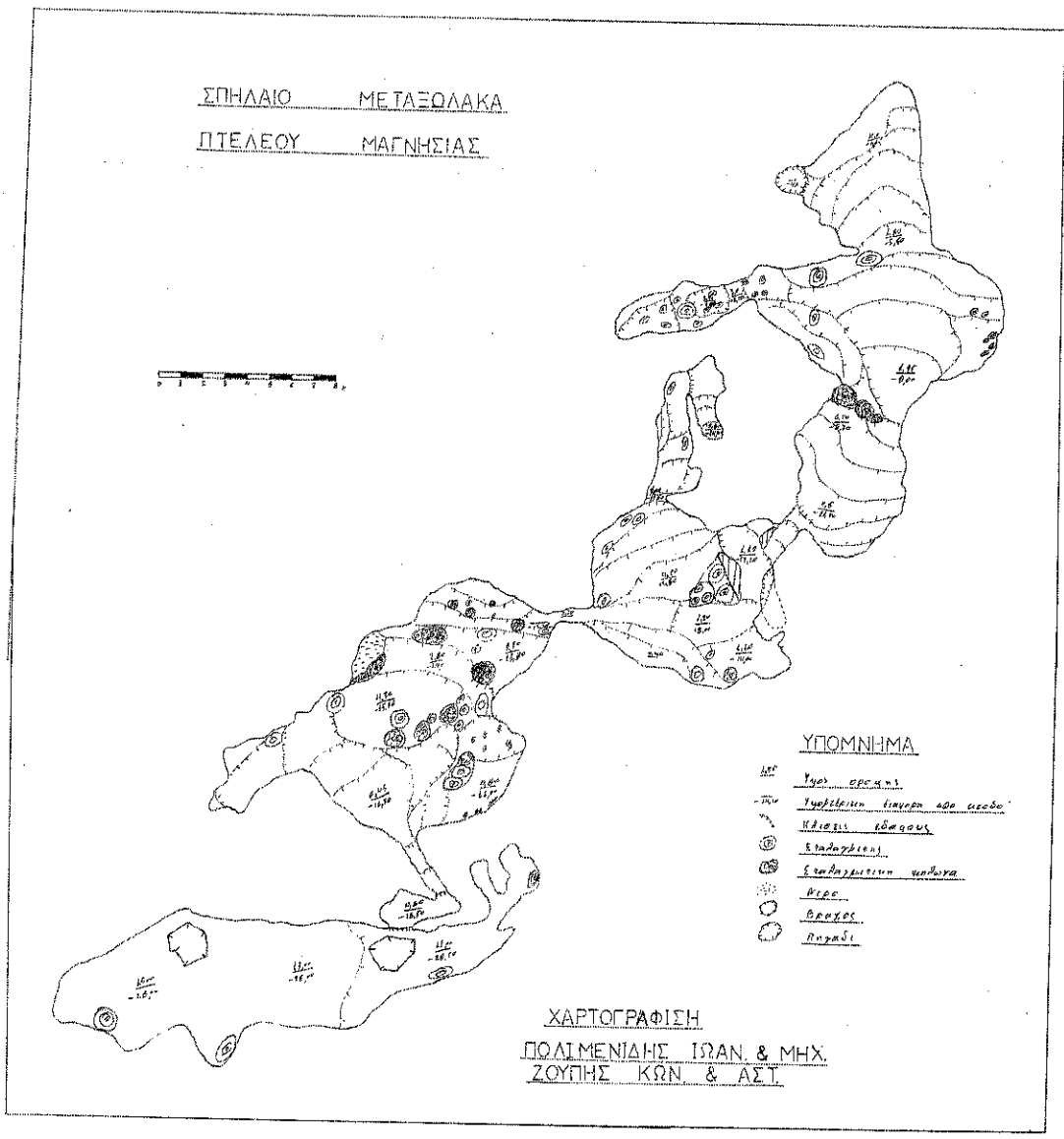
σχ.14. – Ενάλιο σπήλαιο "Μπούκωμα 2» στο Βένετο . (No.54)

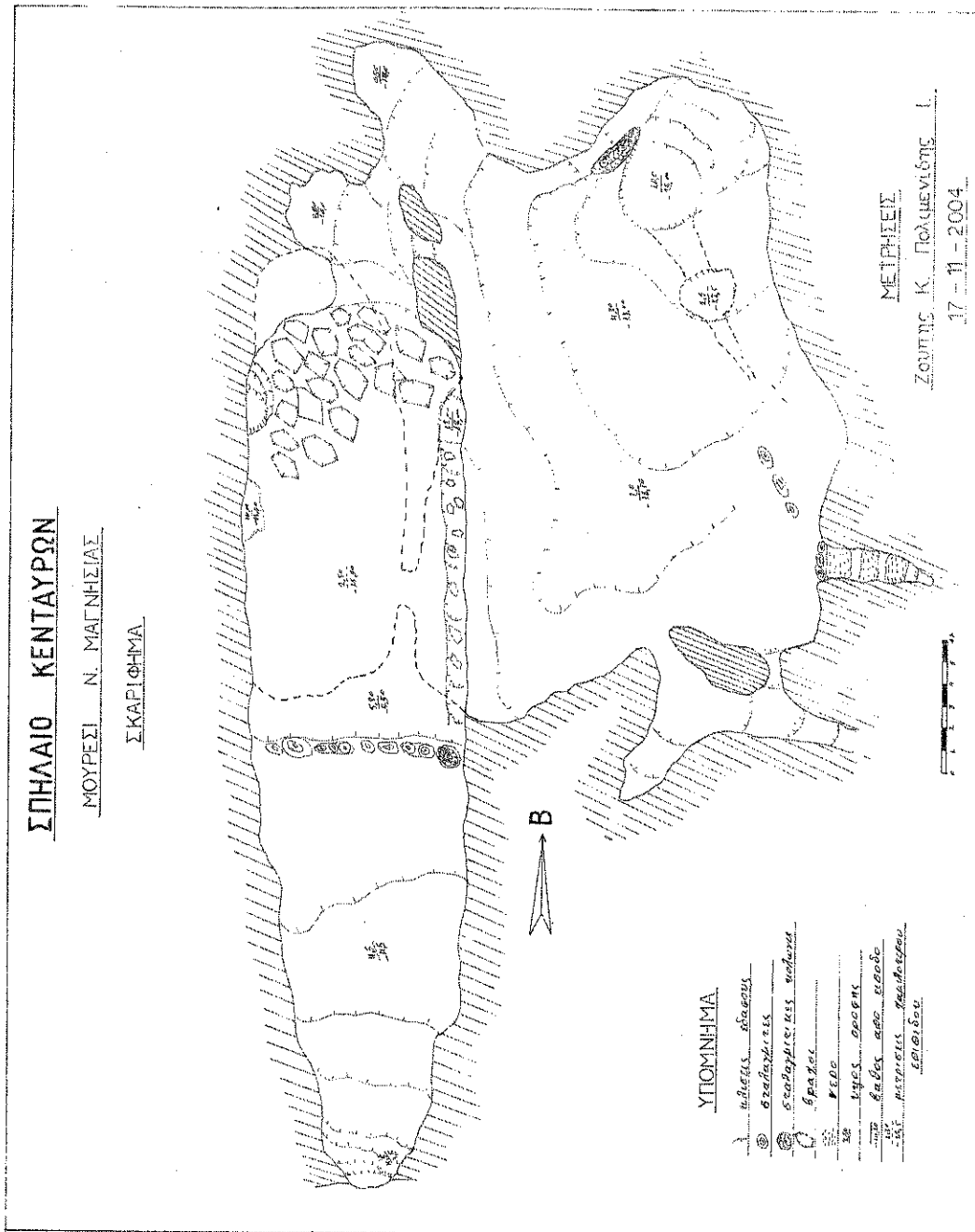
σχ.15. – Σπήλαιο Κυδωνίτσας – Βρύναινα . (No.102)

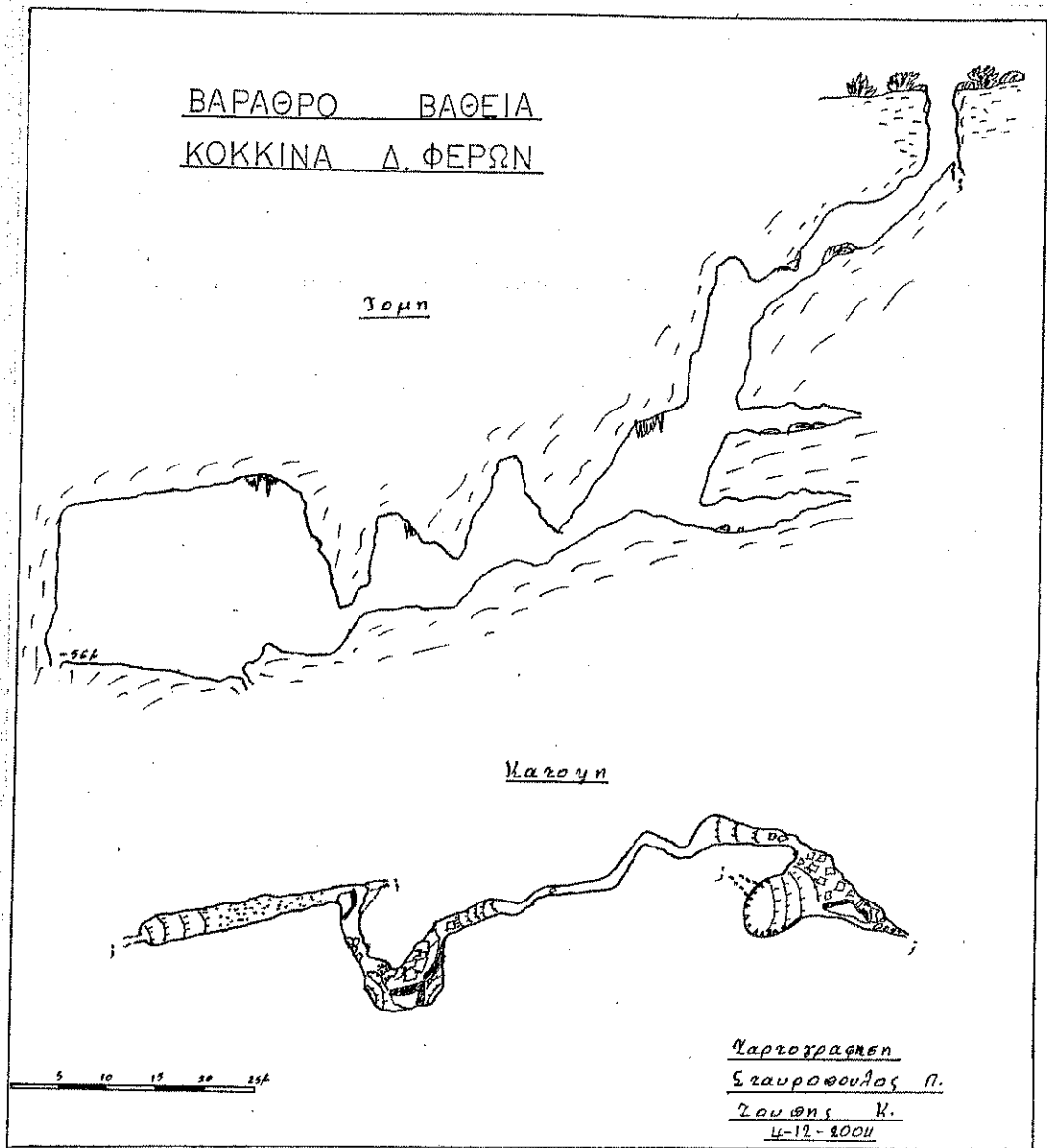
σχ. 16. – Σπήλαιο Φυλάκης. (No.16)

σχ. 17. - Σπήλαιο «Μεταξόλακας» - Πτελεού. (No.77)

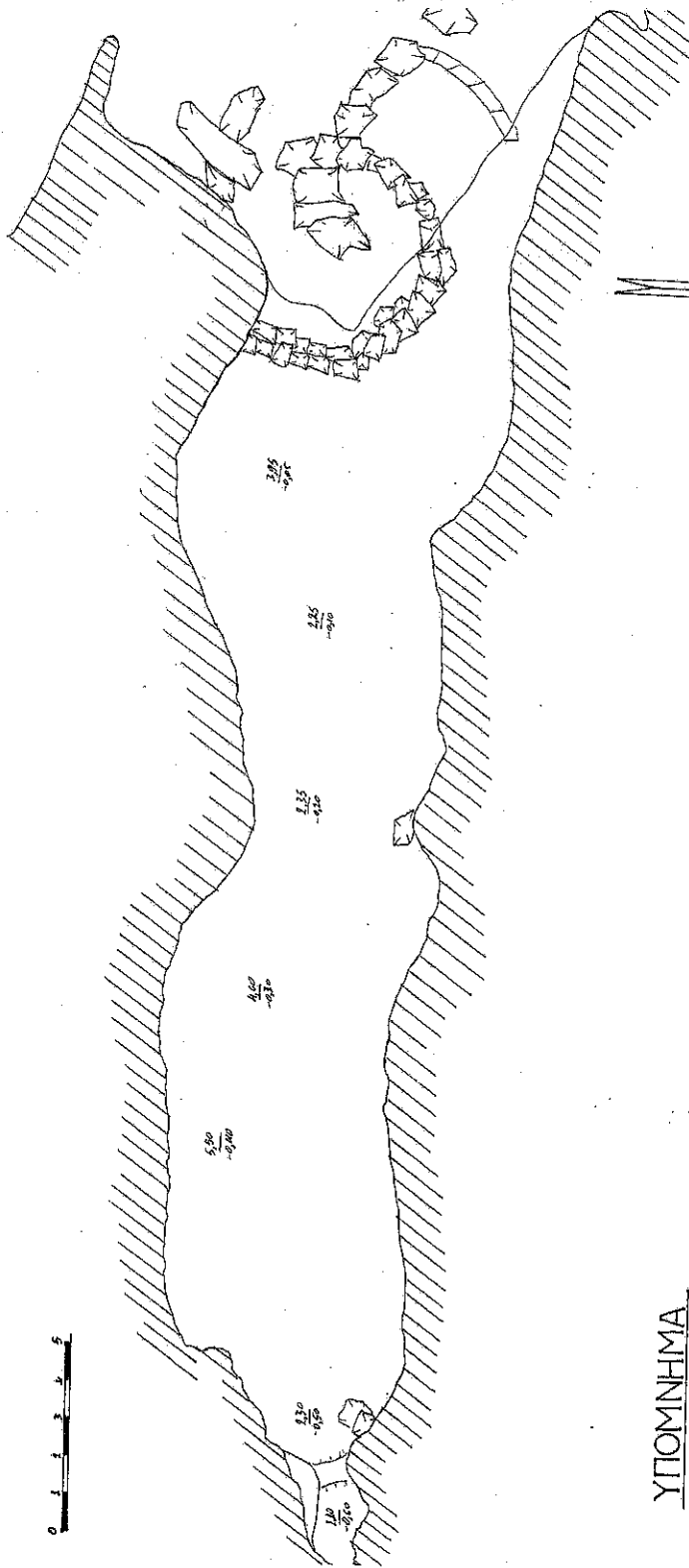

σχ. 18. – Σπήλαιο των Κενταύρων – Μούρεσι . (No.71)

σχ. 19. - Σπήλαιο Βαθειά στη Κοκκίνα . (No.124)

ΣΠΗΛΑΙΟ ΚΑΝΕΝΑΣ
ΑΧΙΛΛΕΙΟ Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

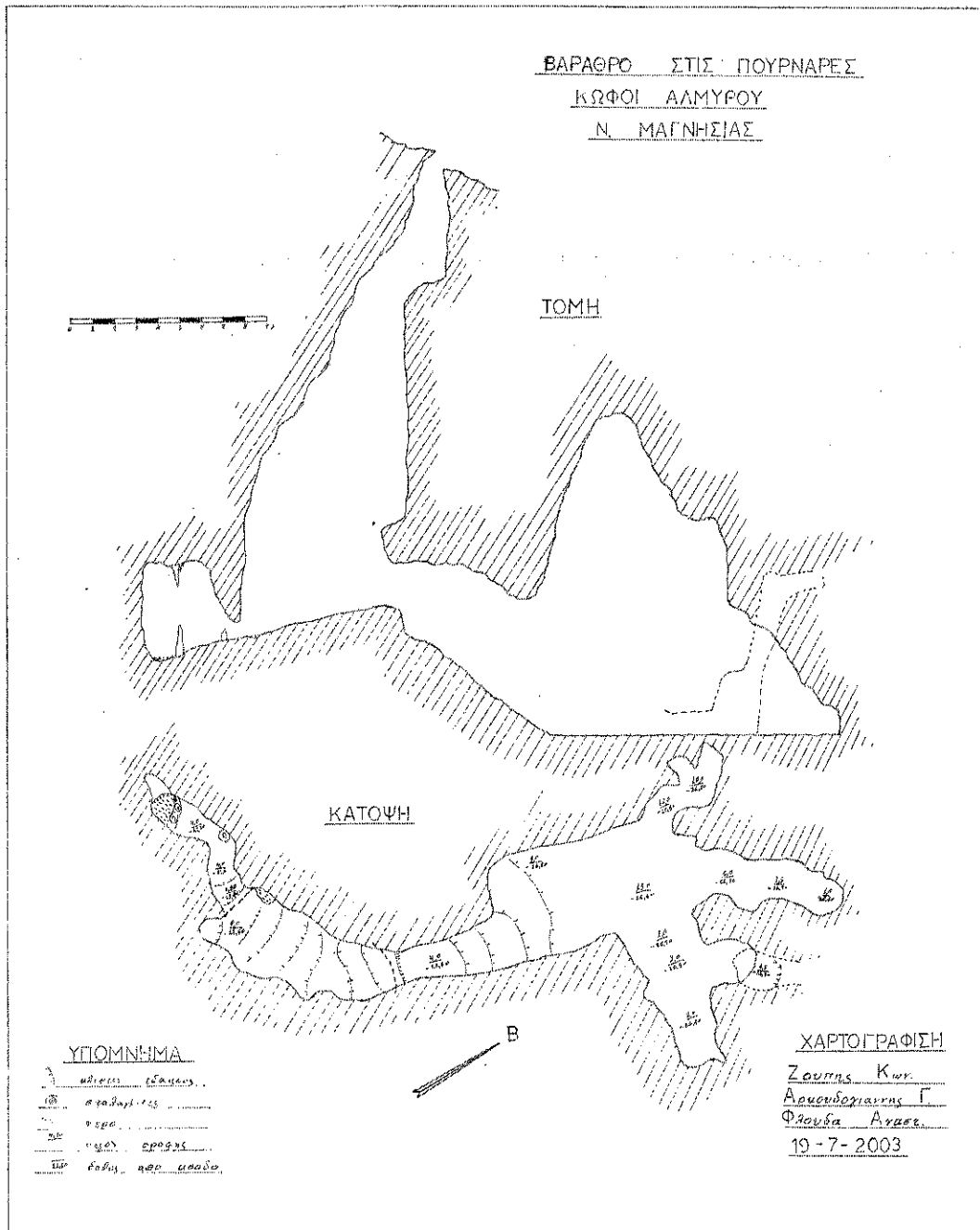

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

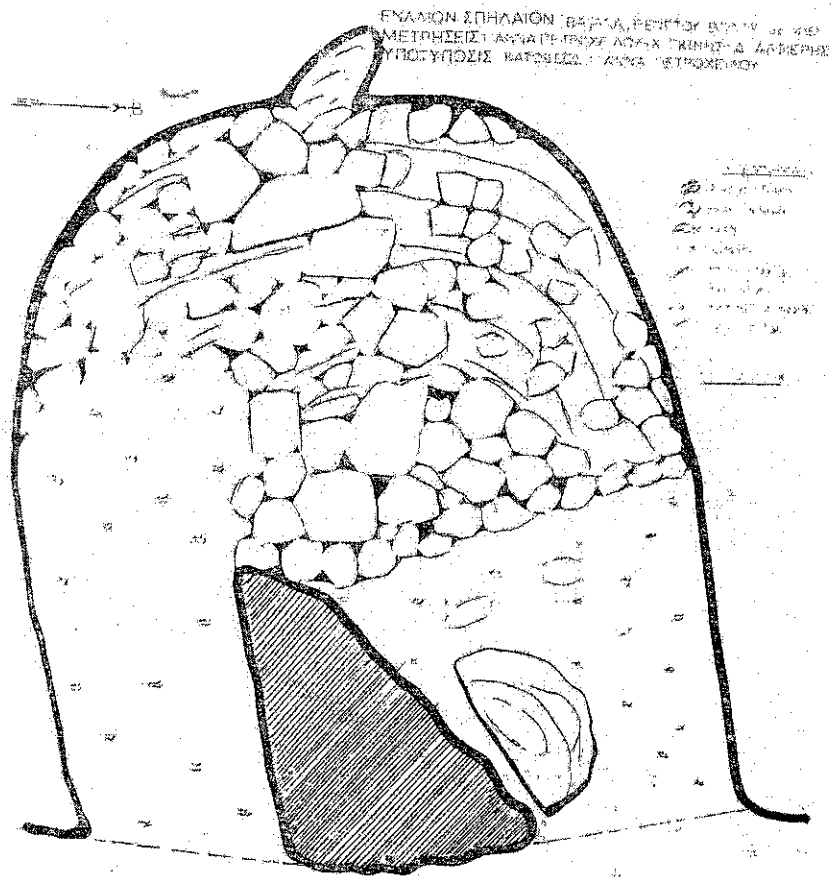
- 5.20 Υψος οροφής
- 0.20 Υψος διαγ. από εεωδο
- ΠΕΤΡΕΣ
- ⊕ ΚΑΛΩΣΕΣ εδαφους

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ
Ζούπης Κ.-Κόμαρη Ε.
8-3-2003

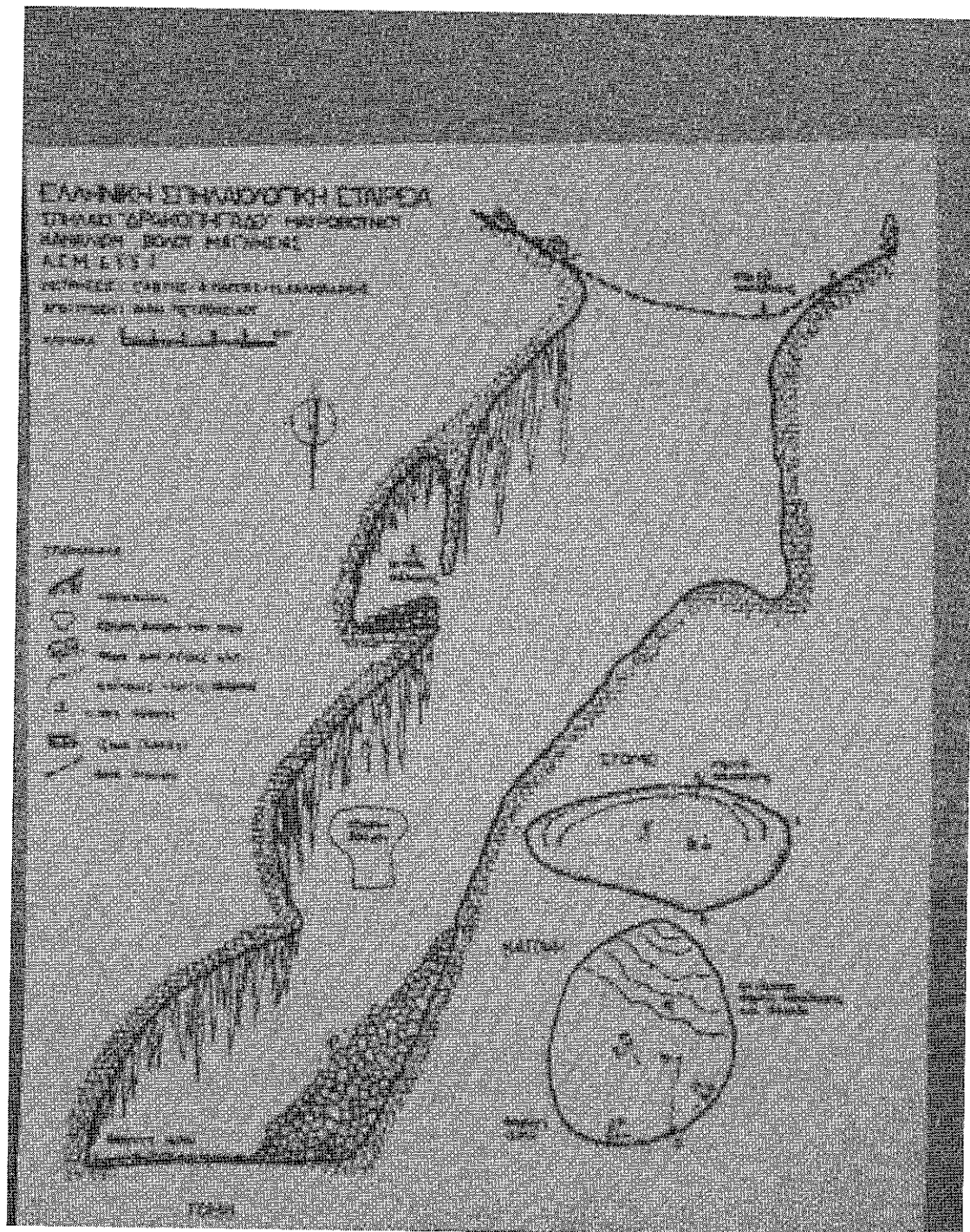
σχ. 20 . - Σπήλαιο «Κανένας» στο Αχιλλείο . (No.85)

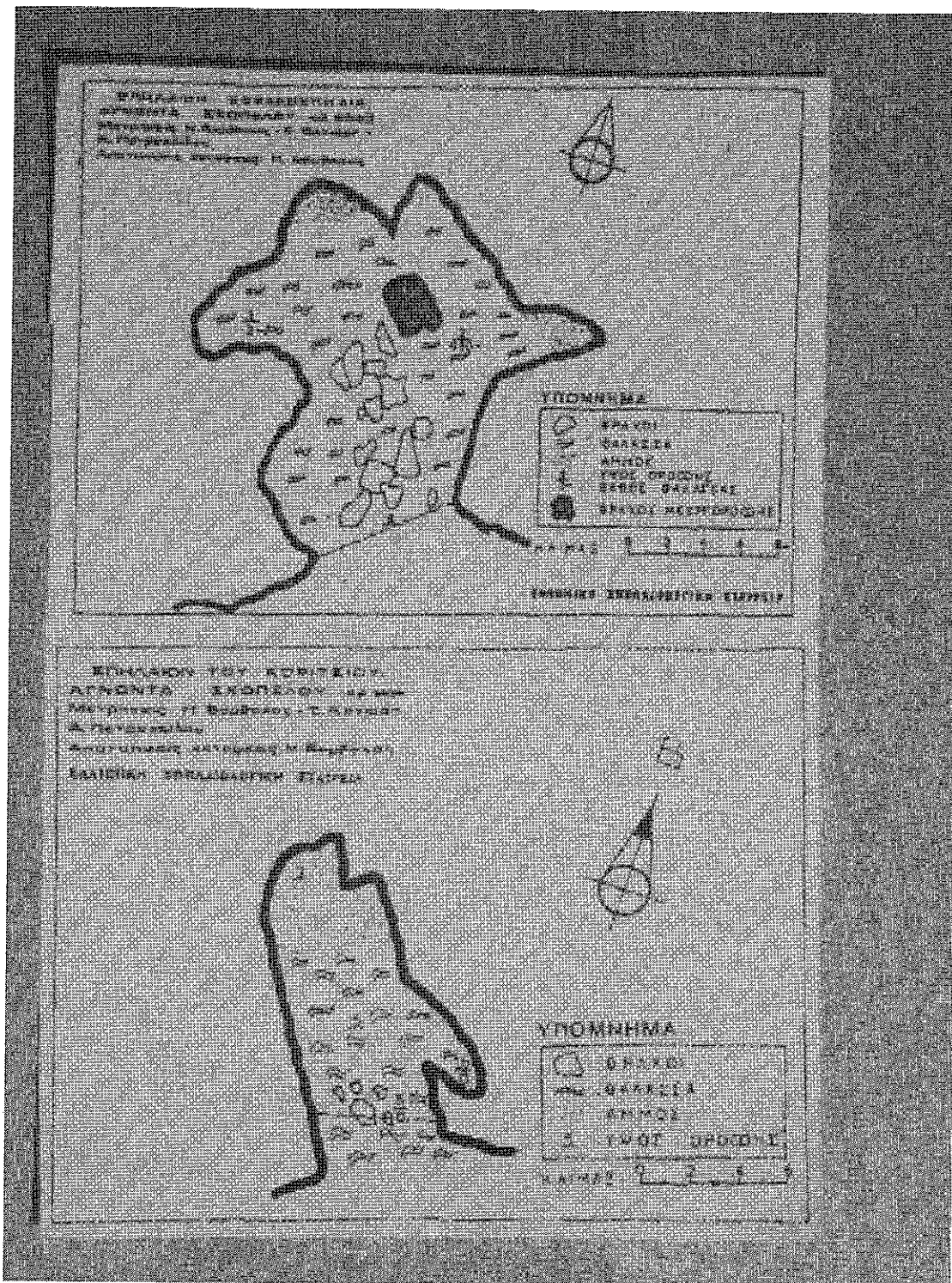
σχ. 21. – Βάραθρο στις Πουρνάρες στους Κωφούς . (No.2)

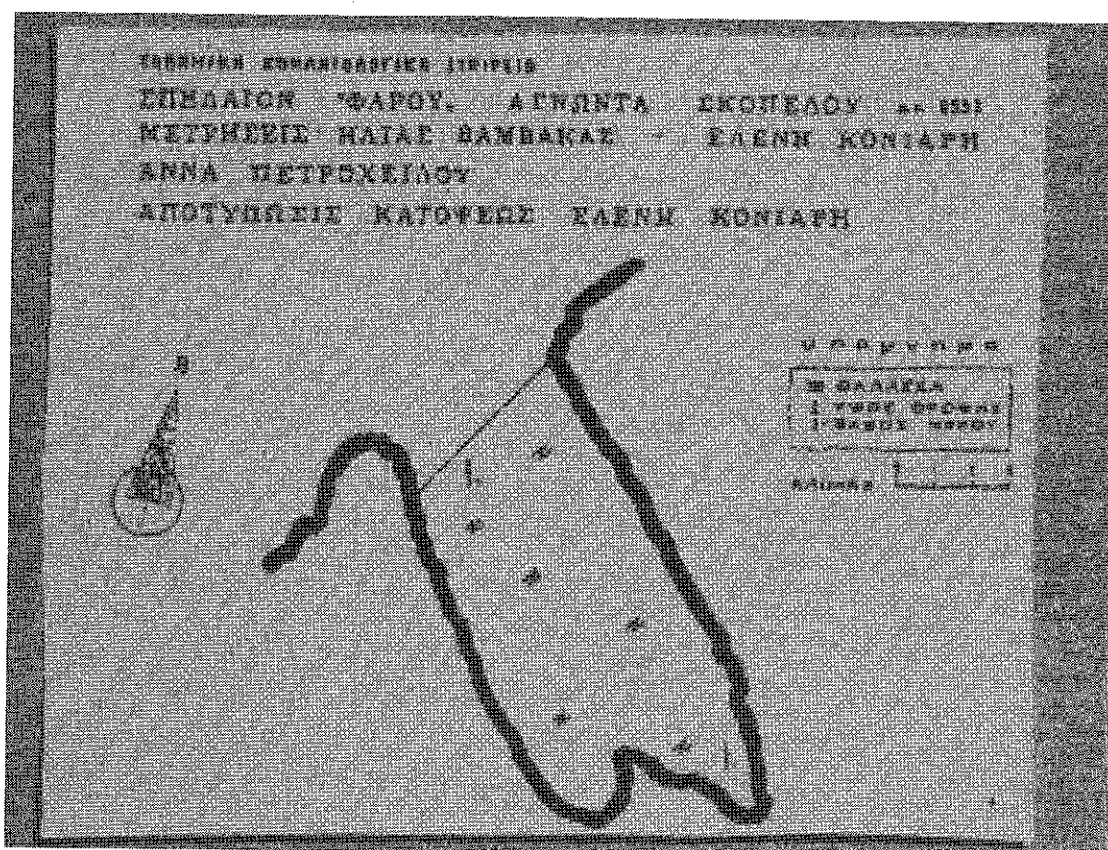
σχ.22. - Ενάλιο σπήλαιο «Βαγιάνα» στο Βένετο . (No.59)

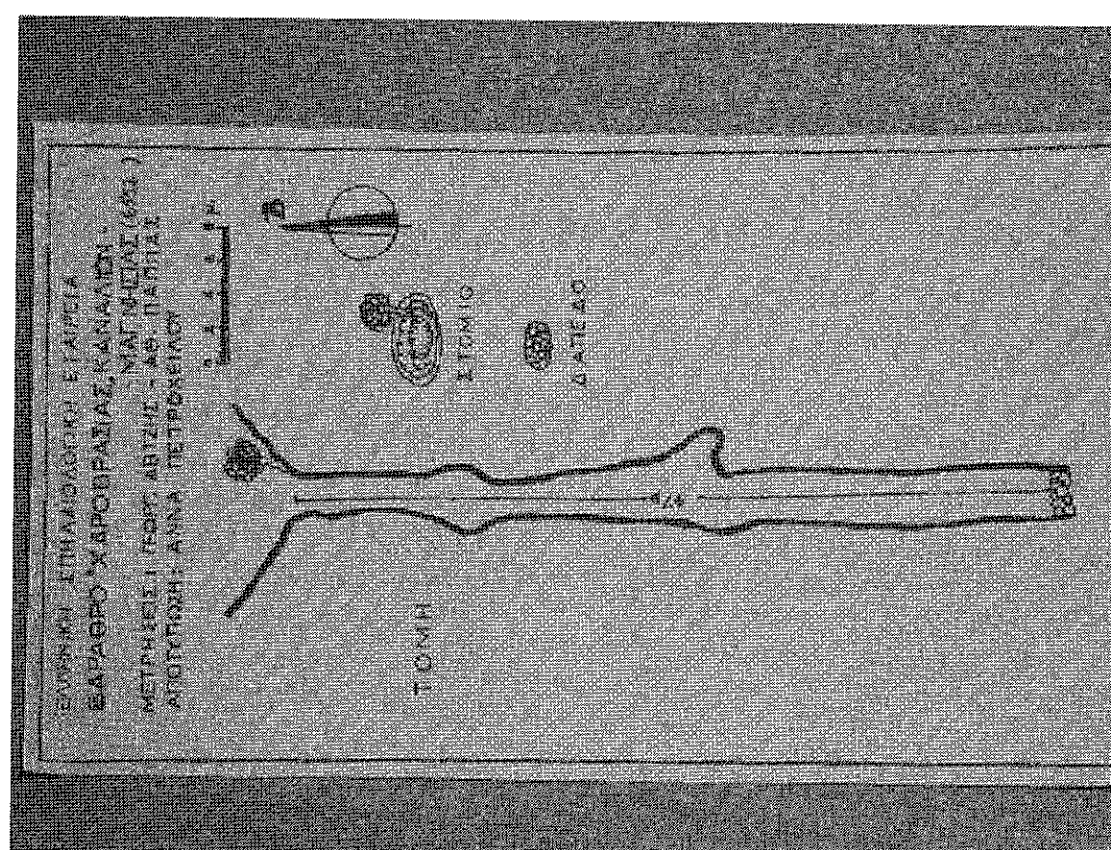
σχ. 23. - Δρακοπήγαδο στα Κανάλια . (No.50)

σχ. 24. - Σπήλαια «Κορακοσπηλιά» και «Κοριτσιού» στη Σκόπελο. (No.97 και 98)

σχ.25. - Σπήλαιο «Φάρου» στον Αγγώντα Σκοπέλου. (No.100)

σχ.26. - Βάραθρο «Χαροβρασιά» στα Κανάλια. (No.48)

ΤΑ ΣΠΗΛΑΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

(ΣΧΕΔΙΑΣΗ - ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΧΑΡΤΗ: ΔΡ. ΣΤΕΛΙΟΣ ΓΑΛΟΥΚΑΣ, ΜΑΙΟΣ 2006)

Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ

ΒΟΡΕΙΕΣ ΣΠΟΡΑΔΕΣ

Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ

ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

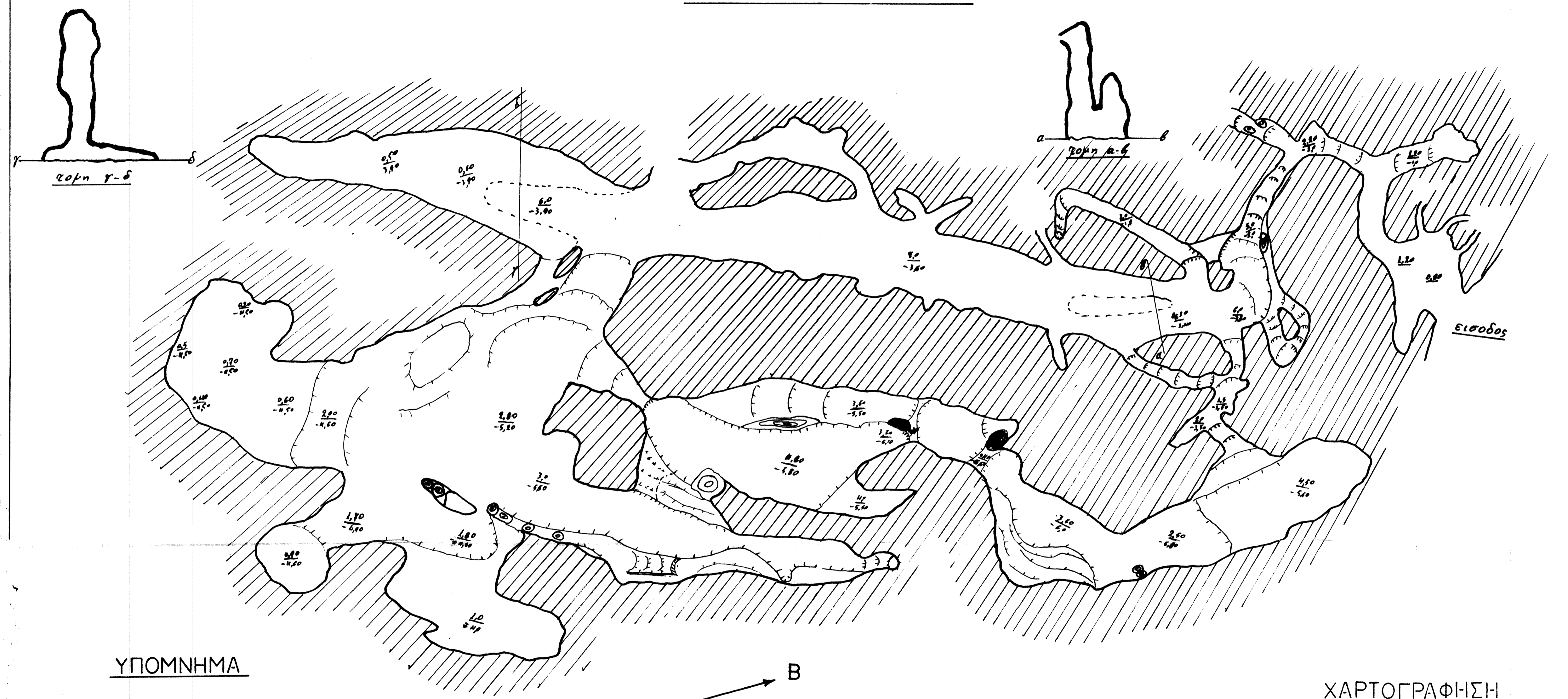
ΣΥΜΒΟΛΑ

- ΣΠΗΛΑΙΟ: Ω
- ΒΑΡΑΘΡΟ: *
- ΣΠΗΛΑΙΩΔΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ: †

ΧΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

- ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΥ - ΦΥΣΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ : ΧΡΩΜΑ ΚΙΤΡΙΝΟ
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ : ΧΡΩΜΑ ΚΟΚΚΙΝΟ
- ΕΝΑΛΙΑ : ΧΡΩΜΑ ΜΠΛΕ
- ΧΩΡΙΣ ΕΙΔΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ : ΧΡΩΜΑ ΜΑΥΡΟ

ΣΠΗΛΑΙΟ ΦΥΛΑΚΗΣ
 ΑΛΜΥΡΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΚΑΙΣΕΙΣ ΕΔΑΦΟΥΣ
- ΣΤΑΛΑΓΜΕΝΕΣ
- ΣΤΑΛΑΙ. ΚΟΛΩΝΑ
- ΥΨΟΣ ΟΡΟΥΣ
- ΥΨΟΜΕΤΡ. ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

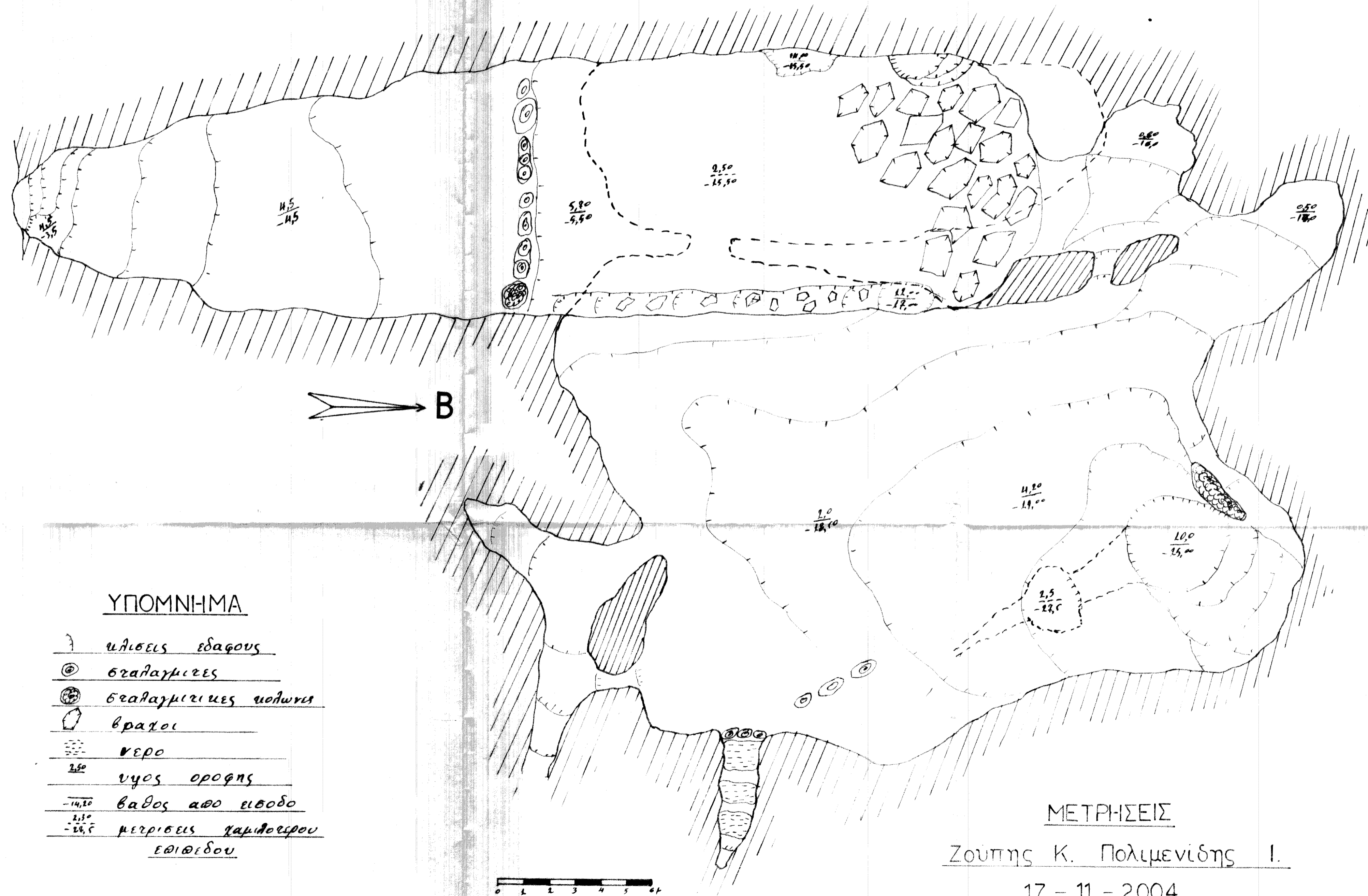
Ζουπης Κωνσταντinos
 Μερυος Παταγιωτης
 Βερων Ρεταρ
 Σταμενορα Μαγδαλενα

12 7 2003

ΣΠΗΛΑΙΟ ΚΕΝΤΑΥΡΩΝ

ΜΟΥΡΕΣΙ Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

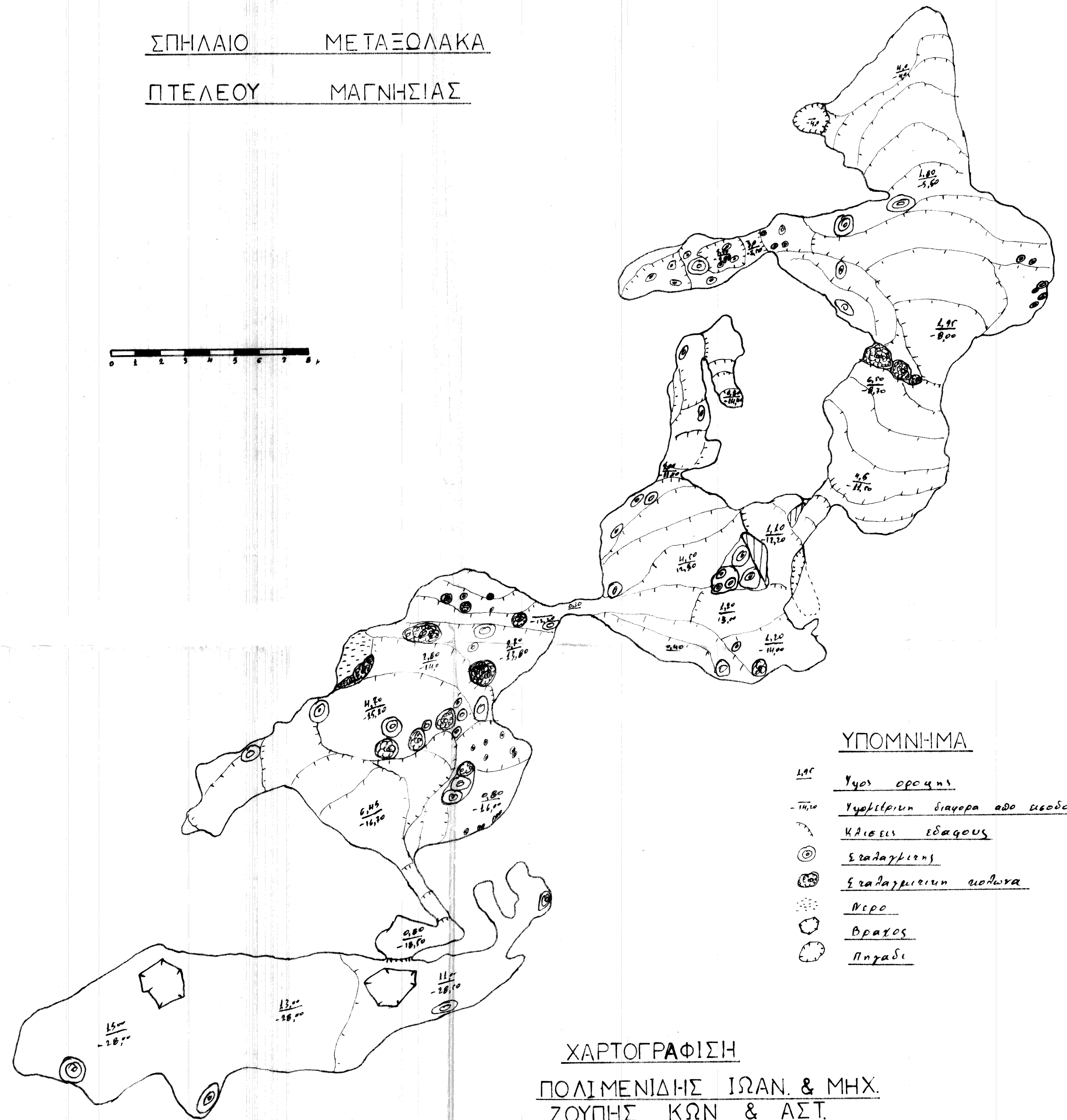
- ⌈ υλίσες εδάφους
- ⊙ βραγχμίες
- ⊙ βραγχμίες κοίλι
- βραχοί
- ⊞ νερο
- 2.5 υψος οροφής
- 14.50 βάθος από εισοδο
- 22.5 μετρίεις χαμψοσφου εθιθεδου

ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ

Ζούπης Κ. Πολιμενίδης Ι.
17 - 11 - 2004

ΣΠΗΛΑΙΟ ΜΕΤΑΞΟΛΑΚΑ

ΠΤΕΛΕΟΥ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- 1.80 Υψος οροφής
- 14.50 Υψόμετρον διαφορά από κενό
- ~ Κλίσεις εδάφους
- ⊙ Σταλακτίτης
- ⊗ Σταλακτινόν κελύφα
- ~ Νερό
- ⊕ Βράχος
- ⊖ Πηγάδι

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΣΗ

ΠΟΛΙΜΕΝΙΔΗΣ ΙΩΑΝ. & ΜΗΧ.
ΖΟΥΠΗΣ ΚΩΝ. & ΑΣΤ.